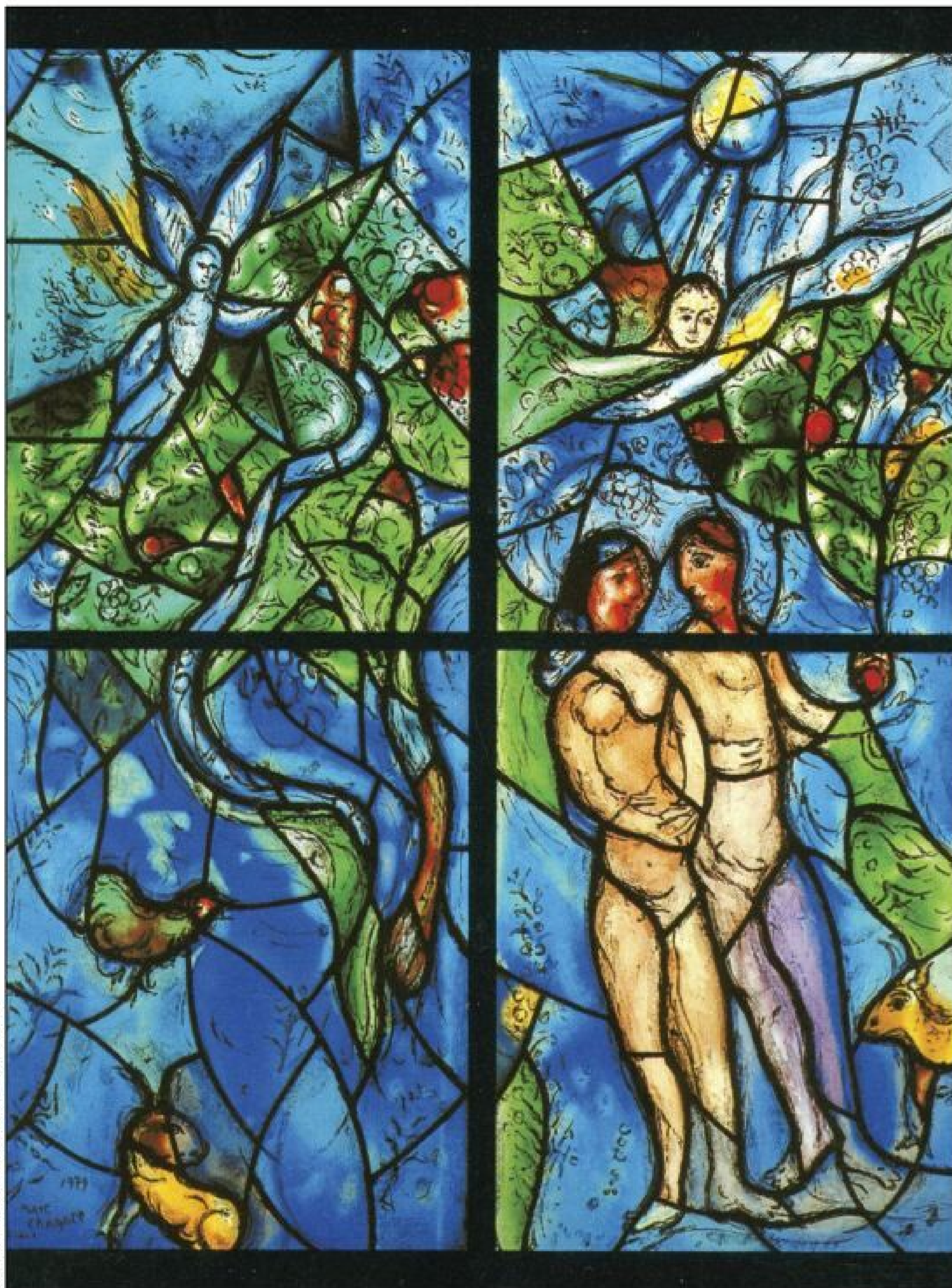
ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIII (XLVIII) ■ Nr. 5 (371) ■ Mai 2013 ■ 3,5 lei ■

CĂLIN VLASIE
Generaţia '80 văzută din interior
p. 10-15

MARC CHAGALL - Ferestre. Paradisul

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Momente şi schiţe din Actualitatea literară

Anghel Dumbrăveanu

Radu Aldulescu

■ Ne-a părăsit Anghel Dumbrăveanu, după o cumplită suferinţă. În noiembrie ar fi împlinit 80 de ani, fiind născut în acelaşi an cu prietenul său Nichita Stănescu. Bărbat falnic, curtat de poetese, Anghel Dumbrăveanu era mai ales un scriitor de mare talent şi cultură, era nu doar poet de ţinută, dar şi prozator, eseist şi traducător. Avea cultul prieteniei. Sunt de neuitat descinderile sale la Turnu Severin în anii '70-,80. Prieten bun cu congenerii Romulus Cojocaru, Ileana Roman, Nicolae Calomfirescu, era deopotrivă un protector cald pentru noi, cei tineri atunci. Mă publica în „Orizont" înainte de a mă cunoaşte. Ca preşedinte al Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, ca membru în Consiliul Uniunii Scriitorilor, era un om de mare omenie; nu ştiu pe cineva care să-l bârfească sau să se plângă că l-ar fi oropsit cât de puţin. Dimpotrivă, îi proteja şi ajuta pe toţi. Prin 1985, într-o vară, îmi amintesc cum am stat ore întregi la taclale cu minunatul poet Petre Stoica pe terasa Uniunii, descântând o sticlă de vin, că n-aveam bani de încă una. La încheierea şedinţei de Consiliu, Anghel a coborât din Sala Oglinzilor direct la masa noastră. Aflând cât suntem de strâmtoraţi, l-a pus pe Petre Stoica să scrie pe colţul mesei o cerere către D. R. Popescu şi peste un sfert de oră aveam bani, şi nu puţini. Conviv fermecător, prietenos până la sacrificiu, atent cu tinerele talente, gata de a ajuta scriitorii, şi nu doar pe cei din „parohia" lui de pe malurile Begăi – acesta era Anghel Dumbrăveanu. Dumnezeu să-l odihnească în colţul de grădină cel mai plin de flori!

■ Alina Mungiu Pippidi într-un interviu din *Adevărul* (19 martie 2013) despre mediul politic împletit cu mediul academic: "Lucrurile funcţionează aşa: tu ai o funcţie publică, ai aceleaşi lucrări academice pe care le aveai şi cu o zi înainte să ai funcţia publică, da? Dar de când ai funcţia publică, cei din establishmentul universitar vin la tine şi îţi spun: Vrem să vă facem catedră! Am citit opera dumneavoastră şi nu mai putem fără dumneavoastră! Păi dacă eşti ministru de Externe sau ministrul Educaţiei ţi se face catedră direct la Universitatea Bucureşti, nici nu se mai discută! Exemplele le puteţi găsi uşor. Asta ar fi o bună lucrare de făcut. Faceţi o analiză şi vedeţi câţi au primit catedre după ce au fost numiţi în funcţii publice. Nici nu te duci la concurs, că are grijă Universitatea, vin ei şi te anunţă să stai liniştit, că totul e bine, s-a rezolvat. Eşti profesor, gata!"

■ Gelu Negrea, în volumul său *Caragiale, Marele Paradox* (*Cartea Românească*, 2012), ne arată deloc ostentativ) cât de actual este Nenea Iancu: "Caţavencu bulversează limitele comode şi inerţiale ale realităţii provinciale, se simte prea mare pentru un război atât de mic. Îşi asumă orgolios excesul: el este "foarte", este "prea", este "ultra"… Are curaj să se aşeze împotriva unui current istoric ce nu concordă cu convingerile sale şi, de pe această poziţie radicală, să sfideze nepăsător Europa în numele unui naţionalism ţâfnorgolios: "Nu voi, stimabile, să ştiu de Europa dumitale, eu voi să ştiu de România mea mea şi numai de România…"

■ Într-un interviu (nesemnat!) din *Discobolul*, nr .181-182-183 ian.-febr.-martie 2013, romancierul Radu Aldulescu mai spune o dată lucrurilor pe nume: „Mi-a picat la un moment dat în mână (înainte de 1989, n.m. DAD) manuscrisul unei bucăţi de proză care urma să apară într-o revistă. Avea pe el patru-cinci ştampile şi semnături ale persoanelor cu diverse funcţii care aprobau publicarea şi răspundeau de corectitudinea ideologică. Aceea era cenzura, formată din inşi aflaţi şi azi în fruntea bucatelor în sistem. Cu câţiva ani în urmă l-am văzut pe Ion Cristoiu pe un canal de televiziune, spunând ceva de genul: pe vremuri, de bine de rău, mai negociam cu cenzura la revistă şi-mi impuneam punctul de vedere, dar acum, cu patronii, nu te poţi înţelege… Omul ar fi fost, vezi, o victimă a cenzurii şi totodată a patronilor de publicaţii. Sunt mulţi care l-ar putea crede. În ce mă priveşte însă, în postura de redactor la „SLAST", Ion Cristoiu reprezenta cenzura, care-mi respingea textele în virtutea unor criterii ideologice mai mult sau mai puţin reale, în afara faptului că pe lângă presupusele sale calităţi de om de presă, el se considera şi se considera şi azi expert în proză. Ăştia au fost oamenii şi ăştia sunt: ei au făcut legea cu cenzura ideologică, iar acum o fac cu cenzura economică. Cei care au învârtit cuvântul partidului, acum învârt banul şi politicile partidelor care se perindă şi se permută de la putere la opoziţie şi înapoi". **(D.A.D).**

ȘI POEȚII MOR.... CÂTEODATĂ....
IN MEMORIAM: FLORIN OANCEA (9.04.1966 – 2.04.2013)

Lacrimi, tristeţe, necuvinte... un univers prăbuşit. A mai căzut o stea, s-a mai născut un înger. Florin Oancea a fost poetul, teologul, jurnalistul şi prietenul bonom al tuturor iubitorilor de frumos. Dumnezeu să-l odihnească în pace şi să-i inveşnicească, în sufletul oamenilor, ruga poetică !

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

La parastas

Uneori vâscoasă în vise-mi apare imaginea viitorului:
Viermii neurastenizaţi găurindu-mi sicriul
şi-acolo deasupra mormântului în clisă roz printre urmele de bocanci
puii lor trandafirii vor duhni vinul parastasului vărsat peste garoafele buhăite
şi vor amorţi în tufe de roze.
Numai viaţa se dă huţa scârţâind inelele capacului de beton.

Tu primăvară!

Ne-au dat cu bastoanele peste mutre.
Rânjeau dinţii noştri de sub buze ca piesele de domino în marmeladă.
Ne-am scuipat câţiva dinţi.
Flegme roz se-adânceau în zăpadă.
Brusc m-a apucat o poftă de fragi şi-un dor năprasnic de primăvară.

Un poet mai puţin

E primăvară. O primăvară izbucnită ca un copil precoce dintr-o iarnă numai bună pentru dragoste. O iarnă a dragostei lui Dumnezeu, pentru cei fără bani, fără casă, fără sănătate, fără prieteni, fără, fără…

Cam pe-aici era poetul şi jurnalistul Ştefan. Unul din ultimii boemi ai urbei, cum ar zice Magda Grigore. Ştefan Dumitru Afrimescu, persoană-personaj, angajat în lupta jurnalistică pentru aflarea adevărurilor de tot felul, pe care numai Cel de Sus le va scoate pe tipsie cândva pentru noi toţi. Astfel se şi îmbolnăvise: de diabet, de TBC şi de feri-ne-ar Atotputernicul, de cancer, un cancer care l-a pus repede pe năsălie. Bănuiam, i-am citit analizele, am vorbit cu medicul, cu colegii, cu scriitorii din filiala Piteşti a USR, cei interesaţi de el. Ştefan credea că nu i se putea întâmpla aşa ceva, că nu are pe nimeni, că nu are prieteni, că o ducea greu, greu de tot, cum spunea Virgil Diaconu, muncind pe la ziare cam fără carte de muncă şi cam fără plată. Dar s-a văzut că prieteni ori ba, scriitorii din Filiala Piteşti a USR i-au fost mamă, tată, fraţi, surori, familie în ultima vreme. I-au strâns bani pentru operaţia costisitoare de la Bucureşti şi i-au găsit, după ce n-a mai putut rămâne prin spitale, un loc unde să aştepte ce-o vrea destinul cu el! Augustin Doman, Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă, bărbaţi care nu se urnesc uşor, au vorbit cu Înalt Preasfinţitul Calinic şi l-au aşezat pe Ştefan într-un schit din pădurea Trivale. Sfârşitul lui a fost unul demn. Rotund, cum s-a spus. Înainte îşi lansase ultima lui carte şi intrarea în ţinutul cu verdeaţă şi linişte i-a fost specială. Înmormântat de preoţii de la Schit, înconjurat de colegii scriitori, citindu-se un mesaj înalt din partea Arhiepiscopului Calinic - şi Înalt Preasfinţia Sa nu numai om al bisericii, ci şi membru al Uniunii Scriitorilor din România.

De-acum înainte îl vom pomeni pe Ştefan ca pe un om iubit de Dumnezeu, trecut în alt ţinut puţin înaintea noastră. Să ne întâlnim puri în Duh, într-o carte care nu s-a scris încă.

CONIȚA LENA

Colocviul tinerilor scriitori

Sub egida Uniunii Scriitorilor din România, la Alba Iulia s-a desfăşurat în 19 aprilie 2013 a ediţie a Colocviului tinerilor scriitori, în organizarea Filialei Alba-Hunedoara, cu sprijinul Consiliului judeţean Alba. Prin iniţiativa inedită a organizatorilor propriuziși (Aurel Pantea secondat de Cornel Nistea şi Mircea Stâncel), în acest an au fost invitaţi nouă critici literari reprezentativi din toate generaţiile, care au avut libertatea să propună câte un debutant meritoriu din 2012, spre a-i însoţi la colocvii. Criticii literari care au răspuns invitaţiei au fost, până la urmă, doar şase: Ion Pop, Al. Cistelecan, Virgil Podoabă, Ion Simuţ, Nicolae Oprea, Bogdan Creţu. Debutanţii însoţitori au fost, în aceeaşi ordine: Alex Văsieş, Radu Niţescu, Anatol Grosu, Mihai Iovănel (care a strălucit prin absenţă, deşi a fost premiat) Mihai Amaradia, Laura Dan, plus cei recomandaţi de critici absenţi (Claudiu Turcuş, Teodora Coman). Invitat special a fost Gheorghe Grigurcu, căruia i s-a acordat premiul de excelenţă, însoţit de poetul Paul Aretzu.

Carte nouă

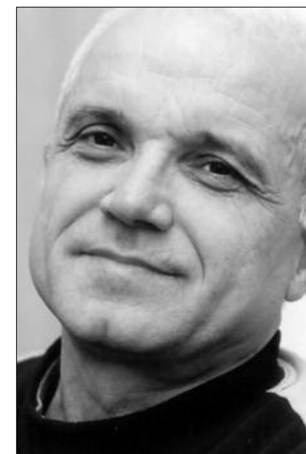
Florian Stanciu – *Poeme* Poemes* (Tiparg, 2013

Antologie de autor bilingvă (versiunea franceză a poemelor îi aparţine lui Iulian Dămăcuş). Volumul conţine poeme din plachetele poetului apărute în intervalul 1993-2011 într-o selecţie riguroasă, completat cu o notă bibliografică. Citãm în această scurtă prezentare, pentru densitatea lui, poemul *Nicicum/Pas de tout*: „Nicicum poftită mult amânată tocmai uitată/acea târzie oră ne-ajunse fără veste/clinchet fir de ea legându-ne dezlegându-ne// când între ele se-mpăcară tăcerea întunericului/o carapace în sineşi strângând lucruri făpturi/mărmurire pe tărâmu-i de plumb de zeul somnului//singuri paşii noştri pe sub boltiri de crengi/înfioraţi deodată de-un freamăt nalt de foi/uimite amuţite cuvântul meu cuvântul tău//plopul era şi sus îi şoptea ceva lui Dumnezeu/cumva de rău poate de bine nu ştie ce/de mine de tine îndeolaltă de noi amândoi". **(DAD)**

actualitate

Liviu Ioan Stoiciu

Știi că pentru o opinie incomodă poți fi acuzat de… discriminare?

Din când în când sunt luat prin surprindere, descoperind noi malversațiuni (escrocherii literare, fraude morale), inventate anume să te șicaneze. De necrezut, sunt instituții ale statului cărora trebuie să te justifici că n-ai făcut ceea ce scrie într-o sesizare de vreun imbecil. V-ați putut imagina vreodată că în lumea noastră literară postmodernă poți reclama orice critic al tău (într-un text de atitudine, în care îți dă de gol imoralitatea publică, sau într-o cronică literară nefavorabilă) la Consiliul Național pentru Combaterea… Discriminării? Dacă aveți o opinie incomodă, puteți fi acuzat de… discriminare! Urmăriți mai departe o pățanie a mea – în luna aprilie 2013 m-am trezit reclamat la acest consiliu al… discriminării, deoarece un ziarist a publicat pe un site (*Cotidianul.ro*) un articol împotriva lui N. Manolescu, în care m-a citat, extrăgând câteva fraze de pe blogul meu (blog al meu închis demult), în care eu pomeneam de… Luminița Marcu – cine o mai fi și luminița asta? Articolul incriminat e intitulat „Falimentul Uniunii Scriitorilor. Nicolae Manolescu trebuie să-şi dea demisia din funcția de preşedinte" – ce scrie autorul Ion Spânu (ziarist necunoscut mie), în care mă citează în treacăt, e treaba lui. Interesant, N. Manolescu a lăsat impresia că n-are motive să reacționeze cu un drept la replică, l-a ignorat (N. Manolescu a avut parte de atacuri concertate împotriva sa în ultima vreme, așa că s-a plictisit; la un asemenea atac, precum cel al lui Ion Spânu, a răspuns în ziarul *Adevărul* altor doi ziariști). A răspuns în schimb… fosta sa protejată, Luminița Marcu, pe care a instalat-o redactor-șef al unei „reviste pentru tineri", care nu servea nimănui, *Literatura Nouă*, tocând inutil miliarde de lei de la Uniunea Scriitorilor din România-USR. Din 2010 revista a fost închisă, iar Luminița Marcu (habar nu am de ce i s-a dat importanță, să i se acorde o revistă a USR pe mână) a plecat… diplomat la ICR Madrid, „persoană importantă", vă dați seama. Previzibil, Luminița Marcu se bagă singură în seamă (îndrumată de N. Manolescu, mă întreb; fiindcă nu e prima oară când N. Manolescu mă șicanează) și mă reclamă la… Consiliul pentru Combaterea Discriminării, alături de… Alex Ștefănescu (știți cu toții, Alex Ștefănescu e și… dușmanul meu; săracul, a fost și el citat de Ion Spânu în articolul lui, așa cum am fost și eu; Alex Ștefănescu având aceeași impresie proastă de Luminița Marcu, auziți ce îndrăzneală), citez din petiția Luminiței Marcu, o scriitoare închipuită: „Referitor la Liviu Ioan Stoiciu și Alex Ștefănescu, ale căror afirmații se citează în articolul incriminat și pe care îi consider cel puțin la fel de vinovați de discriminare și calomnie la adresa mea ca autorul Ion Spânu…". Iată linkul articolului lui Ion Spânu, pentru cei ce nu l-au citit (pentru amuzament): http://www.cotidianul.ro/nicolae-manolescu-trebuie-sa-si-dea-demisia-din-functia-de-presedinte-208035/. De curiozitate, public mai jos întâmpinarea mea oficială:

Către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD)
Domnule Asztalos Csaba Ferenc,

Prenumele și numele meu: **Liviu Ioan Stoiciu**, scriitor (membru al Uniunii Scriitorilor din România-USR), redactor la revista USR *Viața Românească*, domiciliat în București, Str. Bibescu Vodă, Nr. 1, Bloc P 4, Sc. 1, Ap. 3, Sector 4, telefoane 0213354992 și 0727820756.

Mi-ați trimis o citație (emisă în 12.04.2013, la un „dosar" cu nr. 268 / 2013 și o petiție cu nr. 1633 / 11.03.2013). Din capul locului trebuie să vă subliniez că e un abuz demersul dumneavoastră: de ce trebuie să mă justific eu în fața dumneavoastră? Numai fiindcă oricine, oricând poate să depună o „petiție" împotriva mea? Aveți o sumă de consilieri juridici, îmi imaginez, de ce nu opriți asemenea abuzuri și nu aruncați la coș petițiile fără obiect? De ce trebuie să răspund eu în fața dumneavoastră, când nu se justifică din nici un punct de vedere asemenea demers? Credeți că vă stau la dispoziție necondiționat, oricum? Eu nu mai am altă treabă de făcut pe lumea asta decât să mă justific și pentru ce n-am făcut? Dumneavoastră ați reacționat disproporționat la un simplu e-mail primit din Spania (impresionat de statutul de „diplomat" al petentei, desigur; diplomații probabil au drepturi în plus)!

Să fie clar: petiția Luminiței Marcu nu mă privește, și în general ceea ce e, și ceea ce face Luminița Marcu nu mă interesează. Petiția Luminiței Marcu e legată de un articol apărut pe 4 martie 2013 pe un site intitulat *Cotidianul* (un fost ziar, care nu mai apare de cinci ani pe format de hârtie, ci doar online), articol care nu e semnat de mine, ci de Ion Spânu (habar nu am cine e)! Articol semnat de Ion Spânu, care citează în articolul lui câteva rânduri de pe blogul meu – atenție, de pe blogul meu demult închis (www.liviuioanstoiciu.ro)! Pe blogul meu am scris fix în perioada 19 februarie 2010 – 21 august 2012. Repet, blogul meu a fost închis pe 21 august 2012 și nu a fost publicat nicăieri în presa scrisă (sau în cărți), să poată fi pus în discuție. Așadar: despre ce vorbim? În general, articolele din presă sunt apărate constituțional, automat, de libertatea de expresie, deci și ce a scris pe un site Ion Spânu în articolul lui (în care mă citează întâmplător, cu câteva rânduri preluate de pe blogul meu închis demult). E amuzant de-a dreptul că sunt invitat să dau socoteală și să mă justific numai fiindcă Ion Spânu mă citează în articolul lui (dacă s-ar extinde demersul dumneavoastră și un nebun v-ar face petiție în acest sens, ar trebui să-i chemați să se justifice „pentru discriminare" pe toți cei trecuți la subsol sau la bibliografii!). Și mai teribil e că dumneavoastră ați fost somați de Luminița Marcu, în petiția ei, să judecați articolul lui Ion Spânu nu numai pentru „act de discriminare", ci și pentru, citez din petiție, „calomnie și atac la adresa demnității, imaginii și dreptului la viață privată". Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării-CNCD e instanță de judecată la dispoziția unui „diplomat" (mai exact, angajat al ICR) abuziv? Nu vrea CNCD să facă ordine și în literatura română (nu numai în viața jurnalisticii românești) și să-i citeze și condamne pentru „act de discriminare, calomnie și atac la adresa demnității, imaginii și dreptului la viață privată" pe criticii care fac praf imaginea unui scriitor, după ce-i desființează cartea într-o cronică sau pe el, „ca om", într-un articol de atitudine? Pe ce lume trăim? Nu vedeți că abuzul Luminiței Marcu, de a hărțui jurnaliști și scriitori care-și spun opinia sincer (motiv pentru care trebuie să se justifice în fața dumneavoastră, culmea!), frizează nu numai reaua-credință, ci și denunțul penal? Practic, Luminița Marcu își bate joc de CNCD, nu vedeți? Și o întrebare retorică: de când blogurile (de genul celui al meu, incriminat aberant) au ajuns să fie judecate de dumneavoastră? „Judecați" și comentariile cititorilor de pe site-uri sau de pe bloguri?

N-am de gând să mă justific pentru ce n-am făcut, îmi e deja penibil (mă gândesc serios să o dau în judecată pe Luminița Marcu pentru abuz; voi avea o discuție cu avocatul, de altfel, legată și de atitudinea dumneavoastră). Vă redau mai jos pasajul din articolul lui Ion Spânu, în care sunt citat:

„Din 2009 până azi nu s-a schimbat nimic, în afară de trimiterea Luminiței Marcu ca director adjunct la ICR Madrid, eveniment despre care scriitorul Liviu Ioan Stoiciu nota: *Aflu azi că Luminiţa Marcu (critic, eseist) s-a mutat cu copilul şi soţul în Spania, la Institutul Cultural Român de acolo – şi că a fost îngropată «revista tinerilor», pe care o conducea,* Literatura Nouă *(revistă inventată special pentru ea de preşedintele USR, N. Manolescu, nu mă întrebaţi de ce; revista a fost editată exclusiv de USR, deşi era permanent contestată de scriitori, în cadrul Consiliului USR, care răspunde de cheltuirea banilor USR; dar preşedintele N. Manolescu a ţinut cu orice preţ să acopere USR toate cheltuielile, de la salarii la producţie). O revistă care a tocat anual miliarde de lei vechi din banii USR fără să servească literaturii române cu nimic. Rar mi-a fost dat să citesc o revistă mai anostă, mai lipsită de sare (practic, n-aveam niciodată mai nimic de citit din ea; în afara editorialului redactorului-şef şi a tabletelor Simonei Popescu; în rest, rubrici ale unei părţi a tinerilor scriitori, egale cu zero; ce e interesant e că revista asta a tinerilor nu promova «douămiismul», ci o falangă a tinerilor prieteni Luminiţei Marcu şi lui Costi Rogozan). Altfel, Luminiţa Marcu e o femeie frumoasă şi deşteaptă, ştie ce vrea şi obţine ce-şi doreşte. Mă bucur că USR a scăpat de povara unei reviste inutile, precum* Literatura Nouă, *care nu va fi consemnată nici măcar în istoria presei literare…"*. Personal, îmi fac iar cruce: despre ce… „discriminare" poate fi vorba în acest citat (preluat de Ion Spânu de pe blogul meu închis din 21 august 2012)? Sau e o… „calomnie" dacă-i spui Luminiței Marcu că n-a avut nici o valoare literară revista pe care a condus-o (cazul acestei reviste a fost tranșat în Consiliul Uniunii Scriitorilor; revista nu mai apare din 2010), dar că e… frumoasă și deșteaptă? Libertatea de expresie nu e respectată în România și de CNCD?

Mă opresc aici, cineva ar trebui să-și ceară scuze pentru deranj. Mulțumesc pentru atenție. Îmi rezerv dreptul să scriu în amănunt despre acest incident scandalos în presa noastră – aștept urmarea.

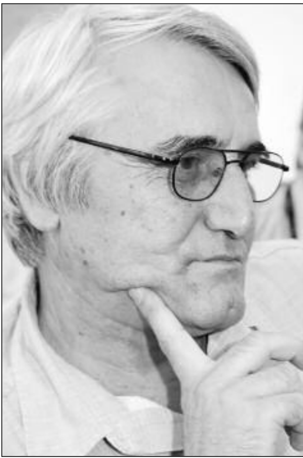
17 aprilie 2013. București

Liviu Ioan Stoiciu

E amuzant de-a dreptul că sunt invitat să dau socoteală și să mă justific numai fiindcă Ion Spânu mă citează în articolul lui (dacă s-ar extinde demersul dumneavoastră și un nebun v-ar face petiție în acest sens, ar trebui să-i chemați să se justifice „pentru discriminare" pe toți cei trecuți la subsol sau la bibliografii!).

Liviu Ioan Stoiciu

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Pathosul negaţiei

La prima impresie, opţiunea poetului pentru o *limbă moartă*, în termeni convenţionali, a fost determinată de specializarea filologică, fiindcă Aurel Pantea a absolvit secţia Română-Latină a Filologiei clujene. În fapt, transcrierea latină a unor poeme scurte, comprimate în conţinut, decurge din aspiraţia către un limbaj esenţializat, pe frontiera maximei şi aforismului. Gândirea poetică, marcată de registrul silogistic şi aforistic, tinde spre exprimarea concisă a unor principii şi norme deduse din experienţa de-o viaţă.

Format în climatul redacţional impregnat de emulaţie al revistei *Echinox*, în interiorul unei promoţii în mare parte alcătuită din poeţi (prematur-dispărutul Augustin Pop, Ioan Moldovan, Mircea Petean şi Ion Cristofor), Aurel Pantea debutează la timp, în 1980 (*Casa cu retori*), simultan cu exponenţii postmodernismului optzecist din *Cenaclul de Luni*. După a doua culegere, *Persoana de după-amiază* (1983), publică, însă, peste aproape un deceniu al treilea volum, *La persoana a treia* (1992).

Absenţa editorială din ultimii ani ai dictaturii comuniste se explică prin obstacolele puse de cenzura camuflată în faţa tinerilor scriitori, dar şi prin parcimonia poetului confiscat de condiţia sa. Urmează, la intervale prelungite, alte câteva volume omogene (unele cu aspect antologic): *Negru pe negru* (1993), *O victorie covârşitoare* (1999), *Aceste veneţii, aceste lagune* (1999), *Negru pe negru. Alt poem* (2005) şi culegerea care reuneşte cele două volume cu acelaşi titlu, *Negru pe negru* (2009). În anul alinierii în familia sexagenarilor, poetul din Alba Iulia publică abia al nouălea volum, *Nimicitorul* (Ed. Limes, 2012)

Casa cu retori de la debut, cum spuneam şi altădată, îl detaşează categoric de confraţii echinoxişti prin asprimea voluntară a limbajului şi postura de tânăr furios rătăcit prin labirintul sintaxei poetice. Revoltându-se discursiv împotriva clişeelor şi truismelor, el vrea să ia în posesie cu "frenetic sarcasm" realitatea cotidiană şi intentează proces, cum enunţă, „modului rutinat de a convieţui cu metafora". Îndoiala carteziană marchează definitiv discursul poetului. El lasă impresia unui spirit descins din imperiul naturii a cărui forţă nativă debordantă se simte încorsetată în perimetrul bibliotecii. După experienţa lecturilor devoratoare încearcă să se salveze de sub influenţa avidă a culturii posedând pătimaş, prin toate simţurile, realitatea înconjurătoare. Consacrându-se *vieţii concretului*, o face nu atât dezabuzat de livresc cât conducându-se după principiul raţiunii biruitoare. Reexaminează cu maximă luciditate reprezentările preconcepute ale obiectelor pentru a (re)cunoaşte pe cont propriu veridicitatea lor. Criza poetică accentuată prin degradarea tropilor şi rutinarea metaforei nu se rezolvă decât prin textualizarea reflecţiei ca atare, prin întoarcerea poemului către sine, autodevorându-se. În grupajele ulterioare se pune un accent grav, mai apăsat pe negativismul funciar al constructorului (deconstructiv) care s-a format, aş spune, la şcoala scepticismului elenistic. Se caută aievea "forma celei mai pure negaţii", căci un *nu* încorporat în elementele materiei este ostentativ vânat, ca şi cum cosmosul poate fi redus la *lumea lui nu*, alcătuită din concepte negative mustind de viaţă.

Cu *Nimicitorul*, discursul negativist al lui Aurel Pantea – accentuat în *Negru pe negru* – atinge punctul culminant al trăirii poetice. Construcţia paradoxal întemeiată pe un fundament al destructurării apare acum edificată fără fisuri. Dincolo de unitatea tematică, omogenitatea discursului este evidenţiată, formal, prin refuzul autorului de a-şi intitula poemele (denumite în Cuprins prin versurile iniţiale). Un autor care vrea să îmbrăţişeze condiţia anonimatului în tentativa dramatică de impersonalizare, agravată de presentimentul alienării, în urma confruntării iniţiatice cu *timpul şi moartea*: „Am vorbit, Doamne, şi am scris, până m-am înnegrit /cu totul, am crescut, Doamne, în vorbele mele, iar vorbele /mele au crescut în mine şi mi-au pus trupul în hău, /stau în trupul meu ca într-un abis, fiecare cuvânt îl adânceşte, /că văd mişcând timpul şi moartea, mâinile mele sunt întunecate, /Doamne, de vorbărie, îmi port trupul ca şi cum propria-mi groapă /aş purta-o, în el, limbajul se întâlneşte cu sine şi înnebuneşte". Pe fondul interdicţiei de comunicare afirmativă, criza cunoaşterii poetice se adânceşte pe măsură ce subiectul cugetător este vitregit de certitudini. Unica sa certitudine rămâne „nimicul", figurând „sămânţa Nimicitorului", care impune muţenia, tăcerea absolută („am atins mutul, ar putea să zică, dar din densa tăcere /nu se mai aude nimic"). Iar negaţia este germinată de îndoiala metodică. Aş spune că teza lui Descartes – *Dubito, ergo, cogito, ergo sum* – e transformată în principiu poetic de Aurele Pantea. În atari condiţii, raţionamentul liric primează, în dauna sentimentelor recuzate.

Într-un poem concentrat din secţiunea complementară a volumului, autorul *Nimicitorului* distinge obiectiv *trei realuri*: „unul care lucrează /în noi, unul ce se topeşte ne scapă /şi unul care nu ne aparţine". Interdicţia gnoseologică inserată în raţionament învederează turnura anti-blagiană a poeziei lui Pantea. Lumina-cunoaştere şi-a pierdut atributele definitorii din unghiul de vedere al unui sceptic incurabil. Întrucât *eul* devine *el/ea* (sau *noi*) în tentativa dramatică – preţ al accederii spre desăvârşire – de abstragere din sfera subiectivităţii sau intimităţii. Cum suna enunţul poetic dintr-altă parte: „subiectul liric şi subiectul existenţial vorbesc măscări /în piaţa identităţii". În chip paradoxal, deviza raţiunii (*fiat lux*) este întoarsă pe dos. Poetul neagă polemic „biografii ejaculate", „o patrie inflamată de mesaje", „fantasme laborioase", „sfârşiturile limbajului", recunoscându-şi patetic imposibilitatea de a depăşi limitele cunoaşterii profane sub ochii lui Dumnezeu: „Nu mai ştiu, Doamne, de unde să încep, ce pot să-ţi spun, /mesaje ştiute, păcate, n-am proiecte, Doamne, am păcate, / am proiecte inverse, nu acesta e păcatul, Doamne, nu acesta e răul /…/ Doamne, sunt îngropat, din lăuntrul meu urcă spre ceruri /bestia învingătoare". Pe traseul iniţiatic, însemnat cu marcajul interdicţiilor, spiritul se recunoaşte învins de „bestia" trupească, sortită morţii ca simbol al autodistrugerii. Dublul poetului devine, astfel, *nimicitorul*: „După întâlnirile cu nimicitorul nu mai ai chip /porţi doar un nume şi te transformi cu totul /într-o limbă necunoscută, /o limbă vorbită de razele uraniului, /nimicitorul aplaudă, moare de râs în propriile lui aplauze, /se uită la inima mea, asta face mereu, se uită la inima mea /cu razele uraniului". Obsesia creatoare care întreţine, totuşi, energia acţiunii poetice este aspiraţia spre perfecţiune, care rămâne intangibilă în condiţiile existenţei „subterane" a exponentului nimicirii („Când nimicitorul e inactiv, /lumea atinge perfecţiunea /care o neagă, oamenii îşi pierd inima, /iar moartea adoarme în fluvii însângerate").

Recuzând programatic biografismul congenerilor postmoderni, Aurel Pantea se dedublează expresiv, inventând fantasme ale imaginarului poetic, întrupări ale abstracţiunilor care întreţin misterul discursului încifrat. În afara Nimicitorului, una dintre întrupările negative care prind consistenţă ar fi Elocvenţa: „Stăpâna mea îmi cere supunere cu glas /de iubită părăsită, de ce nu mă iubeşti, sunt maica ta, /tu îmi vorbeşti limba, mă mişc printr-un limbaj moale, aici /tot timpul întâlneşti morţi elocvenţi, maica mea îmi spune: /ai grijă de cuvântul lăcătuit, acolo timpul e parfumat, dau pe afară placente zdrenţuite, ceva e sfâşiat, o puşcărie /a muţeniei, închide gura, închide-te, verbele aruncă din ele /acţiunile ca pe nişte morţi, limbajul meu e un lung tunel /spre linişti închise ca pupele, iubeşte-mă, mai spune stăpâna, te voi naşte din nou, voi deschide pentru tine gura ferocităţii, /şi toate zilele stau cu prunci în gură şi cer să nască, şi maica /naşterilor tace, şi tace şi elocvenţa, maica mea mă umple de sânge /şi eu nu mă voi naşte, /e o zi ceţoasă şi un domn îşi plimbă câinele, veneţia sau aiurea". Adversar declarat al retoricii şi al emfazei, în linia simbolismului francez, poetul optzecist cu „proiecte inverse" aderă necondiţionat la poetica negării, derivată din principiul distrugător, al răului care tutelează lumea reală. În acest fel, *ars poetica* reiterată în *Nimicitorul* pare că se reduce la deprinderea artei de a muri. Poemul memorabil care încheie grupajul prim este impregnat de un patetism autentic, derivat din tragic, în apelul disperat către Dumnezeu (consfinţind nota originală a ciclului actual): „Moartea pentru Tine, Doamne Isuse Hristoase, /e o chestiune clasată, face parte din inventarul problemelor /rezolvate. Înainte de a cunoaşte febrele ei, sudoarea de sânge, /pe care tu ai cunoscut-o, eu te iubesc, Doamne, /şi cu partea din mine ce va muri, cu stratul gros de umanitate, /cu omul din mine care se va sfârşi. Sunt sediul Tău precar, /Mântuitorule, păcatul a construit în mine multe /fortăreţe, în fiecare din acestea eu sunt soldat împotriva Ta, /în fiecare voi muri luptându-mă cu Tine, nu întreb, /dar îmi pun problema nimicirii, ce se va întâmpla, Doamne, /cu partea din mine, care Te iubeşte şi va cunoaşte nimicirea, /şi totul mi-e foarte aproape /Doamne, sunt aproape bătrân /şi încă n-am învăţat să mor, /arta asta nu e niciodată desăvârşită". Pathosul negaţiei nu are nimic emfatic, căci este întreţinut de intensitatea aproape neomenească a trăirii, de unde şi forţa dramatică a rostirii poetice.

Tema ordonatoare a timpului este reliefată pregnant în a doua secţiune a volumului, una bilingvă, intitulată fără echivoc *Nimicitorul. Sub semnul timpului / Internecans. Sub tempori signo*…Versiunea în limba latină este efectuată *ad litteram* de Marcela Ciortea. La prima impresie, opţiunea poetului pentru o *limbă moartă*, în termeni convenţionali, a fost determinată de specializarea filologică, fiindcă Aurel Pantea a absolvit secţia Română-Latină a Filologiei clujene. În fapt, transcrierea latină a unor poeme scurte, comprimate în conţinut, decurge din aspiraţia către un limbaj esenţializat, pe frontiera maximei şi aforismului. Gândirea poetică, marcată de registrul silogistic şi aforistic, tinde spre exprimarea concisă a unor principii şi norme deduse din experienţa de-o viaţă. Precum percepţia timpului: „Mama amuţită, timpul cu toate otrăvurile /înflorite în plină acţiune, /ea tace lângă fiul ce simte timpul /cu toate otrăvurile înflorite /lângă ei înfloresc voci şi obiecte /în timpul cu toate otrăvurile în acţiune". Curgerea necruţătoare a timpului – în regimul *fortuna labilis* – este aproximată în mai multe versuri chintesenţiale: „Şi timpul nu va mai dura, şi se va despărţi /de sine, şi va rămâne sinele său"; „timpul mamă se curbează cu timpul în pântec"; „ şi surparea continuă, ziua şi noaptea /stă deasupra noastră semnul leşului, /timpul miroase /a urină veche de pisică"; „Şi timpul nu va mai fi, nu va mai fi, va rămâne /doar această propoziţie şi un câmp mare, vorbirea ultimă". În acelaşi spirit al discursului focalizat tematic, Pantea reia poeme întregi din ciclurile anterioare. Astfel, din *Negru pe negru* sunt preluate *O singurătate cu gesturi lente, atotstăpânitoare, Şi lumina poartă urmele unor materii grele, mama amuţită, timpul cu toate otrăvurile*; iar din prima parte a volumului prezent: *În urmă, toate sunt foarte proaspete, toate au început, Cade adânc în noi grăunţele conştiinţei morţii, Mai jos nu cobor, acolo nu mai poate fi vorba de poezie, Euridice e aici, se încruntă, îmi spală hainele, mi-a făcut copii* etc.

Nimicitorul, în partea sa inedită – care coincide cu secţiunea omonimă – pare, formal vorbind, un volum subţire. Dar cele vreo 35 de poeme încărcate de tragism sunt gândite de Aurel Pantea ca poeme de sinteză, în ordinea afirmării mature a registrului personal. Poezia aparent monocordă, în genul liricii bacoviene, acoperă tot spectrul existenţei de la naştere până la moarte cu o ţesătură deasă de simboluri care se substituie metaforei „rutinate". Iar pathosul implicit este strunit prin limbajul sarcastic şi ironia disimulată sub faldurile unei „limbi atroce" de uz propriu.

litere

Carte nouă

Nicolae Coande – *Intelectualii români şi curtea regelui* (Tracus Arte, f.a.)

Un volum nu doar interesant prin idee, dar şi valoros, un volum de eseuri despre cărţi, dar şi despre autori. Firul roşu care străbate cartea este cel privind relaţia intelectualului român cu puterea, indiferent care a fost sau este aceea. În general, Coande este imparţial, lucrând – cum se zice – cu materialul clientului. El nu acuză, nu scrie pamflet, el doar constată ataşamentul „indecent" al unuia sau altuia de mai marii zilei şi-l dă pe faţă, încercând să înţeleagă dacă un om obedient poate fi un scriitor valoros; sau refuzul ataşamentului, după caz. După cazul Paul Goma, de pildă, despre care Coande emite următoarea sentinţă: „În felul lui unic, Goma, prin izolarea care i s-a pregătit, este un mare singuratic al literaturii şi istoriei româneşti". Savuros este Coande când dă drumul ironiei zglobii. Iată cum descrie apariţia la un târg de carte a lui Traian Băsescu urmat de Traian Ungureanu şi Gabriel Liiceanu: „Aşa a apărut în cultură Traian Băsescu (al doilea flanker al lui Ungureanu la Târg, după Liiceanu), fost căpitan de vas, actual căpitan-jucător al unei echipe care, de la Cotroceni, vede ţara ca un imens port unde-şi poate debarca viciile şi calităţile de Ahab salvat de naivitatea balenei albe. Aşadar, Traian lângă Traian, umăr lângă umăr, stilou lângă cârmă…" Dar, cel mai bine explică miza cărţii Coande în Argument: „Moralitatea artistului nu ne poate fi indiferentă, mai ales dacă este unul recunoscut şi apreciat, iar în operă am putea detecta urme ale unui defect sufletesc. Atunci, şi cuvântul va fi defect. În cele din urmă, cred că este relevant ceea ce spunea Karl Kraus, unul dintre maeştrii lui Wittgenstein: nu putem trece peste faptul că o propoziţie întreagă poate proveni de la o jumătate de om…" Ei, din acest punct de vedere, cartea lui Nicolae Coande este şi un foarte necesar document pentru istoria literaturii române.

Cornel Galben – *Ieşirea din lume* (Editura Fundaţiei Culturale Cancicov, 2012)

Cornel Galben este un critic şi editor din Bacău, ataşat spaţiului cultural în care trăieşte. Cu generozitate, a scris cinci volume de *Personalităţi băcăuane*, un fel de dicţionar critic al oamenilor de cultură din Bacău. *Ieşirea din lume* este jurnalul de 150 de zile al autorului (1 decembrie 2011-2 mai 2012), perioadă în care criticul şi editorul onest şi harnic din provincia lui Bacovia îşi trece în revistă eforturile de scriere a dicţionarului său, editarea unor concetăţeni, dar mai ales eforturile de o rupe cu lumea aceasta şi retragerea la mănăstire. La sfârşitul celor 150 de zile, lucrurile rămân neschimbate, Cornel Galben n-a ajuns la mănăstire, având încă proiecte editoriale de încheiat.

Lucian Scurtu – *Mâna siameză* (Biblioteca Revistei Familia, 2012)

Mai voalat, dar şi spus de-a dreptul, Oradea (cu Criş cu tot) reprezintă cadrul în care se petrec uimitoarele fapte poeticeşti şi fantasmele lui Lucian Scurtu. Este adevărat că oraşul său devine prea mic pentru o imaginaţie atât de luxuriantă, şi atunci poetul îşi extinde lumea lui la întreg Mapamondul: „Petersburgul meu este oradea, neva mea crişul repede,/oblomovul meu sunt eu,/gorohovaia mea o stradă tristă, a meşteşugarilor…" Tonul este unul bonom, colocvial, jucăuş, uşor maliţios, autoironic (autointitulându-se „regele lebedelor de pe criş"), parodic, „neserios". Dar pe acest ton Lucian Scurtu scrie în fond lucruri cu adevărat profunde şi grave, în linia neoexpresionistă a poeţilor transilvani de ieri şi de azi: „În urma mierlei practic umilinţa cu voluptatea învinsului/(singura mea libertate, amărăciunea, unica mea constrângere, fervoarea),/dacă voi fi ars pe rug răscoliţi-mi cenuşa, găsiţi-mi verigheta,/prin golul ei priviţi cu atenţie declinul universului între două puncte:/absenţa şi extazul!", spun cu fruntea rezemată de viitorul omenirii/(fiecare flacără conţine atâta scrum cât merită)/…/prea târziu, istoria a fost scrisă de mai multe ori, nu mai pot adăuga/nimic, nihil, nu,/ce a fost detest, ce detest refuz, ce refuz dau uitării,/*angoasă, tu stăpâna mării*!" Sau această parabolă: „După ce inginerii au perfecţionat carele de luptă şi maşinile de război/au hotărât „e timpul să trecem Pindul!",/dar dincolo de Pind nu au dat de câmpiile mănoase, au dat de Pirinei,/după care au trâmbiţat „e timpul să trecem Pirineii",/dar dincolo de Pirinei nu au aflat amfiteatrele fastuoase, au dat de Alpi,/după care au urlat „e timpul să trecem Alpii!", dar dincolo de Alpi nu au dat de/cetăţile nemuritoare, au dat de un munte nesuferit,/după care au legiferat „e timpul să trecem muntele acesta nesuferit!",/dar dincolo de muntele acela nesuferit n-au dat de turmele elefanţilor, cămilelor şi/leilor, nu au dat de nimic,/drept pentru care au decretat/"pregătiţi faraonii, e timpul să înălţăm piramidele!". În sfârşit, să cităm acest adevărat testament: „În ziua în care am murit toate luminile oraşului s-au aprins,/ceasurile s-au oprit, ploile au încetat, Cartagina a căzut,/în ziua aceea s-au răspândit zvonurile că ciuma a fost învinsă,/Seneca s-a sinucis, cruciaţii au luat Niceea./În ziua în care am murit, legile au fost încălcate cu bună ştiinţă,/magnoliile au înflorit, s-a uscat şi au căzut într-o singură zi,/cometa s-a înclinat, cârtiţa a orbit, Holderin a înnebunit,/Orfeu a întors capul, neantul a progresat, ea a purtat o rochie nouă./În ziua în care am murit, taumaturgul m-a rugat frumos/"omule, pot să-mi iau viaţa?",/"DA!" am urlat." Lucian Scurtu, (auto)supranumit Lucian Mărturisitorul, este un poet remarcabil de la Oradea Mare, de pe malul Crişului Repede, un poet din păcate nevalorificat de critică la adevărata sa excelenţă. **(D.A.D.)**

Dan Burcea

Carnet parizian

Centenarul Marcel Proust

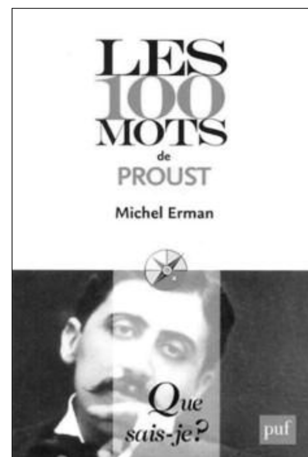
Personajul proustian cel mai celebru, Charles Swann, împlineşte anul acesta venerabila vârstă de 100 de ani. Lumea literară franceză pregăteşte cu atenţia cuvenită sărbătorirea centenarului apariţiei în 1913 a romanului *Du côté de chez Swann* (*Swann*, în inegalabila traducere a Irinei Mavrodin) primul volum din *În căutarea timpului pierdut*.

Iată, aşadar, un moment cât se poate de potrivit pentru a face dreptatea cuvenită acestei cărţi. Aventura primei sale editări este cunoscută de toţi admiratorii lui Marcel Proust: refuzată, în 1912, de editura lui Gaston Gallimard – André Gide considerând manuscrisul inintelligibil – tânărul autor a fost nevoit să o publice cu bani proprii la editura Grasset. Gide îi va scrie lui Proust: "Refuzul acestei cărţi va rămâne drept cea mai gravă eroare a NRF (Nouvelle Revue Française, numele iniţial al editurii Gallimard, n.n.)". Gaston Gallimard îi va face o propunere inedită la vremea aceea oferindu-i un revenit lunar şi cumpărând toate exemplarele nevândute. Din acest moment, Gallimard va edita întreaga operă a lui Marcel Proust.

Estetica lui Proust are la origine un stil care se bazează pe viziunea interioară a personajului devenit centrul naraţiunii și al observaţiei sugestive.

Secolul parcurs de opera proustiană nu a schimbat în mod considerabil atitudinea cititorilor la adresa acesteia: astăzi, ca şi ieri, mulţi vorbesc despre ea, mulţi au intenţia să o citească, puţini sunt însă cei care au citit-o cu adevărat. Modul în care ea persistă însă în memoria colectivă reprezintă un fenomen unic, fiecare aşezând partea sa de intimitate în trăirea naratorului investit să vorbească în numele tuturor. Să nu mai vorbim despre percepţia ei estetică, faţă de care trebuie să recunoaştem că gustul cititorului de azi nu a evoluat faţă de nefericita formulă de "incomprehensibilitate" proclamată iniţial de André Gide. Un număr considerabil de cititori recunosc reţinerea faţă de descurajanta frază proustiană, prea amplă, prea complicată, prea stufoasă. Tristă statistică ignorând adevărata şi unica poezie interioară conţinută în hotarele ei !

Să revenim însă la acest an centenar. Numeroase sunt cărţile care au apărut deja anul acesta despre prozatorul francez. Multe sunt anunţate şi urmează să apară. Printre ele, ne oprim la cea intitulată "Les 100 mots de Proust" [Cele 100 de cuvinte ale lui Proust], a cunoscutului specialist în opera proustiană, Michel Erman, profesor la Universitatea din Burgundia. Cartea apare în faimoasa colecţie *Que sais-je*, iniţiată încă din anii 1941, de Paul Angoulvent, fondatorul editurii Presses Universitaires de France. Inedită invitaţie la o călătorie în interiorul operei literare a lui Marcel Proust, cartea închide un adevărat dicţionar tematic, în care se împletesc nume de locuri reale sau imaginare, dar şi emoţii şi noţiuni relative la istoria literară, la estetică sau filosofie.

Să ne oprim împreună la trei dintre ele:

Copilăria este una din temele proustiene cele mai cunoscute, mai ales prin celebra evocare a gustului cunoscutelor *madeleines*, prăjiturile mătuşii Léonie. Acest deliciu gustativ capătă, prin capacitatea lui de sugestie şi prin procedeul rememorării, valoarea unică a paradigmei *timpului regăsit*, văzut aici ca "o memorie fericită". Copilăria la Proust este o vârstă care refuză trecerea timpului, este o eternitate de lumină a memoriei.

Fraza, de care vorbeam mai sus, reprezintă "o ţesătură din mătase", cum o caracteriza Anna de Noaille. Complexitatea ei îşi are originea în intenţia autorului de a construi o proză dinamică, în plină mişcare, de o mare sugestie cultivând paralelismele şi construcţiile metaforice pentru a reda în mod fidel un univers interior el însuşi foarte complex şi de o mare frumuseţe.

Metafora proustiană este foarte apropiată de analogia care stă la baza "corespondenţelor" baudelairiene. Ca şi în cazul acestora, esenţialul constă în "raportul stabilit între lucruri" şi în locul pe care acesta îl ocupă în imaginarul personajelor, un imaginar capabil să coloreze şi să accentueze realul, ca o pictură impresionistă. Estetica lui Proust are la origine un stil care se bazează pe viziunea interioară a personajului devenit centrul naraţiunii şi al observaţiei sugestive.

Cele 100 de cuvinte din ale lui Proust sunt tot atâtea jaloane de lectură în înţelegerea operei sale. Ele pot deopotrivă să-l împingă pe cititorul ezitant să păşească în universul proustian, ca o promisiune a unei unice şi extraordinare aventuri.

Leo Butnaru

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (IX)

(Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

...dincolo de pasajele şi paginile zilei despre care las mărturii, rămâne (parcă în… fulguraţie) un mozaic de nuanţe peste un pumn de licurici al unor detalii răzleţe ce par greu de cadrat contextului şi poate nici nu e nevoie să fac aşa ceva. Iar unele dintre detalii şi nuanţe sunt pur şi simplu efemere, ce ţin de durata şi memoria momentului. Adică, parcă nici nu ar fi, de fapt.

22 octombrie

Într-o călătorie atât de captivantă, atât de densă în ne-cunoscut şi imprevizibil, niciodată nu e ceva prea mult, dacă oboseala nu te abate de la trebile cunoaşterii cu ochii, cu mintea, cu sufletul. Iar năierii de pe *Literary Ark* sunt cu toţii în formă bună, unde mai punem că, până a vizita următorul obiectiv monumental, vom avea un respiro, o pauză de cafea. Plus că, într-acolo, spre mănăstirea Tatev, vom pleca în, să zicem, *zbor de pasăre*, cu funicularul.

Peisaj – bineînţeles, montan, – fascinant. Pe aici, culmile s-ar putea spune că sunt deja mănoase, acoperite cu pâlcuri de arbori, cu păşuni. Sus, spre aripile de pasăre, şi jos, în Defileul Varatan, adânc de sute de metri. După ritualul-giruetă, îi spun eu, de rotire jur-împrejur a privirilor şi obiectivelor camerelor foto, echipajul nostru, divizat – amical! – în două, se îmbarcă, pe rând (prima diviziune o va aştepta ceva vreme, dincolo, la capătul liniei, pe secunda), în cabina telefericului. Să nu credeţi că emoţiile sunt dintre cele obişnuite atunci, când pluteşti, peste lumea montană, adică şi a prăpăstiilor, la…

Dar să transcriu datele tehnice ale funicularului, de-a dreptul captivante: construcţia se numeşte *Aripile Tatev*, elaborată de o firmă austro-elveţiană, în limbajul constructorului zisă *tramvai aerian fără oprire tip dublu-reversiv* pe ruta Alidzor – Tatev. Are două cabine ce iau câte 25 de călători şi un operator, cei aproape 6 kilometri de… văzduh fiind parcurşi în 15-20 de minute. Cablurile telefericului au diametrul de 40 şi 27 de milimetri, iar înălţimea maximă la care ne pomenim, ca să revenim, e de 320 de metri. Apreciabilă, nu? Iar de la înălţimea zborului de pasăre se deschid lateral sau brusc-perpendicular privelişti demne de cel mai inventiv joc caleidoscopic – diversitatea peisajului montan alternând cu geometria fixă a construcţiilor din Alidzor, apoi aproape pătratul unui complex monastic, în interiorul curţii cu un şotron labirintic, cu acoperişurile şi piatra gardurilor acoperite de muşchi verde. Şi pe culmile din depărtare se mai văd construcţii, vreo două trei turle de biserici ce te fac să înţelegi că acest perimetru al înălţimilor e de o concentraţie duhovnicească osebită. Iar de la staţia… terminus (de parcă ar mai exista vreo alta pe parcursul telefericului…), coborâm, pe stânga, cam vreo 50 de metri spre complexul monastic Tatev. Iar unul dintre cei doi fotografi şi operatori de cinema ce ne însoţesc se numeşte şi el – Tatev (Tatev Grigorian). Tatev fiind de fapt toponimicul satului ce se află la 280 de kilometri depărtare de Erevan. Iar mănăstirea, în varianta ei oficială, nu turistică, se numeşte Tatevi Anapat. Din protoarmeană (grabar) traducerea e foarte poetică, …îngerească: *dă-mi aripi* sau *zboară*.

Rar ne e dat să urcăm în funicular. Şi nici nu e sigur că am dori să ni se întâmple des acest lucru. Pentru că plăcerea, bucuria sunt secondate de inevitabila nelinişte, de îngrijorare, de prezenţa implicită a pericolului. Cu toate garanţiile de rigoare, uşoara înspăimântare nu poate fi exclusă.

Dacă îmi amintesc bine, o călătorie cu funicularul mi s-a întâmplat în toamna anului 1996, la Grenoble, când am urcat spre o catedrală-cetate galo-romană din primele secole ale creştinismului. La vreo sută de metri altitudine, pluteam peste apele relativ repezi ale râului Isère ce străbate oraşul. Privelişti de neuitat, zic, odată ce le regăsesc în memorie atât pe ele, cât şi unele detalii concrete.

Întemeiată în secolul IX, mănăstirea a fost centrul politic al regatului Sunik. (Când dai de mai multe ex-regate, înţelegi ce întinsă era, în vechime şi în întregul ei, Armenia.) Un secol mai târziu, populaţia monastică ajungea la o mie de persoane, iar încă peste un secol, mănăstirea aduna impozite din aproape 700 de localităţi. A fost unul dintre importantele centre de ştiinţă şi iluminare din secolele XIV-XV, aici dezvoltându-se o renumită şcoală de miniaturi picturale. Construcţiile au suferit serios la cutremurul din 1931, în prezent mănăstirea fiind nefuncţională, ci în stadiu de reconstrucţie. Sunt trei biserici, una dintre ele având proporţiile orientate vertical, ceea ce e o raritate în construcţiile de cult armeneşti, expuse, în genere, pe orizontală, fiind adică temeinic pământene. Poţi hălădui prin catacombe, spaţii alambicate cu clar-obscurul de diverse intensităţi, în anumite locuri având nevoie de o lanternă pe care, în zilele noastre, o poate înlocui ecranul telefonului celular. Turiştii curioşi – dar ce fel de turist eşti tu, dacă îţi lipseşte curiozitatea? – sunt atraşi de „Gavazan" – colonada clătinătoare, instalată în anul 904 în curte. Construcţie unicat a gândirii arhitecturale şi inginereşti din epoca respectivă. Este vorba de un stâlp octoedric, înalt de opt metri, încununat de un hacikar (piatră purtătoare de cruce), instalată pe o cornişă sculptată. Colonada se mişcă la cele mai uşoare unde seismice, ba chiar la o simplă atingere a palmei omului, după care revine în poziţia iniţială. Mişcarea acestui stâlp-pendulă prevestea localnicii de declanşarea cutremurelor de pământ sau de apropierea duşmanilor, loviturile de copite ale cailor cărora le presimţea/ înregistra din timp.

Revenind cu cabina plutitoare-zburătoare la punctul iniţial, facem poze lângă o uriaşă pajură sculptată în piatră, apoi intrăm să prânzim în cafeneaua de la staţie. Până una-alta, ne potolim setea cu apă minerală „Noe", iar acest străvechi brand te duce/ readuce iar la gândul că, aici, în – pretutindeni! – preajma Araratului cu numele lui Noe pot fi numite multe: şi fabrica de mobilă, dar mai întâi – cea de nave maritime. Dacă vrei (şi de ce nu ai vrea?), până şi menajeria se poate chema „Noe", pentru că vieţuitoarele faunei au fost şi ele salvate de patriarh în celebra-i arcă. Şi şcolii de muşi ziceţi-i Noe, chiar şi celei de aviatori – nu? – pentru că imaginaţia pune în joc asociativ-instructiv zborul porumbelului cu ramura de măslin în cioc. Imaginaţia ce ne duce pe tărâmuri şi timpuri biblice, în Urartu, este şi ea, precum spune monahul negru din nuvela omonimă a lui Cehov, parte componentă a naturii. Deci, şi a istoriei.

Ne continuăm periplul prin munţi, eu înţelegând că acesta – de azi şi din zilele viitoare – va fi cel mai lung drum alpin care mi-a fost dat să-l fac până în prezent. Vorbeam de circulaţia destul de rarefiată pe aici, însă, pe la ora 20.00, vedem şi un accident în munţi – ciocnire de automobile, o „Lada" (câtă frunză şi iarbă încă în Armenia) şi un „Opel". Poliţiştii de la circulaţie erau la faţa locului.

La întoarcere, ne „amestecăm" cu colegii armeni sosiţi de la Erevan pentru mai multe manifestări în comun. O doamnă îmi spune că i s-a jucat o piesă la Teatrul Naţional din Cluj, dar nu am reţinut detalii. Alţii ne întreabă de ce suntem atât de rumeni la faţă şi ne gândim la soarele ce ne-a luminat generos pe platoul cu pietre misterioase, a căror menire de cândva, de acum peste şapte mii de ani, mai rămâne doar la stadiul presupunerilor, legendei.

După cină, ni se propune să învăţăm un dans armenesc, „Krunk" – „Vulturul". Au venit doi dansatori profesionişti, năierii noştri le urmează indicaţiile, însă aerul din încăpere se dovedeşte a fi insuficient pentru a atinge performanţe coregrafice. În genere, se resimte înălţimea de circa două mii de metri, ozonul împuţinat cam taie din elan, din mişcare.

Pentru a ne mai trage sufletul după lecţia de dans muntean, stăm de poveşti – la o bere, la un ţoi de tărie. Cu David Muradian revenim la legăturile de veacuri dintre noi, eu vorbindu-i de strada armenească din Chişinău, de biserica armenească de aici, pe care, în 1976, în plină acţiune comunistă de des-creştinare – pentru că... ce altceva decât o des-creştinare agresivă, sălbatică a însemnat ceea ce puseseră la cale bolşevicii în 1917, când asmuţau ateismul sălbatic asupra clerului, asupra credincioşilor?! – atunci, în 1976, Ghevorg Emin, eminentul poet armean, rugase să fie condus să viziteze biserica înălţată la Chişinău de străbunii săi şi, sub bolţile lăcaşului, îşi probă vocea puternică, de bariton, cântând ceva din psalmii „aduşi" de la Erevan. Şi acum mai am în bibliotecă o plachetă a sa de poeme în ruseşte, apărută în colecţia de prestigiu a revistei „Ogoniok", pe care mi-a dăruit-o cu autograf, – eu îi oferisem o antologie de poezie armenească apărută în traducere „moldovenească" în RSSM.

David îmi spune că în Erevan există şi strada Moldovenească. Ba şi cea Estoniană, zice, chemându-l lângă noi pe Peeter Sauter din Tallin, pentru a ne povesti următoarele: „Da, la Erevan, eu locuiesc, dragă Peeter, pe strada Estoniană. Chiar aşa. Odată, merg eu la voi, la Tallin, în plin sezon estival. La hotel, locuri – ioc. Eu încolo, eu încoace, dar nu am ce face: nu sunt locuri. Atunci, îndrăznesc să intru la superiorul cu cazarea şi zic: «Tovarăşe director, eu în Armenia locuiesc pe strada Estoniană, dar în Estonia, iată, sunt lăsat în stradă!» Butada a prins, directorul s-a dovedit a fi un baltic de treabă care nu a lăsat armeanul în drum."

Muradian îmi mai spune că e prieten cu Varujan Vosganian. Mă întreabă ce mai face Andrei Bodiu. Zic că, în iunie, la *Zile şi nopţi de literatură* de la Neptun, am împărţit cu el acelaşi apartament la Vila USR. Mă gândesc că aş putea să-l reîntâlnesc, dacă va fi totuşi să apară la Braşov antologia mea de *Manifeste a avangardei ruse*, intrată cred pe mâini bune – ale lui Alexandru Muşina, şi dacă va fi să avem o lansare şi acolo, la poalele Tâmpei…

În fine, David mă întreabă dacă citesc înainte de somn. Îi spun că, uneori, da, chiar şi în somn. Astfel că el îmi oferă volumul său tradus în limba rusă *Orchestra în sala de aşteptare*, cu specificarea: proză de călătorie (de ce nu ar fi şi acesta un gen „intermediar"?), nuvele scenice, interviuri. E aici şi ecoul unui preludiu la actuala noastră expediţie pe Arcă: „Din iniţiativa Societăţii armene de colaborare culturală cu ţările de peste hotare, 13 scriitori europeni sosiseră în Armenia, pentru a continua misiunea *Expresului literar* din anul precedent". Prin urmare, astăzi, de acolo/ de aici, acel „după 10 ani" din titulatura deplină a misiunii noastre – *Literary Ark 2011: Ten Years After.*

…Mă apropii de finalul acestor note din 22 octombrie. Şi, ca de fiecare dată când sunt în atare „situaţie" (dar chiar sunt relativ des, odată ce mă aflu printre cei care practică jurnalul, inclusiv de călătorie), constat lucruri ştiute: dincolo de pasajele şi paginile zilei despre care las mărturii, rămâne (parcă în… fulguraţie) un mozaic de nuanţe peste un pumn de licurici al unor detalii răzleţe ce par greu de cadrat contextului şi poate nici nu e nevoie să fac aşa ceva. Iar unele dintre detalii şi nuanţe sunt pur şi simplu efemere, ce ţin de durata şi memoria momentului. Adică, parcă nici nu ar fi, de fapt. Nu este exclus ca unele să revină, totuşi, cu alte ocazii, când vor fi „chemate" de contexte în care se potrivesc, alături de sau în legătură cu alte efemeride ale impresiilor de călătorie – ale tale, şi de călătorire a zilelor despre care laşi mărturie.

Noapte bună. [Fireşte în armeneşte, în care se roseşte (nu mai scap eu de rime…): *Bari ghişer.*]

23 octombrie

După dejun, mă întâlnesc iar cu Serge Venturini care – să vezi, să auzi! – mă surprinde de-a binelea, întrebându-mă în… limba rusă, dacă vorbesc… ruseşte! „Spionule!", exclam eu voit teatral, ceea ce pe corsicanul-francez nu-l supără, ci, din contră, calificativul ludic pare să-i facă plăcere. Îmi spune că, un timp, a lucrat la Moscova. Continuăm jocul – scriitorii se împrietenesc repede, nu au nevoie de mult timp pentru a se simţi liberi unul în faţa celuilalt, şi împreună, – eu zicându-i că, odată ce tu, *cher Serge*, cunoşti atâtea limbi, inclusiv ceva armeană, din care, graţie soţiei tale, armeancă ce te-a ajutat, ai tradus din Saiat-Nova, aş putea presupune că ai avut mai multe… consoarte, care te-au şi iniţiat în graiurile lumii. Jovial, alb-pletosul-cârlionţatul nostru corsican Serge Venturini zâmbeşte, nestingherit de „delicateţea" temei, lăsând parcă o oarecare taină de… complicitate în umbra reacţiei sale binevoitoare.

jurnal

Horia Zilieru – 80

UN TRUBADUR

Argeşeanul Horia Zilieru, ca şi George Topârceanu, a devenit moldovean şi rămâne moldovean pentru vecie, fascinat de lumea blajină a acestei părţi de ţară, dar mai ales de Iaşul marilor cărturari. Viaţa lui de după adolescenţă şi până la octogenariat este legată de Iaşi şi de Moldova în întregul ei.

După ce a publicat un mare număr de volume de poezie, cu antologii de autor, prezent fiind în numeroase alte antologii, Editura Princeps Edit i-a publicat volumul **Astralia. Opera poetică**, Iaşi, 2008, peste 700 pagini, format academic.

Două teme majore se conturează în lirica lui Horia Zilieru: cea erotică şi copilăria, poetul fiind mereu interesat de experimentul liric. Are dreptate Daniel Corbu când îl caracterizează drept „Prestidigitator al sintaxei, al paradoxului şi oximoroniei", „apostol al intertextualităţii, unul dintre puţinii poeţi din generaţia '60 vânduţi total livrescului".

Poezia lui cuprinde o mare doză de metafore, dar ermetismul său, despre care s-a vorbit, este aparent. El se prezintă ca un melancolic deghizat în cultivatorul unor voluptăţi mitologice, purtător al unor poveri sentimentale şi dureri ascunse. La Horia Zilieru cuvântul devine mit şi cântec, iar timpul coboară şi urcă într-un dans vecin cu fantasticul. Lumea rurală în care s-a născut şi a crescut ia forme şi proporţii mitologice. Este interesat de lumea cuvintelor şi pătrunde în această lume cu destulă siguranţă, ornând imagini abstracte cu neologisme bine integrate în texte.

Muzicalitatea versurilor sale este o încântare şi o promisiune în drumul spre marea poezie pe care creatorul este angajat. Vedem şi noi în Horia Zilieru „un trubadur care se ruşinează să-şi poarte bucuria şi suferinţa pe faţă" (Eugen Simion). Poezia lui „aduce aminte de poza mai veche a poetului galant care contemplă sânii femeii iubite cu emoţia cu care ar privi două catedrale" (idem).

Trubadurul vrăjitor de cuvinte scrie imnuri pe care le închină femeii ce îl ţine într-un farmec nesfârşit.

S-a spus pe drept cuvânt că este un simbolist întârziat, cu rădăcini în Macedonski, Bacovia, Arghezi..., un bijutier care finisează textul cu răbdare şi măiestrie.

Poet al iubirii şi al muzicii, Horia Zilieru este unul dintre marii creatori din literatura română. Reproducem în întregime poezia **Norii**: *Mă vezi citind în norii plânşi pe ape / c-o trestie spărgând fantoma lor / şi îngenunchi înaltul meu amor / pe malul unde vor să mă îngroape. // Nu mai exist. O stea îndepărtată / s-a întrupat în carne şi auz / şi sunt prin pulberi orbul călăuz / spre roza ta în muzici îngropată. // Nu-i simţi curgând ca vechile popoare? / vorbesc o limbă ca un fulger tras / pe clopotele fără limbi şi glas / şi turle se ridică în picioare. // E sunet parcă de spălate oase / preachinuite într-un strâmt mormânt / cum sângele mai sună-n cel ce sunt / ah senzuale chei misterioase. // A împietrit a gurii alchimie / arareori mai lasă câte-un lest / din cimitirul prundului celest / ca înecaţii în pudoarea vie. // Merg printre ei pe funia ce leagă / cu apa şi nisipul giulgiul cald / când moartea şi-a pierdut în celălalt / puterea şi scânteia ei întreagă.*

ION POPESCU-SIRETEANU

POLICANDRUM

Aprind castanii nopţii policandre
- imagini vechi / idilice / minore -
subparaclisieri de aurore /
cum inspirat le-a zis Aleixandre

poetul spaniol la caste ore
dresându-şi crabii. Mierea florii tandre
amvonul mut răsfrânge prin meandre
lactee. Aerul într-un amor e.

Pistile cât langustele marine
atacă strâns clepsidra de stamine
şi prevestesc ogiva somnoroasă

în fructul sex. E arta pură? Doamne!
explozia descarcă oarbei toamne
balsam şi mir... lăutul de mireasă.

AMURGUL UNEI ROZE

Târâşte fluxul moarta trapezistă.
În alte vieţi e lebăda astrală
la levitic o ieroglifă goală
de nimb. Reţine imaginea cubistă

a Eriniei în canon egală
cu juna unui zeu obscur. Există
3 probe: lutul anonim o pistă
ducând la lesbiana ce esală

mirtyl şi ocru... sceptica meduză
metresă pe-ale mării lupanare
şi plaga vie cât o fulgerare

a laşului trident rupând sutura
depusei sări. (Mi-a fost odată muză
şi vin sfinţit de nuntă şi prescura).

UMBRA SEMĂNĂTORULUI

La rădăcina pietrei cine scoate
un bob de grâu cu miezul de azur
în sunete de corzi dezacordate?
parcă desfaşă Pruncul cel mai pur

căzut din trupul unei mari albine
în strai de sac şi cu cenuşă-n cap.
Un loc de somn îi caută în mine
cu scânteieri? voi cuteza să-mi sap

chilia unde cârtiţa îşi mută
cerescul spic înconjurat de spini
iuţind auzul spre ieşirea mută
când trece-n jos un obosit asin.

Vai după pleaznă geamăt şi poruncă
voi şti că vine fiul cerşetor
cătuşele de piele să le strângă
deasupra inimii bătrânul nor

încheagă-ncet o roză de ţărână
dar spicul - spic? e parcă un gâtlej
prin care vorba moartă îşi amână
ieşirea la iveală. Cum să ieşi

svârlind în aer năduşita pleavă?
e tot ce-am strâns în viaţa cât un veac
ca o sămânţă ce-a căzut bolnavă
într-un pământ potrivnic şi sărac

O AMINTIRE A MORŢII

Groapa de foc în cer e pregătită
a fost un an bogat în roze sfinte
logodnicii la harul blândei ginte
se strâng ca smirna nopţii în orbită.

Copiii orbi se joacă-ntre morminte
pândind să iasă-albina satelită
din turla obosită şi smerită
în vechi stihar de slavoneşti cuvinte

cât mai asud la nunta de colinde
cu plugul roşu printre oase sparte
arându-i morţii vatra preasăracă.

Tăiată-n creştet larva se dezbracă
şi scoate două vâsle suferinde
să-mi treacă trup văzut prin altă moarte.

NORUL ŞI ROZA

E craniul o pustie de lagună
cu mântuite flaute de os
şi norii albi pe valul tânguios
singurătatea melancolic sună.

Parfume vechi albina navighează
în stupii cu lemurii de azur
e semn de izbăvite-n cerul pur?
răspuns cine va da cu plâns şi rază?

Crepusculare linii lungi de vară
un fruct de aur leagă legănat
şi cu ecou de arme trase cad
reptile zburătoare-n vene iară.

Cu somn de roză carnea înconjoară
obsesii şi hemoragii adânc
târziu mi-e glasul şi cenuşa strâng
bând ceaţa verde în hypnoza rară.

O stea călăuzeşte prin orbită
fantasmele şi fluturii învolţi
cât sunt o parte-a nopţii ei pe bolţi
timpan suav şi limba mult robită.

Spre matca de morminte în cădere
m-atârn de clopote şi-n limba lor
încet colonizat de negri nori
îmi pierd străvechea mea întemeiere.

BUCHETUL SÂNGELUI

Ca liliecii spânzuraţi de harpe
Stau sânii tăi înalţi în auroră
şi în cămaşa rozelor devoră
convulsii de parfume reci un şarpe.

Din care aştri raza de mireasă
polenul ninge? stinse vifleime
pe stupii părăsiţi în adâncime
pupile de morminte goale lasă.

MUZICĂ

Căderea frunzelor în mine
îmi sună voci de clavecin
(unde-i decorul cast alpin
şi candelabrul cu stamine?)

În faguri de-armonii lunare
tăgada norilor spelunci
(ci unde-s degetele lungi
lovind oglinzi în mări de sare?)

Refuzu-n arbori îşi destramă
capriciu-galben amânări
(cine mai pune lumânări
în sfeşnicele de aramă?)

Melancolie de gavote
robind tăceri şi aer blând
(pe unde-i umbra întorcând
cu ochii ficşi ciudate note?)

Tablouri curg încete ape
abia pudrate de îngheţ
ce îngeri de pe voroneţ
învie iar albastru-n pleoape?)

Subt coaste-n ocniţi cu ferigă
scrise cu fum de glorii mari
ca după hoarda de avari
prăpădul ultim o mai strigă.

Parfume vechi albina navighează

în stupii cu lemurii de azur

e semn de izbăvite-n cerul pur?

răspuns cine va da cu plâns şi rază?

Crepusculare linii lungi de vară

un fruct de aur leagă legănat

şi cu ecou de arme trase cad

reptile zburătoare-n vene iară.

Ioan Lascu

Cărţi ale generaţiei ΄80

Investigaţia prin povestire

Investigaţia de sine: cine sunt eu, cine îmi sunt părinţii pare să fie pretextul primului „roman" al lui Mircea Nedelciu, *Zmeura de câmpie*, Editura Militară, Bucureşti, 1984. De la această interogaţie, banală şi în trecute vremuri totalitare, se face transferul investigaţiei în plan ficţional, căci autorul caută să dea o identitate personajelor, care se caută inclusiv unele pe altele, în lungi rătăciri… textuale. Nedelciu nu le tolerează nicicum tăcerea, inactivitatea sau, şi mai rău, dispariţia, fiindcă ar însemna să admită „falimentul filozofiei sale". Personajele primesc identităţi multiple, după cum sunt ele puse în conjuncturi diferite. Investigaţia se desfăşoară, în ce priveşte practicile scripturale, îndeosebi după *tehnica scenariului*. Gelu Popescu, „un puşti de la Casa de copii", „colindă", şi el, în căutarea părinţilor necunoscuţi, ceea ce face şi Zare, tot Popescu şi tot orfan crescut la Casa de copii!... Mai intervine probitatea istoricului faţă de documente, insinuată şi de prietenia lui Zare Popescu cu profesorul de specialitate Valedulcean, dar şi prin pasiunea acestuia din urmă pentru istorie, Zare fiind un candidat respins la examenul de admitere în facultatea de profil. Cel pasionat de scenarii, profesorul de română, Radu A. Grinţu, se confundă la un moment dat cu Zare, prietenul său întâlnit prima oară în cursul stagiului militar, întrucât, confundându-se cu scenariul, şi Grinţu îşi caută ulterior părinţii (încă) necunoscuţi.

Evident, *teama afişată de angoase şi de laşităţi mărturisite* este, de fapt, o eschivă a prozatorului optzecist în faţa eventualei tentaţii sau capcane ale romanului psihologic, repudiat de practicanţii noului mod de a scrie.

Toată povestea pare, indirect, o parodiere a textelor canonice cu naraţiune liniară şi cu personaje având identităţi neechivoce. Prozatorul transferă „eroilor" săi acţiuni ce fuseseră iniţiate de alţii, nu respectă nici o cronologie a povestirii şi trece imediat, prin juxtapunere, la relatarea, de multe ori cu reveniri, a unor mici poveşti şi întâmplări începute mai devreme. Desfăşurarea discursului este aiuritoare, lectorul poate fi complet derutat, iar punerea cap la cap a secvenţelor dă impresia de neputinţă. Cheia salvatoare pare a fi *scenariul* la care se gândeşte Grinţu, cucerit de ideea de a încerca admiterea la regie film; pentru a se pregăti, chipurile, după ce abandonează postul de profesor de română într-un sat din Teleorman, vine la oraş unde e angajat, pentru scurt timp, pedagog la un liceu de băieţi. Aici îl întâlneşte pe elevul Gelu Popescu, care pleacă, la rându-i, în căutarea părinţilor. Protagoniştii rătăcesc prin tot felul de locuri, unii sunt iniţial în armată, apoi bântuie prin sate de câmpie ori de munte, unde cred că vor descoperi persoanele incriminate, prin oraşe, pe litoral etc., dar de multe ori fără o noimă plauzibilă. Mircea Nedelciu îşi manevrează personajele prin timp şi spaţiu în mod (aparent) aleatoriu, făcându-ne iar să ne gândim la Mircea Eliade şi ale lui discontinuităţi ale timpului şi spaţiului din povestirile fantastice. Bineînţeles, aproape nimic nu e fantastic în romanele şi povestirile lui Nedelciu, dimpotrivă, ele se bălăcesc în cel mai crunt realism al unei lumi cenuşii, mizere, fără repere valorice, aşa cum era „societatea socialistă multilateral dezvoltată", pardon, subdezvoltată!

Între altele, Mircea Nedelciu face apel şi la „modelul *Hanul Ancuţei*", însă povestitorii săi nu duc aproape niciodată o istorie la bun sfârşit. Se suprapun, se învălmăşesc, se întrerup, uită de unde au început… Nimic mai realist, aşa cum se petrec lucrurile într-o încăpere sordidă, un fel de filigorie, unde e montat un cazan pentru distilat ţuică, în semiîntuneric; aici stau îngrămădiţi tot soiul de inşi, care mai de care mai obscuri, mai jegoşi, turmentaţi de aburii alcoolului, şi care caută să se distreze povestind. Modul în care o fac este o rezumare a modului în care prozatorul îşi aranjează secvenţele romanului:

„Majoritatea celor dinăuntru par oameni trecuţi de cincizeci de ani, iar locul în care se află, atmosfera, ţuica, îi îndeamnă să-şi amintească ceva ce li s-a întâmplat lor mai demult. Au ajuns să vorbească despre vremuri pe care tu nu le-ai trăit şi nu le-ai cunoscut. *Nu există o cronologie a lucrurilor povestite*. Înlănţuirea lor depinde mai degrabă de pertinenţa vocii celui care intervine, de ştiinţa lui de a povesti, de gradarea povestirii, dar şi de şocul iniţial, de obicei anunţat ca fiind viitorul şoc a ceea ce se povesteşte. Au loc salturi uriaşe peste timp, imprecizii, situări anacronice ale unor evenimente mari, cunoscute, care s-au petrecut, de fapt, în alt an şi altfel. *Detaliul mărunt poate schimba întreaga semnificaţie a unei poveşti* şi poate determina succesul celui care decide să continue." (*Zmeura de câmpie*, 1984, p. 106; *s. m.*, I. L.).

Chestiunea „detaliului mărunt" ce schimbă semnificaţii intervine destul de des în textul lui Nedelciu şi aş da, pentru ilustrare, exemplul lui Zare, care, însoţit de Muşu şi Aşchiopoaie, doi mârlani, apare brusc într-un restaurant de lux de la mare, îmbrăcat în salopetă curată, cu buzunarul de la piept umflat de teancuri de bani, ca şi ceilalţi doi. Cei trei sunt acum muncitori pe un şantier de pe litoral şi, ne dă de înţeles naratorul, scandalagii plus infractori pentru că banii respectivi sunt de furat. Povestitorul se confundă câteodată cu povestirea lui – e cazul lui Radu A. Grinţu care tot ticluieşte scenarii după care visează să turneze filme documentare; tot povestitorul poate furniza o mulţime de variante, nefiind sigur pe ce spune, deoarece de fapt, povestind el face investigaţii. Investigaţii pentru a-şi afla părinţii, pentru a construi scenarii, pentru a scrie textul propriu-zis al romanului, căci – şi acesta este cazul lui Nedelciu – povestitorul investighează modalităţi, formule, tehnici, în timp ce scrie, pe parcursul discursului. El intervine direct în text în timp ce-l instaurează:

„*Neîncrederea povestitorului* şi a celorlalţi de o vârstă cu el este însă foarte mare. El continuă să povestească tocmai pentru că nu crede că ceilalţi vor înţelege totul. Popescu surâde în colţul lui întunecos; *nu vei convinge niciodată pe nimeni cu o poveste care să fie simplă descriere şi nu naraţiune cu întâmplări atractive şi semnificative*." (*ibid*., p. 107; *s. m.*, I. L.).

Ca orice povestitor ce vrea a se pretinde autentic, Mircea Nedelciu se află în căutarea naraţiunii, a întâmplărilor, zicând că expediază descrierea pe plan secund. Întrucât el realizează, aşa cum am văzut (în *Tratament fabulatoriu*, 1986) *mezalianţe cu personajele*, dorind să se confunde cu acestea, le pune cel mai frecvent în postura de a căuta şi de a provoca întâmplări pe care să le povestească sau care să fie povestite de alţii, inclusiv de autor. Povestirea este căutată şi apoi circulă, fiindcă, precum în viaţă, vorba umblă peste tot. *A face vorba să umble* este încă o modalitate a lui Nedelciu de a însăila un text, nu pregnant deosebită de celelalte. Am adoptat formularea „a însăila un text", deoarece în cazul lui Nedelciu textele, cărţile ca atare, nu se termină niciodată, iar coerenţa lor, privită ca noţiune sintactico-logică subordonată în general unei cronologii, lipseşte cu desăvârşire. Vorbim aici de ansamblu dar şi de părţi, căci în cadrul aceluiaşi capitol autorul aplică fie o tehnică a colajului, fie una caleidoscopică, realizând *un puzzle textual*. Focalizarea este multiplă şi se face fără o planificare aparentă, *personajele se schimbă la faţă*, capătă obiceiuri, ba chiar origini diferite, cazul cel mai elocvent fiind Zare, dar nici Grinţu nu e prea departe.

Principiul ecluzei este, de asemenea, pus în practică. Cum anume? Pur şi simplu prin trecerea în alt flux textual care nu face legătura cu relatarea anterioară altfel decât prin acest artificiu. Este o găselniţă ce constă efectiv în *operaţiunea de a pune cu mâna un nou text în ansamblul epic* şi naratologic eterogen deja (dez)articulat. El se aseamănă cu/ se alătură citatelor şi inserturilor de tot felul, un truc deja bine cunoscut al optzeciştilor. Un exemplu de *ECLUZĂ!*:

„Când îi dispare tendinţa moralizatoare a povestitorului exersat în mediul pedagogic, învăţătorul *pare incoerent* şi parcă i-ar fi teamă să se apropie de evenimentele vieţii lui personale de atunci, poate îi e teamă de ceva, poate *preferă o imagine standard uneia originale*, poate crede că dacă s-ar lăsa în voia sincerităţii iar trebui din când în când să-şi mărturisească şi angoasele şi laşităţile, poate că atunci când face o pauză mai lungă chiar se luptă cu ele şi le ascunde. Zice: […]." (*op. cit.*, p. 68; *s. m.*, I. L.)

Evident, *teama afişată de angoase şi de laşităţi mărturisite* este, de fapt, o eschivă a prozatorului optzecist în faţa eventualei tentaţii sau capcane ale romanului psihologic, repudiat de practicanţii noului mod de a scrie. În schimb incoerenţa şi preferinţa pentru imaginile standard sunt anexate ca elemente compoziţionale. Scriitorul optzecist, asemenea unui învăţător/ iniţiator, are o *pedagogie proprie a povestirii*, el este un „povestitor exersat în mediul [lui] pedagogic".

Pentru ca focalizarea multiplă să fie (aproape) paroxistică romancierul recurge şi la *Alte păreri* (partea a III-a) şi *Alte investigaţii* (partea a IV-a, ultima), după ce primele două se intitulează, pe faţă, *Presupuneri* (partea I) şi *Investigaţii* (partea a II-a). Cu alte cuvinte (ce tot spuneam eu!) Nedelciu oferă mai multe versiuni ale aceloraşi poveşti. Romanul *Zmeura de câmpie* poate fi privit şi ca o *auto-exegeză*, ţinând seamă de multiplele, asiduele căutări de formule, modalităţi, stiluri, chiar de multipla focalizare a personajelor etc. Totul culminează în ultimul capitol cu „studiul" făcut chiar de autor care caută un răspuns la întrebarea pe care şi-o pune singur: *Este Zare Popescu un personaj în „romanul" Zmeura de câmpie?* (A se observa că termenul „romanul" este pus între ghilimele chiar de autor). „Răspunsul" este subtil ironic:

„S-ar putea să nu fie pentru că îi lipsesc mai multe elemente constitutive, dintre cele care sunt considerate obligatorii. Culoarea ochilor lui nu este nicăieri definită. El nu-şi cunoaşte nici măcar părinţii. Nici nu vrea să-i cunoască. Este posibil un asemenea personaj?" (*op. cit.*, pp. 235-236).

Un autor în căutarea propriilor personaje, aceasta este una din feţele prozatorului Mircea Nedelciu. Evident, nu personaje precum în romanele clasice caută el, nu le consideră „obligatorii". Caută nişte personaje pe care nu vrea neapărat să le găsească, ci doar să arate cum pot fi ele căutate, cum face autorul investigaţii pentru a le „constitui", iar textul „romanului" constă doar din aceste investigaţii şi totul poate fi luat de la capăt. Sau caută de fapt *Personajul* şi se mulţumeşte cu atât, dar în mod programatic. După Nedelciu acest text este un *zaţ*, adică „un text cules cu litere de plumb (în veghea tipografie, *n. m.*, I. L.) şi aşezat în forme de dimensiunile paginii". Dacă textul este topit, devine „o bucată de plumb inform" şi totul poate fi luat de la început!

Marin Ioniţă

MAREA AIUREALĂ. Monstrul meu fără chip

Dezastru. Nu ţi-am spus. De ruşine. De mine. De tine. Elev. De liceu. Adolescent. Vârsta de răspântie. Când prinde cel mai bine complexul Oedip. Părinte fără egal. Chiar providenţial. Credeai. Te convingeai. Om de ştiinţă. În top. Între primii o sută. Valoare internaţională. Păzit cu arma. Escortat. Să nu fiu furat. Sechestrat. Folosit. Atacat de vreun nebun. Echipă de excepţie. Savanţi, unul şi unul. Încredere în mine. Îi conduc spre o descoperire epocală. Credite. Subvenţii. Investiţii. Colosale. Echipamente. Aparatură. Aprobările necesare. Securitate. Se spune, ştii? Că omul de ştiinţă pune suflet în tot ce face. Parcă numai el? Sacrificii. Capricii. Datorie. Eu m-am oferit chiar pe mine. Fără rezerve. Risc total. De unde atâta nebunie?

Am pus la cale un experiment. Cum nu s-a mai încercat. Poate să mă coste viaţa. A mea. Dar ce contează? N-am uitat de tine, aşa cum poate ai crezut. Şi mai crezi pe unde vei fi. Mi-am asumat şi riscul de a te lăsa fără mine. Dar nu în vânt. Nu dezarmat... Elev de liceu. Performant. Premiat. În echipa naţională de handbal. Şi-ţi asigurasem o rentă substanţială pe viaţă într-o bancă ce nu putea să dea faliment. Proprietăţi în construcţii, în industrii, în terenuri. Şi o tutelă de zile mari. În rest, Dumnezeu cu mila! Ştiinţa cere sacrificii!

Creaţia noastră - era să zic creatura - aştepta cu substanţa viului în ea, ca prinţesa adormită, scânteia care s-o anime. Întâmplare care nu era posibilă pe planetă decât dacă era fulgerată de un meteorit din cer. Adică exact cum a fost când cu prima picătură de viaţă. Cu câteva milioane de ani în urmă.

În sfârşit, venea un meteorit. S-a calculat unde va lovi pământul. Undeva în ocean. A fost eliberată marea de nave, s-a interzis navigaţia în zonă, s-a instalat la distanţa necesară aparatura de înregistrare. Am fost lansat de un hidroavion pe apă, într-o barcă cu motor, cu un costum de scafandru şi cu făptura aceea. În sfârşit, impactul s-a produs. Pentru o fracţiune de secundă am avut impresia că imosibilul a rămas în trecut. Eram doi. Veneam unul spre altul gata să ne îmbrăţişăm. Semăna grozav cu tine.

Explozie. N-am mai ştiut de mine. M-am trezit la reanimare.

Eşec. Total. Lumea ştiinţifică s-a tulburat. Când mi-am revenit din şoc, m-a luat la refecat. Acuzat de impostură, de escrocherie. Echipa s-a destrămat. Investiţiile, subvenţiile şi creditele au înţărcat. Datorii de plătit. Târât prin procese. Cu greu am scăpat de puşcărie. Dat afară din Academie. Mi s-au retras toate titlurile, decoraţiile, premiile. Faliment absolut. Ruşinat. Uitat. Te-am pierdut, fiule, şi pe tine. La ce să mă aştept? Familie? Copii? Busines? Angajaţi? Impozite? Plăţi? Încasări? Licitaţii? Nu-ţi vezi capul de treburi?

Nu cumva ai recrutat? Voluntar? Angajat? Gradat? Ţara are trupe peste hotare... Detaşamente. Salariaţi. Patroni. Angajaţi. Tabere. Comandamente. Talibani. Revoluţionari. Terorişti. Sinucigaşi. Ambuscade... Instruit? Înarmat? Îmbarcat? Avion fortăreaţă. Cu sicrie la magazie...

Să nu adormi în post! Somnul raţiunii naşte monştri! Ce mai ştiu de tine? Ce mai ştiu de mine?

Poate nici nu ştii că mai exist.

Neurologie. Psihiatrie. Chirurgie. Delir.

Mă vedeam pe mine aplecat asupra mea. Demenţă? Senilă? Provocată? Accident vascular? Cheag? Hemoragie? De ce m-au trepanat. De ce m-au operat. Creierul mare? Creierul mic? Lobul frontal? De ce m-au băgat la recuperare? "Număraţi până la zece! Înainte şi înapoi!" "Unul. Doi. Trei..." Savant... Academician... Am vrut să dau viaţă unei creaturi. M-am luat la întrecere cu Dumnezeu. Mă pedepseşte. Trei... Doi... Unul... Trei... Doi... Unul... "Ajunge! Aţi obosit? Continuăm mâine..."

"Domnule profesor, făptura pe care o vedeţi nu e decât o închipuire! Cu voinţă, cu antrenament şi cu tratament puteţi să scăpaţi de ea. Înlocuiţi-o, deocamdată, cu altceva. Încercaţi la un sexi bar. Masaj total. Cu finalizare." Savant. Academician. Sexi bar... Şi-a ieşit lumea din ţâţâni...

Acasă. Cică vindecat. Îmi tai toate legăturile. Calculatorul. Televizorul. Telefonul... Primesc mâncare de la restaurant. Dau rufele la spălat. Cheltuielile le plătesc din cont. Casa mea este izolată. Rareori văd oameni pe afară. Înăuntru, doar cu mine. Singur. Pustiu.

Mă apuc să scriu. Desenez. Calculez. Aşa. Să-mi treacă vremea. "Treci zi, trei noapte..."

Da. Noapte era. Pe la jumătate. Dormeam fără vise. Dar prin somn am simţit că se petrece ceva. El. Aplecat asupra mea. Mă privea. Tăcea. Când m-am mişcat în pat el a alunecat ca o umbră spre uşă. Şi dus a fost. A doua noapte am stat la pândă. Mă făceam că dorm. Dar tot nu ştiu pe unde a intrat. Parcă ar fi fost o umbră care a ieşit din mine. Mi-am repezit mâna să-l prind. Am rămas cu mâna goală. El s-a strecurat din nou afară. Doctorul pe care l-am vizitat de urgenţă mi-a făcut o şedinţă de terapie. De urgenţă. Neprogramată. Şedinţă de recuperare. Încurajare. Făptura aceea nu există. Dar o văd. Şi ce dacă? O alcătuire din nimic. Dintr-o imaginaţie exagerată. Excitată.

Câteva nopţi nu mai vine. Semn că m-am vindecat de el. Dar parcă îmi pare rău. Aveam o preocupare. Las uşa descuiată. Iată-l. În amiaza mare. Nu intră. Dă târcoale. Priveşte pe geamul de la uşă. Şi pleacă.

Seamănă cu mine, cel de altădată. Cel de dinaintea experimentului ratat. Şi cu tine, fiul meu. Ca două picături de apă. Dacă te mai ţin bine minte... În rest, o şapcă din cele cu cozoroc mare, cum se poartă de la o vreme. Haine de serie, cam uzate. Adidaşi, în picioare. Care fuseseră cândva noi. Unde locuia? Ce mânca? Băiatul de la restaurant. Mâncare în sufertaş. Salută scurt. Îi dau bacşişul şi pleacă. De data asta s-a dat la vorbă. Containere de gunoaie. Ursul. Un bărbat spintecat. Necunoscut. Fără acte. Populaţia invitată să-l identifice. Apel la cei care l-au mai văzut. Sau l-au cunoscut. Am tăcut. Dar n-am lipsit. Şapca. A lui. Dar poţi să juri? O jumătate din tinerii bărbaţi poartă la fel. Hainele nu se cunoşteau. Însângerate. Mozolite. Mototolite. Putea să fie oricine. Simt că dihania îmi roade carnea de pe oase şi îmi suge măduva, creierul. Simt cum îşi vâră râtul în pântecul meu. Mă prăbuşesc în mine. Sunt? Nu mai sunt? Balneologul din staţiune. Cada cu apă minerală. Dar rece. Gheaţă. Masaj. Acasă. Întreg. Bucuros. Scap de coşmar.

L-am zărit pe geamul uşii. Era înănutru. Eu afară. Am pornit încet spre el. El a pornit să iasă. Eu să intru. Confuzie. Vitală. Când ne-am întâlnit pe prag n-am mai ştiut care sunt eu, care e el. M-a prins teama. Ce o să se întâmple? O să intrăm unul în altul fără probleme? Impact? Explozie? După care nu va mai rămâne nimic din noi? S-a prelins uşor pe lângă mine. Niciun cuvânt. Nicio şoaptă măcar. Nici nu m-a privit. "Stai, omul, cine eşti? Şi ce? Umbră? A cui? Fantomă? Arătare? Dublul meu? Desprins din mine? Eu din tine? Priveşte-mă în ochi şi spune: eşti carne din carnea mea? Sânge din sângele meu? Oasele? Creierul?"

N-am apucat să mă pronunţ. Vorbele îmi mureau în gât. A auzit. A murmurat: "Aceasta este şi întrebarea mea?" A fost numai un ecou? S-a îndepărtat Ca de obicei. Aprind o lumânare. Şi candela. Care nu s-au mai stins de atunci. Am îngenuncheat în faţa icoanei. Nu mai făcusem treaba asta din copilărie. Doamne, ce se va alege de mine? De el?

M-am întins în pat. L-am visat. Aplecat asupra mea. Ca atunci la reanimare. Am cumpărat o instalaţie de alarmă. Niciun semnal. În camera de luat vederi o umbră vagă. Parcă era şi nu era. Am angajat un detectiv. Particular. Unde locuia? Ce mânca? Pe unde umbla? Ăla mi-a luat avansul şi nu s-a mai arătat. M-am gândit să tocmesc un bodyguard. Doctorul m-a sfătuit să-mi iau mai bine o femeie. Cu femeile astea, zice, treci noaptea ca pe punte peste o gârlă. Cu ea în casă n-au loc alte năluci în patul tău. Există escorte. Profesioniste. Cu ora. Cu ziua. Cu luna. Cu anul. Cu contract. Clandestin. Servicii la domiciliu. "Uiţi cine sunt?" Savant! Academician! *Şi ce dacă*! Habar n-ai câţi bărbaţi procedează aşa. Diplomaţi. Parlamentari. Miniştri. Generali. Universitari!

Cum aş putea? Nu mă leagă niciun jurământ. Dar ultima îmbrăţişare, ultimul sărut, din îndepărtatul meu trecut, de la o copilă cu ochi de viorea, mă face să n-o uit. Îngerul meu trimis de Dumnezeu...

M-am trezit din nou cu el la uşă. I-am ieşit în întâmpinare. Dar tot nu i-am deschis. Ne-am lipit frunţile de geam. Frunte lângă frunte. Ca doi miei care se împung în joacă. Mai înainte de a fi sacrificaţi pe altarul arderilor de tot.

Cine eşti? Ce cauţi? De unde vii? Unde te duci? Eşti trimisul? Călăuza? Ia-mă! Fă-ţi datoria... Da, mi-e frică. Ţi-am spus de când erai copil ca să nu creşti în eroare: băiete, tatăl tău nu e un erou! Savant, da! Dar asta e altceva! Mi-e frică şi de umbra mea! Mă tem de bube, de zgaibe, de bătături. De explozii în soare, de stele căzătoare. De gâlci, de brânco, de lingoare. De comete, de asteroizi, de meteoriţi. De surpătură, de vătămătură, de rac, de dalac. De căpuşe, de supernove, de găuri negre, de pulsari, de cârcei, de păducei, de ploşnişe, de Ursa Mare, de Proxima Cantauri. De mine, de rachete, de terorişti, de coşmaruri, de boli venerice, de vânt, de sub iarbă, de sub rădăcini, de sub cruce, de sub pământ. De destin, de oameni, de ţânţari, de strigoi, de vârcolaci. De viaţă, de moarte. Şi de hotarul dintre ele. MĂ TEM DE MINE.

Mă întrebi din adâncul neînţărcatei tale copilării, cu ochii ăia mari, limpezi, blajini... O să afli că vine un timp când ajungi cel mai mare agresor al propriei tale fiinţe. Să-ţi doreşti să te cari naibilor de pe-aici.

Abur şi fum, tot ce ai iubit, ai trăit, ai râvnit şi te-au făcut fericit.

A întors spatele şi a pornit spre nu ştiu unde. "Stai! Nu pleca! Du-te!" Mergeam după el. În zadar. Am luat arma. Am tras. Nu s-a clintit. Au trecut gloanţele prin el? O arătare? Dar cum de lăsa urme proaspete în zăpadă? Am ieşit să le măsor. Cu tălpile mele. Să văd dacă se potrivesc. Dar s-a stârnit vântul şi a spulberat zăpada. Câteva picături de sânge. Mi se scurgeau pe mânecă. Nu ştiu ce-o să mai fie.

Dacă treci din întâmplare pe aici, fiule, s-ar putea să-l găseşti la uşă. De mă ţii minte, seamănă cu mine. Cel din clipa când ne-am despărţit. Şi cu tine, cel ce umblă hai-hui prin lume. Nu te ştie. Nici tu pe el. Cum nu mai ştii nici tu de mine. Ori mă înşel? Să-l iei cu binişorul. Să nu ucizi misterul. Eu mă duc să mă culc...

Ambulanţă. Sirenă. Girofar.

Iar, Doamne, iar?

Hainele nu se cunoşteau. Însângerate. Mozolite. Mototolite. Putea să fie oricine. Simt că dihania îmi roade carnea de pe oase şi îmi suge măduva, creierul. Simt cum îşi vâră râtul în pântecul meu. Mă prăbuşesc în mine. Sunt? Nu mai sunt?

proza

Călin Vlasie – 60

Călin Vlasie s-a născut la 21 mai 1953, la Buzău. A urmat școala și liceul în orașul Pitești. A absolvit în 1978 Facultatea de Filosofie-Istorie, secţia Pedagogie-Limba franceză, a Universității din București. A participat la fondarea, în 1977, a „Cenaclului de Luni” condus de criticul și profesorul Nicolae Manolescu. Până în 1990 a lucrat ca defectolog, logoped şi psiholog clinician in Bucureşti şi Piteşti. După 1990 a fost redactor și redactor-șef la revistele *Argeș* și *Calende* (1991-1993). A înfiinţat şi a condus editurile *Calende* (1991), *Didactica Nova* (1992) şi Editura *Vlasie* (1993). În 1994 înfiinţează Editura *Paralela 45* al cărei director general este şi în prezent. Numeroase premii ca autor şi editor. A publicat poezie, articole, interviuri în majoritatea revistelor literare româneşti. A debutat în revista *Argeş*, condusă de poetul Gheorghe Tomozei, în 1969.

Debut editorial: A debutat în 1981 cu placheta de versuri *Neuronia*, apărută în *Biblioteca Argeș*, nr. 2 (supliment al revistei omonime), reluată ulterior în *Caietul debutanților, 1980-1981* (1983).

Volume publicate: *Laborator spațial* (titlul original, *Laboratorul*, fiind respins de cenzură), 1984; *Întoarcerea în viitor*, 1990; *Un timp de vis*, 1993; *Acțiunea interioară* (antologie de autor), 1999; *Neuronia / Neuronie* (ediție bilingvă, trad. în limba franceză de Jean-Louis Courriol), 2003; *Poezie și psihic*, jurnal de idei, 2003.

Prezent în antologii şi dicţionare: *Antologia poeziei generației `80* (1993); *Antologia poeziei române de la origini până azi* (1998); *Experimentul literar românesc postbelic* (1998); *Competiția continuă. Generația `80 în texte teoretice* (1994, 1998); *Drehpunkt* (1992); *Streiflicht - Eine Auswahl zeitgenössischer Rumanischer Lyrik* - Dyonisos Verlag, Kastellaun, Germania, traduceri de Christian W. Schenk, 1994; *Gefahrliche Serpentinen. Rumanische Lyrik der Gegenwart* (Druckhaus, Berlin, Germania, traducere de Dieter Schlesak), 1997; *Romanian Poets of the ‘80s and ‘90s* (1999); *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea* (2007); *Scriitori români din anii ‘80-’90. Dicţionar biobibliografic* (2001); *Dicţionarul biografic al literaturii române* (2006);

Tradus în: Franţa, Germania, Elveţia, Italia, S.U.A., Canada, Spania, Serbia.

Afilieri: Membru al Uniunii Scriitorilor din România din 1990.

În 2002 a înfiinţat Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România al cărei preşedinte a fost până în 2005. Membru fondator și vicepreședinte (1998) al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO). Vicepreşedinte al Uniunii Editorilor din România. Preşedinte al Fundaţiei pentru Stiinţe şi Arte Paralela 45.

Referințe critice în reviste: Nicolae Manolescu (*Argeș,* 3/1981); Laurențiu Ulici (*România literară*, 23/1983); Nicolae Oprea - *Laborator spațial* (*Argeș,* 1/1985); Liviu Antonesei - *Inventatorul de nume* (*Amfiteatru*, mai 1985); Mircea Mihăieș - *Turneul candidaților* (*Orizont*, 37/1985); Cristian Moraru - *Laserul și metafora* (*România literară*, 50/1986); Traian T. Coșovei (*Scânteia tineretului*, 10/1987; *Contemporanul*, 16/1993); Bogdan Ghiu (*Contrapunct*, 6 apr. 1990); Eugen Simion - *O, nebunie a combinărilor* (*România literară*, 14/1990); Andrei Bodiu - *Marea singurătate* (*Interval*, 4-5/1990); Aurel Pantea - *Ultrafabulația* (*Vatra*, ian. 1991); Ion Bogdan Lefter (*Calende*, 1/1991); Dan-Silviu Boerescu - *Poemul pur ca homeostazie, belea și complot* (în *La noapte, pe strada Toamnei*, Ed. Phoenix, 1993); C. Rogozanu - *Un poet obosit* (*România literară*, 39/1999); Gheorghe Crăciun (postfață la vol. *Acțiunea interioară*, Editura Paralela 45, 1999 și la vol. *Neuronia / Neuronie*, Editura Paralela 45, 2003); Ion Bogdan Lefter - *Poetul și eseistul din Psittey* (*Observator cultural*, 170/2003).

Bibliografie selectivă: Radu G. Țeposu, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nou*, 1993, Liviu Petrescu, *Poetica postmodernismului*, 1996, Gheorghe Crăciun, *Aisbergul poeziei moderne*, 1998, Ion Bogdan Lefter, *Flashback 1985: începuturile „noii poezii”*, 2005,

Marin Mincu, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea*, 2007, Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, 2008, Ioan Holban, *Literatura română de azi. Poezia-proza*, 2012.

un imbecil crede

că generaţia mea

e sleită

doar pentru că eu am scris

în urmă cu douăzeci de ani

că noi oponenţii sistemului

eram atunci

o generaţie obosită

de scârbă.

poesis

[logopoeme]

1.[un Dumnezeu verde]

să mă întorc din nou într-o poiană
printre ochi înfricoşaţi de lăcuste
(ochii lăcustelor s-au mărit
până în vârfurile muntelui
chiar şi picioruşele lăcustelor s-au alungit
pe deasupra şinelor de cale ferată)
un Dumnezeu cu pielea verde
cu trupul mirosind a răşină
un Dumnezeu într-o împărăţie a lăcustelor
printre mici iconiţe de mentă
câteva mii de microfoane
şi alte câteva mii de camere de luat vederi
toate-au fost ascunse
printre iconiţe de mentă
printre picioruşe de lăcuste.

2.[mă voi mântui]

„mă voi mântui iubindu-te”
sunt zori fără prihană
luminând faleza năclăită

ea se ridică din mare
roşie fără prihană
peste ochii mei năclăiţi.

3.[roagă-te]

„roagă-te, roagă-te pentru mine!”
la capătul străzii cu tei şi platani
începe marea
turla greacă a unui soare
portocaliu
poate sunt ochii tuturor sfinţilor
sau poate eşti tu
singură şi imensă.

4.[destul infinit]

destul infinit al sticlei rece
tu trăieşti într-o Grecie
fără palmieri, fără ibişi
fără pietre sacre
fără sirtaki.
destule imagini într-un orăşel
nelocuit în care intru
prin sticla unui laptop.

nicăieri.
respirând. doar respirând.

5.[ţipătul]

ţipătul strident şi sinistru
e al unui păun
cocoţat pe o coloană
pictată proaspăt
în labirintul de la Knossos
în ghidul colorat
imprimat impecabil
descopăr ochii tăi
îngroziţi de spaimă.
căldura e un semn al eternităţii
căldura stridentă şi sinistră.

6.[scriu]

scriu aceste poeme
cu gândul că
nu vei mai dispărea
niciodată.

7.[soarele]

răsare soarele
un orgasm perfect.

8.[un imbecil crede]

un imbecil crede
că generaţia mea
e sleită
doar pentru că eu am scris
în urmă cu douăzeci de ani
că noi oponenţii sistemului
eram atunci
o generaţie obosită
de scârbă.

9.[te-am iubit]

te-am iubit atât de mult
tu dormeai
eu scriam un poem
gândindu-mă intens
la tine.

10.[logopoem]

poate chiar mai mult
20,000 de cute groase
intrând prin nas
prin ochelarii groşi

vlasie prostul s-a cocoţat pe dig
şi a strigat cât l-a tinut gura
că valul înfricoşător se va nărui în câteva minute.

11.[ai putea fi]

ai putea fi mai respectuos dragă Boris Epstein,
pe mama tatălui meu o chema Bocman, Ioana,
înainte de a se căsători cu Costache
dar nu s-a mai întâmplat nimic de atunci.

12.[mi se pare]

mi se pare ca revăd
ceva foarte vechi un film sau chiar
o poveste care nu se mai termină
eu locuiesc într-un creier
un fel de contor al traficului
acestor nemaipomenite întâmplări.

Generaţia ’80 văzută din interior

Călin VLASIE: „Puţin a lipsit ca sintagma «generaţia ’80» să rămână în istorie ca „generaţia ’77”!”

– Dragă Călin Vlasie, deşi ai debutat cu poezie în Argeş *la doar 16 ani, în faimoasa serie Tomozei, editorial ai debutat la 28 de ani. Vrei să povesteşti pentru mai tinerii scriitori cum se debuta în acei ani, care a fost odiseea apariţiei primei plachete din suplimentul revistei Argeş? Dar care a fost apoi aventura* Laboratorului (spaţial)*?*

Aşa m-am pregătit să devin un autor postum

Eu am avut „parte” de mai multe debuturi, atât în revistele literare cât şi în volume editate.

Debutul în revista *Argeş* s-a facut fără voia mea... Poetul Gheorghe Tomozei a luat revistele şcolare din oraş în toamna lui 1969 şi de acolo a extras câţiva tineri poeţi elevi. (Primele poezii le-am publicat în clasa a IX-a, în revista liceului.) Aşa am debutat în revista fabuloasă al cărei sediu îl vedeam în fiecare zi de la o fereastră a clasei. Eram elev în clasa a X-a la celebrul liceu „Brătianu” (pe atunci se numea „Nicolae Bălcescu”) şi tocmai descoperisem cu mândrie că pe acolo mai trecuseră Ion Minulescu, Ion Barbu, Ion Pillat, Cezar Baltag şi Daniel Turcea. Era acea serie cu Tomozei redactor-şef, cu Cezar Ivănescu, Florin Mugur, Al. Cerna-Rădulescu, Miron Cordun... care a adunat tot ce a avut mai bun generaţia ’60. Un debut individual l-am avut în *Luceafărul*, în mai 1973, graţie lui Ion Gheorghe, pe vremea când încă nu dobândise mania pietrelor sacre. Un altul, în grup, în *România literară*, în mai 1978 – graţie lui Nicolae Manolescu, care a lansat practic atunci nu doar *Cenaclul de luni*, dar şi generaţia poetică ’80.

Îmi doream foarte mult să apar într-o revistă literară, dar fiind foarte timid, amânam mereu să trimt poezii, mă îngrozeau răspunsurile de la *Poşta redacţiei*. Pe de altă parte, eram foarte nemulţumit de ceea ce scriam, nu mă simţeam deloc personal. Când am terminat liceul, am vândut din mica mea bibliotecă de vreo 500 de volume (o construisem în anii de liceu de unul singur, folosind puţinii bani pe care mi-i dădeau mama şi rudele mele) toate cărţile de poezie ale generaţiei ’60 – vreo două sacoşe mari pe care abia le-am cărat la anticariat. Simţeam că această poezie mă încurcă, nu mă regăseam deloc în ea, acel tip de poezie mi se părea că vine dintr-o lume extraterestră, fără legătură cu ceea ce simţeam şi vedeam eu în fiecare zi. Ca ruptura de acest tip de poezie să fie totală, am ars toate manuscrisele mele din timpul liceului. La aproape 19 ani, nu mai aveam niciun vers scris. Îmi rămăseseră doar încercările de proză, câteva piese scurte de teatru şi câteva pagini de jurnal pe care le-am inclus mai târziu în *Poezie şi psihic.* Am luat-o de la capăt. Redescoperindu-mă pe mine. Cel real. Nu cel livresc. Citisem cam tot ceea ce era important în toate literaturile, de la cele antice la cele contemporane. Pe atunci se traducea foarte mult (şaizeciştii, ca şi cei din generaţia lui Gellu Naum, au avut un rol extraordinar) şi eram la zi cu toate mişcările literare noi.

După debutul în *România literară*, de la 25 de ani, nu am mai fost foarte doritor să debutez în volum. Era perioada în care scriam foarte intens, nu mult, îmi descoperisem propriul construct poetic şi nu doream decât să scriu o singură carte. Mai mult, la îndemnul lui Manolescu (care era de părere că trebuie să marcăm istoric debutul), am depus la Editura Eminescu, împreună cu Matei Vişniec, volumul pentru concursul de debut. Acest volum reprezenta doar o parte din cartea mea unică – primele trei cicluri. Mi-am dat seama că nu îmi va publica nimeni o carte de poezie de 200 de pagini. L-am dactilografiat cu migală (tata îmi cumpărase o „Erika” de la o asociaţie a nevăzătorilor) şi l-am depus emoţionat la secretariatul editurii. La o jumătate de an, Daniela Crăsnaru, redactor la editură, mi-a spus în taină că volumul meu şi al lui Vişniec sunt câştigătoare. Rezultatele s-au anunţat însă după vreo patru ani şi pe acea listă nu m-am regăsit nici eu, nici Matei. Probabil că Valorică (cum îi zicea Manolescu) Râpeanu, directorul de atunci al editurii, s-a temut de ce se putea întâmpla după publicare.

Între timp, în 1980, am depus volumul la Editura Albatros, condusă de Mircea Sântimbreanu. Aici, alt director, alt caracter. În 1981 am apărut în *Caietul debutanţilor 1980-1981*. Cartea mea, *Neuronia*, cu care câştigasem concursul de debut, a apărut abia în 1984, în decembrie! Deci, după aproape 7 ani de la prima tentativă de publicare de la Editura Eminescu!

Deja prin 1980 devenisem nerăbdător de a publica prima mea carte. Cum la concursurile de debut trebuia să aştepţi foarte mulţi ani, m-am hotărât să folosesc o mică stratagemă. Cu complicitatea lui Miron Cordun, am reuşit să-l conving pe redactorul şef al revistei *Argeş*, criticul Sergiu I. Nicolaescu, să-mi publice o plachetă în cele patru pagini de supliment, detaşabile, din mijlocul revistei. Detaşai foaia cu patru pagini mari şi, prin împăturire, obţineai 16 pagini de plachetă. Aşa a apărut pentru prima dată *Neuronia*, în septembrie 1981, cu o postfaţă de Nicolae Manolescu. Aveam să constat după câteva luni că şi Liviu Antonesei procedase similar prin altele că în *Opinia studenţească* cu prima lui carte. Sergiu nu mi-a tăiat nicio virgulă! Şi nici cenzura. Numai că în *Scânteia* din 25 octombrie (chiar de ziua armatei) C. Stănescu (sub pseudonimul M. Costea) m-a executat în cel mai crud mod proletcultist, înfierând „ermetismul gratuit” al autorului care publicase în interiorul acelei plachete poezia *Megalopsihie* (un cuvânt uitat, folosit de Dimitrie Cantemir în *Istoria Ieroglifică* şi care înseamnă *paranoia*!). În poezia mea, trimiterile la Ceauşescu şi la „iepocă” erau mai mult decât evidente. Sergiu I. Nicolaescu a tras-o câteva luni, iar eu am tras-o până în decembrie 1989.

Întâmplarea asta explică decizia lui Râpeanu, dar şi întârzierea cu mai bine de trei ani a apariţiei volumului câştigător de la Editura *Albatros*. Redactarea cărţii a început prin februarie 1984, redactor fiind poeta Gabriela Negreanu. Prin aprilie, am dat bunul de tipar, am plecat acasă liniştit, fiind asigurat că în maximum două săptămâni volumul avea să fie tipărit. Am sunat după o lună şi atunci am aflat că volumul meu fusese respins la supracenzură, în urma unui referat năucitor scris de Liviu Călin. Domnul Sântimbreanu mi-a citit jenat referatul în care se spunea printre altele că în scrisul meu sunt elemente, sau cam aşa ceva, ale ideologiei naziste! Ce putea fi mai dărâmător? Uriaşul om mi-a spus, văzându-mă uluit, că ar fi bine să amânăm publicarea spre sfârşitul anului, mai uită ei până atunci, dar că trebuie schimbat titlul cărţii şi conţinutul. I-am adus peste o săptămână alt volum (de fapt alte cicluri din cartea mea unică) pe care l-am intitulat *Laboratorul*. (Eu pe atunci lucram ca psiholog în Laboratorul de Sănătate Mintală din Piteşti şi titlul a fost influenţat de denumirea acelui stabiliment). Un titlu foarte potrivit, dintr-un punct de vedere. Trăiam ca într-un laborator, eu eram cobaiul, dar acel laborator mai însemna şi locul meu tainic de identitate personală... În final, fără să fiu anunţat, cartea a apărut aproape de Crăciun în 1984, cu o copertă de Tudor Jebeleanu, dar cu titlul *Laborator spaţial* şi cu subtitlul, pe coperta interioară, *poeme s.f.*! Aşa am ajuns primul autor de poeme s.f. din poezia română. Mulţi care au scris cronici la acest volum au muşcat găselniţa hiperprudentă a editorului. Cartea a fost distribuită în 1985, iar toate juriile de debut au marcat-o cu 1985! Aşa am pierdut premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor pe 1984. Atunci a fost prima şi ultima dată când mi-am dorit un premiu. Oricum, chiar dacă l-aş fi luat, cine ar mai fi ţinut minte? Din cartea mea din 1984 cineva a găsit la librăria din Sulina vreo 200 de exemplare! În Sulina, foarte mulţi erau interesaţi de *Laboratorul* meu...

După aceste experienţe mi-am pierdut total încrederea că aş mai putea fi publicat de cineva vreodată. Poate că dacă aş fi făcut un mic compromis ar fi fost altceva. Dar eu făcusem ceea ce făcusem şi nu puteam să concep niciun fel de compromis cu poezia mea. Am decis în februarie 1989 că nu mai trebuie să scriu nimic pentru că orice text scris ar fi părut o imensă jignire a realităţii crunte în care trăiam cu toţii. Aşa m-am pregătit sa devin un autor postum. „Curioşilor” care mă întrebau dacă am mai scris ceva le răspundeam că m-am lăsat demult de poezie. Aşa răspundeam provocatorilor, şi nu erau puţini.

Am reuşit să tipăresc integral cartea mea unică, cu titlul *Acţiunea interioară*, abia în 1999, la propria editură, înainte de sfârşitul mileniului doi. Nu puteam să intru în mileniul următor cu aşa istorie neîmpărtăşită.

Am decis în februarie 1989 că nu mai trebuie să scriu nimic pentru că orice text scris ar fi părut o imensă jignire a realităţii crunte în care trăiam cu toţii. Aşa m-am pregătit să devin un autor postum. „Curioşilor” care mă întrebau dacă am mai scris ceva le răspundeam că m-am lăsat demult de poezie. Aşa răspundeam provocatorilor, şi nu erau puţini.

– Faci parte din echipa fondatoare a Cenaclului de Luni*, considerat îndeobşte nucleul generaţiei ’80. Convinge pe cititorii noştri că a fost un fapt de istorie literară contemporană. Povesteşte-ne despre începuturile cenaclului, despre perindarea la un moment dat a unor congeneri din provincie pe acolo, despre interzicerea lui de autorităţi la un moment dat.*

Cenaclul de luni a fost o mare revistă literară vorbită, săptămânală, vorbită fără nicio cenzură

Ar trebui să ne întoarcem puţin în timp... În Bucureştiul anilor ’75-’76, un tânăr poet nu avea prea multe şanse de a-şi exprima ceea ce credea el despre poezie, despre literatură în general, despre cum trebuie scris altfel în raport cu estetica oficială. Tezele năucitoare din vara lui 1971 încă îşi făceau efectul. Funcţionau tot felul de cenacluri organizate pe lângă reviste literare ale vremii (la *Flacăra*, la *Luceafărul*, la *Amfiteatru* etc.) care nu te reprezentau deloc ca tânăr poet şi scriitor, deşi frecventându-le aveai şansa să fii publicat alături de Păunescu, de Nicolae Dragoş, de Vadim Tudor şi de toti poeţii „angajţi” ai acelor ani...

Existau, în schimb, la Filologie şi la Filosofie cenacluri studenţeşti conduse de profesori respectaţi, ca Ovid Crohmălniceanu („Junimea” – la Filologia bucureşteana), Niculae Tertulian şi Ion Ianoşi („Charmides” – la Filosofie) – aceştia din urmă fiind mai mult esteticieni. Prin aceste cenacluri au trecut toţi autorii optzecişti binecunoscuţi astăzi. Numai că aceste cenacluri aveau un caracter atomizant. Se comunica mai mult în interiorul fiecărei grupări şi aproape deloc în exterior, mai mult, chiar era un fel de „ceartă” între „filologi” şi „filosofi” – poeţi sau prozatori - manifestată mai mult în căminele studenţeşti unde erau cazaţi toţi cei care veneau din provincie. Cei mai mulţi de acolo veneau.

În 1976, prin primavară, chestiunile astea deveniseră presante. Ne-am fi dorit un cenaclu al nostru care să reunească toate „forţele” din tot Centrul Universitar Bucureşti. Atunci, prin mai, împreună cu Gabriel Stănescu, Roman Istrati, Matei Vişniec (de la cenaclul Charmides), cu Dinu Adam şi Katia Fodor (de la Construcţii), cu alţi câţiva de la Filologie [îmi amintesc de Ion Stratan (Nino)], am hotărât să organizăm acest cenaclu al Centrului Universitar Bucureşti. Eu scrisesem în primăvara lui 1976, în revista universitaţii bucureştene, că o unire a tinerei generaţii nu era posibilă fără un spiritus rector..., chiar aşa scrisesem într-un răspuns la o anchetă literară care avea titlul *Generaţie şi creaţie* (prin anii ’68 se numea *Universitas*, eu am găsit-o în 1974 *Universitatea comunistă*...). Pentru a avea un sediu, ne-am dus, o mică delegaţie înflăcărată, să luăm aprobare de la tov. Bontaş, mai marele peste uniunea studenţilor comunişti a întregului centru universitar Bucureşti. Acesta ne-a primit, ne-a ascultat, ne-a lăudat iniţiativa, ne-a dat acceptul să funcţionam în cadrul Casei Studenţilor „Gr. Preoteasa” din spatele Operei, dar cu o condiţie: să facem un regulament de funcţionare pe care el să ni-l aprobe. Eu am simţit că înnebunesc. Mai fusesem la diferite cenacluri în anii de liceu şi după, dar nimeni nu ceruse obligatoriu un regulament. Dându-mi seama că această manevră era o formă de cenzură pe faţă, le-am spus colegilor mei de iniţiativă că eu unul mă retrag, pentru că nu pot accepta aşa ceva.

Am continuat să frecventez cenaclul Charmides şi să lucrez ca redactor la revista centrului universitar COCO (aşa denumeam între noi ***Co**nvingeri **co**muniste*, al cărei redactor şef, Vasile Macoviciuc, era un tânăr asistent universitar la catedra de filosofie a ASE-ului, de o vârstă foarte apropiată cu a noastră. Îi păstrez o amintire frumoasă, pentru că el înţelegea ce doream noi, se comporta ca un coleg mai mare şi încerca prin toate mijloacele să păcălească cenzura.

ancheta revistei

...așa se întâmplă întotdeauna într-o literatură obișnuită să numere pe degete din zece în zece, o literatură obsedată de ideea primitivă de șef de generație, de ideea de scriitor (mai ales poet) național, o literatură care cântărește doar cu ocaua greutatea ideilor literare, o literatură ruptă de realitățile sociale și civice – cum era literatura noastră din anii comunismului.

ancheta revistei

În COCO au apărut texte ale opzeciștilor, unele excepționale, pe care orice revistă bine cenzurată le-ar fi respins. La COCO, paradoxal, cenzura funcționa mai slab, poate și din cauza numelui revistei, atât de evident pro-comunist).

Prin februarie anul următor, 1977, pe la începutul lunii, seara, într-o marți (țineam ședințele de redacție marțea), în redacția COCO a intrat timid un tânăr slab și deșirat care m-a întrebat dacă dom' profesor Macoviciuc este venit. I-am spus ca da și l-am dus la Vasile în cealaltă încăpere. Tânărul Radu Călin Cristea i s-a plâns lui V. M. că în cadrul Casei Preoteasa activează un cenaclu literar al studenților din centrul universitar și că cenacliștii nu prea se înțeleg între ei, că, mai mult, se ceartă și, mai rău, nici nu au unde să publice. Și că, dacă V. M. i-ar putea ajuta măcar cu publicatul...

Eu am rămas tablou, pentru că nu știam că cei de la Filologie, în urma discuției parșive cu Bontaș de anul trecut, au acceptat formula regulamentului și au înființat cenaclul. Mie nu-mi spuseseră nimic și nici colegului meu, la fel de intransigent, Gabriel Stănescu. Radu Călin Cristea, pe atunci un critic literar în devenire, era președintele din partea studenților al acestui cenaclu frecventat de aceiași studenți filologi de la „Junimea" lui Croh, dar fără Croh. Era de înțeles de ce se certau la fiecare ședință – lipsea un mentor. Vasile Macoviciuc l-a refuzat amabil pe RCC, dar i-a promis că va publica textele cenacliștilor. Încă năucit de ceea ce aflasem, i-am spus lui Radu de întâmplarea din anul anterior și că atunci planificasem ca mentorul sa fie un critic literar cu autoritate, profesor neapărat la Filologie. Acum, că lucrurile stau așa, ar fi bine să-i întrebe pe Manolescu, pe Martin sau pe Eugen Simion dacă vor sa accepte mentoratul. Du-te și vorbește cu ei, dar eu cred că cel mai potrivit ar fi Manolescu, Simion e prea bătrân ca să înțeleagă ce facem noi, iar Martin prea tânăr (în mintea mea, pentru că nu erau profesorii mei, Martin era cu mult mai tânăr decât Manolescu – în realitate, pe cei doi îi despart ca vârstă doar doi ani! – asta am aflat-o puțin mai târziu, chiar le-am povestit acum câțiva ani lui Manolescu și Martin impresia mea amuzantă de atunci)...

I-am mai zis lui Radu: ne vedem marțea viitoare și îmi spui ce ai vorbit. Peste o săptămână a venit din nou Radu în redacție, direct la mine, și mi-a spus că într-adevar Simion a refuzat, dar Manolescu a acceptat și prin urmare trebuie să stabilim noi doi, acum, cine va citi la prima ședință și în ce zi să fie. Am stabilit să citească, de la Filologie, Vasile Militaru, iar de la Filosofie, eu (câte unul din cele două tabere „beligerante"). Am convenit ca joi pe 3 martie 1977 (a doua zi seara a fost celebrul cutremur – nu pot uita asta) ar fi ziua cea mai potrivită, de ce joi, pentru ca joia se ținea cenaclul *Amfiteatru* al Constanței Buzea și al colegilor ei, Mihai Tatulici, Ion Cristoiu, Cornel Nistorescu, Dinu Flămând, Grigore Arbore (toți erau angajați în redacția condusă de Stelian Moțiu) și la acest cenaclu mergeam o bună parte dintre noi, dar nu ne reprezenta foarte bine. Bineînțeles că în ziua de joi 3 martie 1977 la *Amfiteatru* au venit doar câțiva cenacliști, toți s-au dus la Cenaclul Centrului Universitar condus de Nicolae Manolescu, cum scria și pe afișele scrise de mână și lipite pe holurile de la Filologie și Filosofie – asta a fost titulatura timp de vreo doi ani a Cenaclului de Luni care a început într-o zi de joi! La începutul lui 1979 s-a schimbat ziua de joi în ziua de luni datorită programului de lector universitar al lui Manolescu. Și așa a rămas până la desființare, în 1983.

Titulatura *Cenaclul de luni* a apărut dintr-o joacă... Ne pusesem problema unei denumiri mai ales începând cu 1978, după ce Manolescu publicase în luna mai, cu acceptul lui Ivașcu, câteva pagini în *România literară* cu poeziile cenacliștilor mai „importanți", în total vreo 14, dacă nu greșesc, cu o prezentare semnată de însuși conducătorul cenaclului – un fel de lansare oficială, cum s-ar spune azi. Radu Călin Cristea tot insista să-l denumim *Emil Botta* (Radu lucra de ceva timp la niște eseuri despre poezia lui Botta, era poetul lui preferat) – dar niciunul dintre noi nu era de acord cu această titulatură. În lipsă de inspirație am lăsat denumirea așa, cum a apărut și în *România literară*, adică Cenaclul Studenților Centrului Universitar București. E meritul Lilianei Dumitrescu (metodista de la Casa studenților, care răspundea din partea Casei de cenaclu) de a fi propus, într-o seară la începutul lui 1979, după lungi discuții, titulatura Cenaclul de luni, dacă tot se țin lunea ședințele de cenaclu. O soluție simplă care a plăcut tuturor celor prezenți și care a devenit de a doua zi titulatura oficială.

La prima ședință manolesciană filologii m-au făcut praf pe mine, iar filosofii l-au făcut praf pe Vasile Militaru (poetul minune al Filologiei bucureștene care debutase în volum la 14 ani, grație lui Petre Ghelmez, și care mai publicase de la debut încă unul sau două volume de poezie. Noi nu publicasem mai nimic, mulți debutând practic în acele câteva pagini din *România literară*...). Cearta între cele două tabere a continuat și mai înverșunat cu această ocazie. Eu cu Vasile ne amuzam de comentarii trimițându-ne bilețele... fără să ne vadă nimeni. La final (întotdeauna vorbea la sfârșit), Manolescu m-a lăudat pe mine și nu pe Vasile Militaru...

Cenaclul de luni a fost o mare revistă literară vorbită, săptămânală, vorbită fără nicio cenzură. Unii erau poeți cu adevărat, alții iubitori de poezie cu adevarat și alții iubitori de turnătorie, tot cu adevărat. Cenaclul era bine supravegheat, o știam cu toții, dar nu luam în seamă. Era modul nostru de comunicare liber și dezinvolt. Ceea ce era absolut unic în acel moment. Nu te publica nimeni dacă nu făceai compromisuri. Foarte mulți dintre noi nu am făcut compromisuri, dar nici nu am putut publica. Era ceva uluitor de discrepant față de ceea ce se întâmpla în viața literară în mod obișnuit.

La început, în prima ședință, cred că erau 40-50 de studenți, dar din '79 veneau cu sutele. Ne-am mutat în final, prin 1979, în sala mare de la etaj a Casei Studenților, acolo încăpeau ușor 200-300 de persoane. Cenaclul a devenit atât de populat și de popular pentru că reprezenta singura alternativă intelectuală și literară a tinerei generații de atunci. O generație care dorea cu totul altceva, contemporană cu Microsoft, cu marile mișcări democratice din estul Europei, cu marile mișcări culturale și ideologice din lumea civilizată. Așa ceva nu se mai întâmplase poate de la *Sburătorul*.

Cutremurul de a doua zi de la debutul cenaclului a încurcat o vreme socotelile. Casa Studenților a intrat în renovare pentru aproape un an. Cenaclul s-a reluat abia prin octombrie 1977 la catedra de limbă și literatură română de la Filologie, de la Universitate, grație aranjamentului lui Manolescu. Abia din primavara următoare ne-am întors la Casa Studenților de lângă Operă, la început într-o cameră lungă de la primul etaj în partea dinspre stradă. Eram 30-40 de studenți. Și cred că din toamna lui 1979 ne-am mutat în sala mare de spectacol a Casei Studeților, când numărul prea mare de participanți făcea imposibilă desfășurarea într-o încăpere deja prea mică. Cenaclul se ținea cu regularitate săptămânal. Cum am spus, la început joia, și apoi și până la desfințare, lunea. Începând din 1980 cenaclul a devenit un cenaclu național, veneau foarte mulți studenți din diferite centre universitare și citeau la cenaclu: ieșeni, timișoreni, brașoveni... Eu am plecat din București în toamna lui 1980, dar și după aceea veneam destul de des la cenaclu. Ca mine, mulți alții.

– Când ați descoperit că nu sunteți doar un grup, o grupare, ci că puneți bazele unei generații, cu totul altfel decât celelalte?

Cred că am știut că formăm altceva încă de la prima întâlnire

Cred că am știut că formăm altceva încă de la prima întâlnire. Se crease o așteptare de câțiva ani. În anii 1970-1973, studenți fiind, Gheorghe Crăciun, Mircea Nedelciu, Gheorghe Iova, Gheorghe Ene, Ioan Flora, Ioan Lăcustă, Constantin Stan, Sorin Preda înființaseră revista de perete și cenaclul *Noii* unde experimentau deja formule de scriitură postmodernă în mod programatic. În 1977 aveam conștiința unei alte generații. Traian T. Coșovei făcuse rost nu știu de unde de o medalie militară cu 1877, anul Independenței, și o purta la rever ce-i cu pompă hazoasă spunând, oricui îl întreba ce-i cu medalia, că acesta e însemnul generației '77, generația noastră. El a ținut foarte mult să intrăm în conștiința publică așa, ca *generația 77*! Alexandru Piru e primul care a utilizat sintagma *generația '80* într-un articol publicat în 1980, cred că în *Luceafărul*. Derivatele *optzeciști*, *optzecism* au apărut imediat. Politrucii de la *Săptămâna* ne ziceau în derădere *generația în blugi.*

Faptul că sintagma *generația '80* a fost acceptată unanim se datorează cred și unui automatism al criticii literare – musai seriile de scriitori în România socialistă apăreau din zece în zece ani. Serii, grupuri, promoții, generații – toate înmugureau fix la zece ani! Cred că mai degrabă acest gen de contabilitate ținea mai mult de metoda securistică de a avea totul clasat, îndosariat, sub control. Cred de asemenea că și sintagma *șeful generației* ținea de aceeași logică - mimăm democrația literară lăsând mai liber pe câte unul mai cu moț (desemnat „democratic" de critică și popul), iar pe ceilalți, restul imens, îi ținem în tensiune...

Ceea ce mi se pare excepțional este faptul că ceea ce gândeam noi poeții la București se întâmpla și în alte centre universitare în același timp. La Cluj (Marta Petreu, Ion Mureșan, Augustin Pop, Ion Moldovan, Traian Ștef, Petru Romoșan, Viorel Mureșan etc.), la Iași (Liviu Antonesei, Nichita Danilov, Lucian Vasiliu, Aurel Dumitrașcu etc.), la Timișoara (Marcel Tolcea, Ion Monoran, Mircea Bârsilă, Viorel Marineasa, Daniel Vighi etc.), la Craiova (Gabriel Chifu, Patrel Berceanu, Marius Ghica etc.) - unde se creeseră grupuri de tineri scriitori care scriau altfel. Asta explică faptul că această conștiință a unei noi generații de scriitori a apărut aproape simultan, iar *Cenaclul de luni* practic a fost detonatorul noului spirit. În 1978 deja se vorbea foarte mult despre noua generație.

Așa se explică acțiunea lui Laurentiu Ulici care, la celebrul *Colocviu Național de Poezie* din toamna lui 1978 de la Iași (gazdă ca prim secretar al zonei era Ion Iliescu), a avut ideea „spontană" să prezinte la tribuna colocviului din sala Bibliotecii Universitare noua generație prin ea însăși: vreo 15 poeți tineri au citit câte o poezie în fața trenului de poeți (fuseseră aduși cu o garnitură de tren specială la Iași toți poeții României socialiste, de laăl mai vârstnic la firavul Cărtărescu), ceea ce a determinat-o pe Constanța Buzea să titreze cu litere de o șchioapă pe pagina despre eveniment a *Amfiteatrului* din noiembrie 1978: *Generația Colocviului.* Manolescu nu a venit la Iași. Poate asta i-a activat spontaneitatea lui Ulici căruia i-ar fi plăcut sa fie mentorul acestei noi generații. Ulici a și realizat o antologie optzecistă cu 82 de poeți (*Antologia poeților tineri. 1978-1982*), care din păcate a apărut postum, în 2005, după 25 de ani de la tentativa de a o publica la Editura Eminescu condusă de același Valorică R. Laurențiu, Lulici – cum îi spuneam noi, criticul literar de la *Contemporanul*, care pe vremea aceea făcea parte din juriile concursurilor de debut, a ajutat mult la apariția primelor cărți ale optzeciștilor. Și eu și alții îi suntem recunoscători. Laurențiu a intuit că „noua promoție, ma rog, generație" (citez din prefața *Antologiei poeților tineri*) aduce altceva într-un moment în care poezia șaizecistă, aflată în „impas", „dădea semne tot mai vizibile de oboseală", dar explicațiile lui savante (le știam de atunci) sunt mecaniciste și fără viziune.

Așa se explică celebra masă rotundă din revista *Amfiteatru*, de la sfârșitul anului 1978, organizată de Dinu Flămând și la care ai participat și tu, Augustin. Ceea ce nu se știe este faptul că eu l-am bătut la cap pe Dinu câteva luni, încercând să-l conving de ceea ce pentru mine era atât de evident. Acțiunea lui Ulici de la Iași l-a convins. Dinu, ca mai toți poeții echinoxiști din generația lui, nu vedea mai departe de poetica *Cercului literar de la Sibiu.* După mulți ani, la Paris, prin 2003, i-am reamintit lui Dinu curajul lui de atunci (căci era un curaj, câtă vreme propaganda de la *Săptămâna* lui Eugen Barbu începuse să tragă în *Generația în blugi* al cărei mentor - Nicolae Manolescu - era cel care îndrăznise să-l acuze public de plagiat pe marele prozator comunist Eugen Barbu). Dar, vorba lui Manolescu, nici dacă i-am fi plătit pe cei de la *Săptămâna* nu ne-ar fi făcut o așa de bună publicitate. La fel și pe cei de la *Scânteia* sau de la *Era socialistă*. Aveau tiraje de milioane de exemplare în care multiplicau numele noastre...

Puțin a lipsit ca sintagma „generația '80" să rămână în istorie ca *„generația'77"*! Pentru că anul 1977 marchează în fapt apariția unei alte generații de creație (ca să folosesc sintagma dragă lui Mircea Martin). Traian T. Coșovei a avut dreptate, iar gestul lui, cu medalia Independenței, nu a fost un gest de claun. Dar așa se întâmplă întotdeauna într-o literatură obișnuită să numere pe degete din zece în zece, o literatură obsedată de ideea primitivă de șef de generație, de ideea de scriitor (mai ales poet) național, o literatură care cântărește doar cu ocaua greutatea ideilor literare, o literatură ruptă de realitățile sociale și civice – cum era literatura noastră din anii comunismului.

Poezia tinerilor poeți din 1977 apare în anul semnării celebrului document *Carta 77* al cehoslovacilor! Nu e comparabil, dar nici întâmplător.

– Știut fiind că cenaclul avea un program teoretic cât de cât închegat, nu știu și cât de explicit, te întreb: acolo a avut prietenia vreun rol în cimentarea grupului ca-n alte colțuri de țară sau a predominat doar spiritul programatic, rece al cercului?

Fiecare încerca să-și impună propriul punct de vedere în fața celorlalți

Spuneam mai sus că cenaclul era o revistă vorbită, extrem de vie. Într-o revistă găsești poezie, proză, comentarii – în cenaclul nostru toate acestea se regăseau din plin, *live*, cum s-ar zice astăzi. Abia așteptai următoarea întâlnire ca să poți să comunici, să dezbați, să-ți pui la încercare propriul talent, propria cultură poetică, propriile crezuri, fie că citeai chiar tu sau doar comentai ceea ce citeau alții. Era o înghesuială nemaipomenită la citit, o întrecere, dar și la comentat. Discutând, exersai propria ta experiență poetică, dar aveai și posibilitatea să susții idei teoretice care ți se potriveau ție.

Ceea ce a apărut foarte clar de la început a fost faptul că se propunea o altă poezie, bine delimitată, și că nu se doreau compromisurile morale proprii generațiilor anterioare. Manolescu a mărturisit chiar, dar cu mult mai târziu, că atunci când Radu Călin Cristea i-a propus să conducă cenaclul a crezut că va găsi niște studențași amorezați de poezie. Mare i-a fost mirarea când și-a dat seama că studențașii scriau un alt fel de poezie și că nu semănau deloc unul cu altul. Ba mai aveau și un spirit critic foarte dezvoltat și bine cultivat. Erau tot timpul dispute generate de textele citite, fiecare încerca să-și impună propriul punct de vedere în fața celorlalți. Nu-mi dau seama cât conta prietenia personală. Cred totuși că prea puțin. Era un efort de individualizare nemaipomenit. Prin toamna lui 1977 ne-am cam dat seama ce scrie și ce gândește fiecare. Din cauza cutremurului, în 1977 nu au avut loc mai mult de 20 de întâlniri. Noutatea poeziei și conștiința de nouă generație l-au determinat pe Manolescu să ne propună publicarea în grup în *România literara* în mai 1978. Sandu Mușina, Florin Iaru, Matei Vișniec, Mariana Marin, Elena Ștefoi, Traian T. Coșovei, Mircea Cărtărescu, Viorel Padina, Călin Vlasie, Ion Stratan, Bogdan Ghiu nu semănau deloc unul cu altul. Poetica era însă diferită față de cea a poeților anteriori. Disputele, pentru că au fost dispute crâncene, aveau loc între poeți complet individualizați, înzestrați cu lecturi temeinice și spirit critic consecvent.

Îmi aduc aminte o seară de la *Cenaclul Amfiteatru*, prin 1976, când vorbea Nino Stratan. Constanța Buzea, care conducea ședința și care se afla în dreapta mea, mi-a șoptit la ureche: ce bine vorbiți voi, noi (se referea la șaizeciști) când eram ca voi vorbeam ca proștii.

Dacă recitim *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* (alcătuită de Gheorghe Crăciun și care cuprinde peste 50 de autori!), vom descoperi multe texte teoretice publicate în acei ani, te miri unde. Crăciun, atent la fenomen, le-a glosat pe toate chiar de la data apariției lor. Crăciun și Mușina au contribuit enorm la promovarea generației.

– Altă curiozitate: schimbarea de paradigmă s-a făcut absolut conștient, era o reacție de negare a poeziei generației '60, să zicem, sau s-a întâmplat să se nască spontan un nou mod de abordare lirică? Știu că mulți poeți de la Cenaclul de Luni *erau prieteni cu Nichita Stănescu. Era el recunoscut ca magistru al vostru sau era contestat? L-ați invitat vreodată la cenaclu?*

Optzecismul postmodernist afirmă tradiția, e tolerant, nu o neagă

Optecismul nu a apărut prin negarea programatică a șaizecismului! Asta e o prostie. Și nu a dobândit dintr-o dată toate caracteristicile pe care le cunoaștem astăzi, ele s-au adunat în timp, cam până prin'85-'86. Șaizecismul îi cuprinde și pe Nichita Stănescu, și pe Marin Sorescu, și pe Mircea Ivănescu, și pe Cezar Baltag, și pe Mihai Ursachi, și pe Ileana Mălăncioiu, și pe Angela Marinescu, și pe Virgil Mazilescu, și pe Vasile Vlad... Optzecismul s-a născut ca o reacție la un anumit fel de scriitură oficială anistorică și amorală/imorală și ca reacție la ceea ce se întâmpla cultural și politic la noi și în lume. Poetica optzecistă reinventează biografismul, eul personal concret, istoric, vorbirea directă, nesimbolică, vorbirea cotidiană. Mariana Marin aprecia foarte mult poezia lui Mazilescu, Mircea Ivănescu și Leonid Dimov au fost preferații lui Cărtărescu și Iaru, Tonegaru l-a stimulat foarte mult pe Traian T. Coșovei, Gellu Naum a fost de asemenea foarte iubit ca și Angela Marinescu sau Mihai Ursachi, Ion Stratan, maestru al jocurilor de cuvinte, îl diviniza pe Nichita Stănescu. Ș.a.m.d.

Știam bine ce se întâmplă în Polonia lui Lech Walesa de după 1980, știam ce se întâmplă în America lui Reagan ajuns președinte tot în 1980 și în URSS-ul lui Gorbaciov de după 1985, aflasem de experimentele de artă digitală și de apariția computerelor prin 1978... Lumea se mișca altfel. La noi, ceaușismul se adâncea pe zi ce trecea, mai ales după 1977. Neacceptând compromisurile ideologice, cred că optzeciștii au contribuit mult la schimbarea spiritului literar și civic. Și refuzul e o acțiune semnificativă.

Ideea că o generație literară trebuie neapărat să-și facă loc prin negare e păguboasă cultural. Singur proletcultismul neagă absolut tot, nu mai contează valoarea și tradiția, ci doar judecata pur ideologică. Optzecismul postmodernist *afirmă* tradiția, e tolerant, nu o neagă. Poeții, dar și prozatorii optzeciști, au fost înzestrați de la început cu un spirit critic și teoretic remarcabil. În 1977-1978, bunăoară, Mușina scria despre *noul antropocentrism*, Coșovei despre *noua sensibilitate*, eu despre *psiheism* – încercând să explicăm teoretic conținutul estetic al noii paradigme literare. Alții, ca Nedelciu și Crăciun, despre textualism înaintea lui Marin Mincu. Ion Stratan scria cu multă aplicație articole critice, ca și Coșovei, Ion Bogdan Lefter sau Radu Călin Cristea. Deja în 1986 conceptul de postmodernism devenise oficial – vezi numărul din *Caiete critice* din acel an, redactat de Mircea Iorgulescu și Ion Bogdan Lefter și în care se regăsesc contribuții substanțiale semnate de Ioan Buduca, Magda Cârneci, Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter, Mihai Dinu Gheorghiu, Mircea Mihăieș, Radu G. Țeposu, Călin Vlasie – alături de Nicolae Manolescu, Livius Ciocârlie, Ștefan Stoenescu, Monica Spiridon.

Bineînțeles că propaganda oficială ne prezenta ca pe niște odioși care nu doream decât să maculăm literatura națională. Simțeau de fapt că punem la îndoială ierarhiile sacrosante comuniste ale literaturii. Asta s-a întâmplat și câțiva ani după 1990, mai ales prin propaganda restauratoare de la *Literatorul* lui Eugen Simion, criticul cel mai retrograd și cel mai sforar pe care l-a cunoscut literatura ultimelor decenii de comunism. Din păcate, ipochimenul a ajuns chiar președinte al Academiei Române.

La *Cenacul de luni* au fost invitați și Nichita Stănescu și Nicolae Breban, dar și alți șaizeciști. Contactul cu noua poezie a avut urmări în poezia celor mai vârstnici. Nichita Stănescu era fascinant ca om și ca aură poetică. Toți am fi vrut să-l cunoaștem. M-a dus într-o seară la el Viorel Padina, în primăvara lui 1978. Apoi, împreună i-am dus pe Coșovei, pe Magda Cârneci, pe Stratan și pe alții. Pe Dora – de care s-a îndrăgostit nebunește și i-a devenit ultima soție.

I-am sărutat mâna când l-am văzut. Era copleșitor ca prezență. Într-o noapte, ne-am desenat chipurile reciproc. Pe ale lui cu mine le-am înrămat și le-am fixat pe un perete din casă. Sunt o amintire de neșters. Într-o noapte ne-am certat crunt, el afirma crezul lui iar eu pe al meu – două crezuri fundamental diferite. I-am reproșat mai ales anistorismul colaboraționist al poeziei lui și lipsa de implicare, lipsa de reacție la sistem. Am afirmat cu tărie ceea ce credeam pentru că simțeam că trebuie să mă despart de el nu doar teoretic, dar și ca prietenie. Aveam 25 de ani și mergeam deja pe drumul meu. L-am reîntâlnit după un an, în Piața Amzei, era cu Dora. Am împărțit cu el niște țigări chinezești din pachetul meu. L-am întrebat dacă este supărat pe mine. Dar pentru ce, dragule, pentru ce? Știu că amicii m-au turnat că te înjur peste tot, dar eu nu pe tine te înjur, eu nu cu tine am ceva. Stai, bătrâne, nu te neliniști, și eu l-am înjurat pe Arghezi când eram ca tine. Ai văzut tu poet tânăr care vrând să facă ceva ar face altfel? Vino să te sărut. Nu l-am mai văzut niciodată de atunci.

Augustin Frățilă și Nino Stratan i-au fost prieteni până la moarte. La 45 de ani, când l-am cunoscut eu, era atât de tânăr, dar mie mi se părea cu mult mai în vârstă.

Despre nevoia de delimitare de Nichita Stănescu am scris în *Poezie și psihic*. Poezia lui reprezintă expresia celui mai avansat modernism. Or, eu și generația mea tocmai față de acest modernism ne-am delimitat.

– Se știe bine ce poeți s-au format la Cenaclul de Luni. *Dar prozatori veneau la cenaclu? Sau aceștia se strângeau doar la* Junimea *lui Ovid S. Crohmălniceanu? Dar critici se formau la* Cenaclul de Luni*? Ion Bogdan Lefter, de pildă, era perceput acolo doar ca poet sau se afirma deja ca un critic al generației?*

La *Cenaclul de luni* nu prea veneau mulți prozatori, fiind un cenaclu aproape exclusiv de poezie. Proză se citea și se comenta la *Junimea* condusă de Crohmălniceanu. Acolo s-a născut *Desant '83*, cartea care a lansat, în 1983 când a apărut, o nouă generație de prozatori, generația prozatorilor optzeciști. Am republicat-o în 2000 la *Paralela 45*. O carte fundamentală care nu lipsește din nicio bibliografie. Autorii antologați: Marius Bădițescu, Mircea Cărtărescu, Gheorghe Crăciun, George Cușnarencu, Gheorghe Ene, Nicolae Iliescu, Gheorghe Iova, Ioan Lăcustă, Ion Bogdan Lefter, Mircea Nedelciu, Emil Paraschivoiu, Valentin Petculescu, Sorin Preda, Constantin Stan, Hanibal Stănciulescu, Cristian Teodorescu.

Aventura prozei scurte în anii '80, publicată în 1994 la Editura *Calende*, a lui Al. Th. Ionescu, rămâne o carte esențială pentru înțelegerea fenomenului. L-am încurajat mult timp să o scrie. Cartea a apărut după demisia mea de la *Calende.*

Printre puținii critici ai generației '80 care s-au format în *Cenaclul de luni* a fost Ion Bogdan Lefter. Când a citit prima dată în cenaclu, a venit cu poezie. La Croh citea proză. Dar el avea stofă de critic înnăscut. Ne-am împrietenit instantaneu. Locuiam la două străzi depărtare, în zona fostei Piețe Galați (el, pe *Viitorului*; eu, pe *Luminei*, colț cu actuala *Vasile Lascăr*) și de foarte multe ori ne întorceam de la cenaclu împreună, seara târziu. Era foarte supărat pe mine pentru că eu, de câte ori îmi arăta ultimele poezii scrise, îi spuneam de fiecare dată că el e critic. Comentariile lui erau impecabile. Nu de puține ori, la cursurile pe care le ținea profesorul Manolescu la facultate, studentul Lefter Bogdan intervenea și își expunea propriul punct de vedere pe care apoi Manolescu îl cita în intervențiile lui. Faptul că Manolescu începe capitolul despre modernism din *Istoria critică* cu un citat din Ion Bogdan Lefter nu e întâmplător. Un omagiu meritat pentru prestația critică a fostului student.

În 1985 Ion Bogdan Lefter avea terminat volumul de critică *Flashback 1985: Începuturile noii poezii*, dedicat poeziei optzeciste și publicat de mine după 20 de ani la Paralela 45. Știam manuscrisul din acei ani. Dacă această carte ar fi apărut la timp, receptarea poeziei optzeciste ar fi generat discuții ample în timp real. Oricum, după mine, este cea mai importantă analiză a poeziei optzeciste. Lui i-am dedicat în cadrul editurii *Seria Ion Bogdan Lefter* în care sunt publicate marea majoritate a operelor sale critice.

– Apropo de critici, are generația '80 criticii ei (făcând abstracție de deja pomenitul I. B. Lefter) care au afirmat-o, cum a avut generația'60? Sau tot criticii generației '60 au promovat-o?

Receptarea fundamentală a literaturii optzeciste vine tot de la criticii optzeciști

Criticii generației '80 au existat de la primele afirmări ale generației. Presa literară dinainte de 1980 și după e plină de articole, eseuri, comentarii critice ale criticilor optzeciști. Sigur că nu aveau același grad de notorietate ca Manolescu, Martin, Simion și alți critici mai vârstnici. Majoritatea cărților acestora a apărut după 1990. Abia după acest an au putut să predea în învățământul superior, înainte totul fiind blocat. Până în 1990 nu au avut nicio șansă. Cu excepția lui Mircea Scarlat, decedat prematur, foarte puțini aveau cărți publicate.

S-a creat impresia falsă că aceștia nu au operă. În realitate, câtă vreme nici poeții și nici prozatorii nu prea erau publicați, iar asupra întregii generații se exercita un boicot ideologic fățiș, ce puteau face tinerii critici?

Sigur că la început a contat enorm ceea ce au scris criticii din generația lui Nicolae Manolescu. Dar asta e ceva normal care se întâmplă cu fiecare generație nou venită.

Cred însă că receptarea fundamentală a literaturii optzeciste vine tot de la criticii optzeciști. Am vorbit de Ion Bogdan Lefter și Al. Th. Ionescu. Dar trebuie să nu-i uităm pe: Al. Cistelecan, Ion Simuț, Radu G. Țeposu, Mircea Mihăieș, Ioan Buduca, Nicolae Oprea, Gheorghe Perian, Virgil Podoabă, Mircea A. Diaconu, Dan C. Mihăilescu, Dan Alexandru

Ideea că o generație literară trebuie neapărat să-și facă loc prin negare e păguboasă cultural. Singur proletcultismul neagă absolut tot, nu mai contează valoarea și tradiția, ci doar judecata pur ideologică. Optzecismul postmodernist *afirmă* tradiția, e tolerant, nu o neagă. Poeții, dar și prozatorii optzeciști, au fost înzestrați de la început cu un spirit critic și teoretic remarcabil.

Prieteniile țin cât vreme sunt susținute ideile comune care animă spiritul literar într-un climat etic. Am fost foarte bun prieten cu Dan C. Mihăilescu, cu Mircea Mihăieș, cu Alexandru Mușina, cu Gheorghe Crăciun (mai ales cu Crăciun), dar m-am despărțit de ei atunci când mi-am dat seama că ideile și acțiunile lor au luat-o în altă direcție. Asta nu înseamnă că nu apreciez valoarea lor. Pe Alexandru Mușina îl consider unul dintre cei mai buni poeți ai generației mele, iar pe Crăciun cel mai valoros teoretician și un mare prozator.

ancheta revistei

Condeescu, Radu Călin Cristea, Traian T. Coșovei, Mircea Bârsilă, Romulus Bucur, Andrei Bodiu... Un foarte bun critic a fost regretatul Radu Săplăcan.

Generația ’80 este o generație literară complexă care a dat poeți, prozatori, dramaturgi, eseiști, critici și istorici literari, teoreticieni de cea mai mare valoare.

– Venind vorba de promovarea generației, tu ai făcut-o ca editor și la Editura Vlasie*, și la* Editura Paralela 45*, prin antologii, prin serii ale generației, prin publicarea antologiilor de autor ale optzeciștilor. O generație poate fi solidară la infinit prin prietenie, critici și editori susținători? Vreau să te mai întreb dacă activitatea ta la una dintre cele mai mari edituri din România nu te sustrage de la creația propriu-zisă.*

Ca editor, ești responsabil de întreaga literatură

În vara lui 1991, stăteam la o terasă foarte aproape de sediul Editurii *Cartea Românească* și de sediul Librăriei Cartea Românească, o terasă pe Luigi Cazzavillan, colț cu Știrbei Vodă, cu Mircea Nedelciu, George Crăciun și Ioan Flora. Fuseseră colegi de grupă în facultate, dar și cu Gelu Iova, Gheorghe Ene, Constantin Stan, Sorin Preda și Ioan Lăcustă. Ei terminaseră facultatea în 1973, cu un an înainte de anul când eu o începeam, și ca mine și Alexandru Mușina și Florin Iaru și Traian T. Coșovei. Pe Nedelciu și pe Crăciun îi cunoscusem în vara lui 1986 la nunta lui Bogdan Lefter și a Simonei Popescu. Pe Ionică Flora abia îl cunoscusem, el venise cu un an în urmă din Serbia. Îmi vorbise mult despre el George Crăciun.

Eram bucuroși de întâlnire, de atmosfera de libertate pe care o trăiam din plin, vorbeam despre proiectele noastre. Mircea ne povestea despre dificultățile importului de carte franceză pe care îl făcea prin firma lui, *Euromedia*, George ne povestea despre revista *Interval* și despre grupul de la Brașov, Ionică dorea să mai cumpere un apartament în București pentru că decisese să se stabilească pentru totdeauna în țara limbii lui. Eu le vorbeam despre proiecte mele editoriale viitoare, de director la *Calende* (revista și editura), de necesitatea de a publica imediat antologii ale literaturii optzeciste (poezie, proză, eseuri, critică), atât de puțin cunoscută pentru publicul larg după atâția ani de cenzură. Apoi urmau să apară și volume individuale necenzurate, dar operațiunea aceasta editorială ar fi luat mult timp și ar fi necesitat mari resurse redacționale și financiare de care nu dispunea nimeni atunci. După mișcarea de idei din jurul anilor ’80, regimul comunist făcuse tot posibilul, în tot deceniul nouă al secolului trecut, ca și această generație să fie o a doua „generație pierdută”. Le spuneam că (,) cea mai bună formulă pentru a intra mai repede în conștiința publică este publicarea de antologii pe genuri. Mircea și Ionică s-au arătat foarte sceptici, mai ales Mircea. Crăciun a tăcut și mai târziu am reluat cu el discuția. El a înțeles imediat ideea mea, ba, mai mult, mi-a spus că Sandu Mușina are deja o antologie a poeziei generației ’80 la care a lucrat câțiva ani, că el însuși are o antologie de texte teoretice ale optzeciștilor și o alta de proză. Așa a început marea mea aventură editorială de promovare la început a literaturii optzeciste și mai apoi a întregii literaturi contemporane, mai ales a aceleia care scăpase ierarhiilor criticii comuniste oficiale. George Crăciun chiar mi s-a alăturat cu totul din 1996 și, pentru că nu vroia să plece din Brașov, am înființat pentru el o filială a Editurii *Paralela 45* la Brașov. La Editura *Vlasie* am scos doar *Antologia poeziei generației ’80* (alcătuită de Alexandru Mușina), în 1993, și *Competiția continuă. Generația ’80 în texte teoretice* (alcătuită de Gheorghe Crăciun), în 1994, reluată la Editura *Paralela 45* într-o a doua ediție, în 1999, editură la care am publicat majoritatea cărților de referință: *Generația ‘80 în proza scurtă* (Viorel Marineasa în colaborare cu Gheorghe Crăciun), în 1998; în *Revista Paralela 45*, revistă de avangardă culturală (inițiată de mine și George Crăciun, și din care au apărut doar cinci numere) am publicat un serial intitulat *Epistolar. Generația ’80; Experimentul literar postbelic (studiu, cronologie și antologie alcătuite de Monica Spiridon, Ion Bogdan Lefter, Gheorghe Crăciun)*, în 1998; *Scriitori români din anii ’80 – ’90. Dicționar biobibliografic*, în 3 volume, în 2000 și 2001; *Dicționarul biografic al literaturii române* (alcătuit de Aurel Sasu), 2 volume, în 2006. În 1999 am publicat 6 selecții masive din aceste antologii în limbi de circulație internațională, cărți care au reprezentat România ca țară invitată la Târgul de carte de la Warșovia în timpul celui mai capabil ministru al Culturii din perioada postdecembristă, Ion Caramitru. Acestora li se adaugă volumele de sinteză ale Magdei Cârneci (în engleză) și ale lui Adrian Guță dedicate fenomenului plastic al pictorilor generației ’80, dar și sute de titluri individuale ale autorilor acestei fabuloase generații literare.

Scepticismul lui Nedelciu nu mi-a căzut bine. Înainte să se prăpădească atât de prematur, în vara lui 1999, la nici 49 de ani, i-am tipărit într-o singură carte prozele scurte care îl făcuseră celebru la debut. M-a sunat de mai multe ori să-mi mulțumească în ziua în care a primit exemplarele de autor. Peste câteva zile l-am vizitat cu Crăciun și Iova. Mi-a zis, stând acolo imobilizat nefiresc în patul acela mare, bătrâne, nu am crezut că bulgărașul acela de care îmi vorbeai cândva se va rostogoli și se va face atît de mare, ai reușit cu editura. Editura a primit multe premii valoroase, dar premiul cel mare, de super-excelență, inegalabil, mi l-a dat atunci Mircea Nedelciu.

Inițial, tot acest program editorial am vrut să-l derulez la *Calende*, unde am fost ales redactor șef începând cu 1 ianuarie 1991 și director din toamna lui 1991 - după ce înființasem și *Editura Calende.* Nu am putut să mă împac cu psihologia de catană olteană ajunsă caporal a lui Nicolae Oprea și nici cu echinoxismul fundamentalist al lui Oprea și al lui Al. Th. Ionescu (fuseseră amândoi redactori la revista studențească clujeană) și așa că în vara lui 1993 am demisionat. Articolele lor critice erau profesioniste, făceau amândoi o bună echipă critică, căreia i s-a alăturat mai târziu Mircea Bârsilă – excelent în critica poeziei. Această demisie a fost unul dintre marile mele eșecuri pentru că la *Calende* se construise în câțiva ani un spirit cultural și literar autentic la care contribuisem total fără să mă gândesc o clipă la onoruri speciale. Acolo pusesem bazele unui grup editorial care publica nu doar reviste literare și cărți, dar și ziare și produse publicitare. Când toți se privatizau, eu am fost singurul care le-am propus lui Miron Cordun, lui Nicolae Oprea și lui Al. Th. Ionescu înființarea unei edituri de stat! Toți patru formam Comitetul Director al Grupului Editorial Calende. Dar nu primem bani de la stat, funcționam în regim de autofinanțare. Eu l-am convins pe Al. Th. Ionescu să părăsească postul de profesor de liceu de la Curtea de Argeș, și pe tine, dragă Augustin, te-am chemat să te angajezi în redacție pe vremea când jurnalizai la *Evenimentul zilei*. Pe Mircea Bârsilă l-am bătut ani în șir la cap explicându-i ce-i cu optzecismul și postmodernismul. Tot eu l-am încurajat să vină la revistă. Un poet pe care îl apreciez foarte mult. Ultimele lui cărți sunt excepționale. Și el, ca și cei doi colegi de redacție critici, formați la Cluj, aveau pe atunci idei provinciale despre postmodernism pe care îl confundau cu mișcări culturale și literare universitare – cum era bunăoară echinoxismul. Foarte mulți prieteni scriitori din generația mea au colaborat cu texte importante în revistă. *Calende* și *Vatra* deveniseră cele mai bune reviste literare lunare din țară.

Cu acestea îți răspund la întrebarea ta: *„o generație poate fi solidară la infinit prin prietenie, critici și editori susținători?”* Vezi bine că NU! O generație capătă la un moment dat doar o valoare simbolică. Prieteniile țin cât vreme sunt susținute ideile comune care animă spiritul literar într-un climat etic. Am fost foarte bun prieten cu Dan C. Mihăilescu, cu Mircea Mihăieș, cu Alexandru Mușina, cu Gheorghe Crăciun (mai ales cu Crăciun), dar m-am despărțit de ei atunci când mi-am dat seama că ideile și acțiunile lor au luat-o în altă direcție. Asta nu înseamnă că nu apreciez valoarea lor. Pe Alexandru Mușina îl consider unul dintre cei mai buni poeți ai generației mele, iar pe Crăciun cel mai valoros teoretician și un mare prozator.

Ca editor, cred că fac o operă de editor în prelungirea operei care m-a consacrat în tinerețe. Și aceasta e o creație propriu-zisă. La fel de importantă ca tot ceea ce am scris. Dar ca autor ești responsabil doar de propria ta literatură, ca editor ești responsabil de întreaga literatură, ficțională, non-ficțională sau educațională. O misiune nu tocmai simplă. Istorică, dar și de pedagogie culturală. Dacă ți-ai propus, cum mi-am propus eu, să stimulezi spiritul critic și științific și bunul gust.

– În aceste interviuri, rog mereu pe interlocutori să evoce pe unul dintre optzeciștii dispăruți prematur. Adrian Alui Gheorghe l-a evocat pe Aurel Dumitrașcu, George Vulturescu pe Al. Pintescu, Dan Arsenie pe Rolf Bossert. Alege și tu dintre poeții de la Cenaclul de Luni. Mariana Marin? Ion Stratan?

O imagine a contradictoriului care se sfâșie încontinuu pe sine

I-am apreciat și mi-au fost prieteni și Madi Marin și Nino Stratan. Am atâtea amintiri cu ei! Dar aș vrea să-l evoc pe Gheorghe Crăciun, un mare prieten al meu cu care de multe ori „am pus țara la cale”, vorba lui Virgil Ierunca, am gândit strategii și acțiuni editoriale și culturale unice în literatura postdecembristă. Îmi reproșez o singură acțiune, cu care el nu a fost de acord, și anume faptul că am hotărât să-l aduc în echipa de la *Paralela 45* pe Mircea Martin. A însemnat un mare regres care m-a costat financiar enorm. Profesorul, cu multă faimă în lumea literară, avea o viziune organizatorică specifică proprietății de stat socialiste. Editura *Univers,* unde a fost o vreme director, după 1990, continua de fapt linia creată de Romul Munteanu. Când economia de piață și-a arătat colții, de editura condusă de Martin s-a ales praful.

Dacă reprezentăm o imagine a contradictoriului care se sfâșie încontinuu pe sine aceasta nu poate fi mai sugestivă decât omul care a fost Gheorghe Crăciun. Pe 8 mai ar fi fost ziua lui de naștere. Ar fi împlinit 63 de ani. În fiecare an de 8 mai mă gândesc intens la el. S-au scurs șase ani de la moartea lui și abia dacă am băgat de seamă. În ziua înmormântării, la Zărnești, tatăl lui care se mândrea atât de mult cu el, un om de o delicatețe uluitoare, m-a întrebat dacă nu cumva George avea vreo datorie la mine. Cred că ai observat, George era mai sucit, nu prea spunea ce gândește, așa a fost el mereu, poate e ceva de care eu nu știu și nu aș vrea să... Nu, domnule Crăciun, nu avea nicio datorie, dar ce mai contează acum...

George e foarte viu în memoria mea. Stau în biroul meu de la editură și privesc canapeaua de piele pe care a stat când a venit de la București prin mai 2002 pentru o ședință de redacție obișnuită. Îl dureau rinichii, probabil s-a pornit vreo piatră din cauza zdruncinăturii în maxitaxi, mi-a zis, am mai pățit, o să-mi treacă. După un timp, observând că nu se simte deloc bine, l-am rugat să mergem la mine (aveam un apartament cu două camere și o garsonieră în alt bloc, alături), trecem pe la o farmacie, facem un ceai și te odihnești. După aproape două ore cedează rugăminților mele și mă roagă să îl duc în garsonieră. Stau singur, nu vreau să te deranjez. Îmi revin eu. George, hai să mergem la spital. Nu merg, nu e cazul, mă refuză categoric. Rămân cu tine, îi spun, nu, te rog, vreau să rămân singur, ne auzim la telefon, nu e grav. Dacă nu te simți bine, îi spun, te rog să mă suni, în zece minute sunt la tine. Vorbisem cu L. să ne întâlnim pe la șapte în oraș. Îmi pare rău că nu pot să merg și eu, nu mă simt în stare, du-te, te sun dacă am nevoie. L. era o colegă de la redacția din București care venise la Pitești în aceeași zi, acasă la părinți, și pe care el o simpatiza foarte mult. Pe la 9 seara îl sun, să aflu cum se mai simte. Sun de mai multe ori. Niciun răspuns. M-am speriat și am plecat cu L. la garsonieră. Bat la ușă insistent și după cinci minute George deschide. Arăta groaznic, abia se mișca de durere. Ce-i în capul tău, de ce nu m-ai sunat? L-am urcat în mașină și m-am repezit la Urgență. Medicul de gardă l-a consultat, i-a făcut rapid analize, i-a aplicat un tratament pentru dureri. Când au sosit analizele, medicul m-a întrebat câți ani are. 52, i-am zis. Analizele parcă sunt ale unui bătrân de peste 70 de ani, neapărat să se interneze când ajunge la București! Pe la două noaptea George era pus pe picioare și doctorul ne-a lăsat să-l luăm acasă. Își revenise. A doua zi am chemat pe cineva să-i facă o injecție, cum prescrisese medicul de gardă. Părea că nu mai are nimic. George, hai să te duc la București. Nu, iau maxitaxi, mi-am revenit, am mai trecut prin așa ceva. În ruptul capului nu a vrut să-l duc la București. Sună-mă luni după ce te internezi, îi spun când să urce în maxitaxi. Te sun, bineînțeles. Luni nu m-a sunat. L-am sunat eu pe la trei după amiaza. Nu, nu m-am dus la spital, mă duc mâine. Du-te neapărat, George, cum ți-a spus doctorul de la Urgență! L-am sunat și marți și miercuri și joi. George nu se dusese la spital să se interneze. Vineri m-am enervat și nu l-am mai sunat. Sâmbătă pe la prânz aud telefonul, deschid și la capătul celălalt o voce de pe altă lume. Era George care abia vorbea. Sunt în mașină spre Brașov, am făcut icter mecanic și m-a preluat familia, Oana (fiica lui) e cu mine... Ce cauți, domnule, la Brașov, de ce nu te-ai dus la Fundeni? Așa a stabilit familia mea, la Brașov e sora mea care e medic și va avea grijă de mine. Bine, mă, îi zic, dar fata aia cu care stai nu putea să dea un telefon, mie sau lui Bogdan (Lefter), să ne spună ce se întâmplă cu tine? Am sunat-o pe Oana, m-a preluat familia... Dumnezeule!

A urmat o nebunie întreagă, iar el, tipul superinteligent, s-a lăsat întrutotul fără nicio putere de decizie personală. La Brașov în spital mă privea speriat cu ochii aceia icteroși galbeni-portocalii. M-a năucit. M-am certat atunci și cu Oana și cu Mana, soția lui, pentru decizia de a-l aduce la spitalul din Brașov. Dar ele făcuseră ceea ce făcuseră cu toată dragostea. Medicii l-au ținut la Brașov până era gata să plesnească și când și-au dat seama că sunt total depășiți l-au expediat la Târgu Mureș la clinica de boli renale. Au intervenit acolo Cornel Moraru, Cistelecan și Podoabă – ei ne țineau la curent cu starea lui. Doctorii de acolo și-au făcut cruce, fusese ținut prea mult la Brașov. L-au stabilizt cât de cât și l-au expediat cu un elicopter Smurd, mai mult mort, la Fundeni. Acolo aștepta Bogdan Lefter în curtea spitalului făcând semne pilotului unde să aterizeze. După un sfert de oră i-au făcut o incizie în zona rinichilor. A curs mult puroi. George avea septicemie! În elicopter, mi-a spus la o săptămână, a văzut tunelul care ne duce dincolo! De două ori! A avut un noroc nemaipomenit după atâta suferință și agravare a stării de sănătate. Medicii de la Fundeni l-au salvat. Cu rinichii scăpase. Dar, în urma analizelor, medicii au aflat că George e infectat cu virus C hepatic. Din aceeași cauză murise și prietenul nostru, dar mai mult al lui, pictorul Ion Dumitriu. I-au propus să-l treacă pe o listă de așteptare pentru un transplant de ficat. George nu a spus nimănui, am aflat asta după moartea lui. A preferat să se trateze la un vraci cu niște soluții și alifii care nu l-au ajutat cu nimic. L-a mai ținut în viață doar credința că asta e metoda de vindecare. Nu am să înțeleg niciodată cum un om atât de inteligent a decis să se trateze așa, băbește.

Revelioanele din 2003 și 2004 le-am petrecut împreună la mine la Pitești, cu Bogdan, Ionică Flora și soțiile, el cu fata la care revenise după ce scăpase de septicemie și de care îmi promisese că se desparte după ce îi reproșasem furios că fata aia nu are maturitatea să aibă grijă de el. M-am simțit iarăși năucit, dar nu puteam eu pune ordine în viața prietenului meu. Alături de ea, răul s-a produs încet și sigur. Ultimii ani din viața lui George mă cutremură și acum. Nu pot încă povesti prea multe. După apariția romanului *Pupa russa*, prietenia noastră s-a întrerupt brusc. Am reluat-o în vara lui 2006, cu o jumătate de an înainte de moartea lui. Atunci i-am publicat ultimelele lui două cărți, *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la Pupa russa* și *Teatrul de operațiuni*, cărți pe care le-am lansat la Târgul Gaudeamus ediția din 2006. Îmi promisese că anul următor îmi va da ediția a doua din *Pupa russa* (revăzută), căci în iarnă avea să expire contractul cu *Humanitas*. Mizase foarte mult pe acest roman și *Humanitasul* nu făcuse mai nimic din ceea ce se așteptase el. Motivul certei noastre din 2004 fusese tocmai publicarea acestui roman la *Humanitas* și nu la *Paralela 45*. I-am spus atunci, dar și Lefter și Martin, că face o mare greșeală, că, de fapt, Liiceanu, acceptând publicarea, dorea de fapt să spargă echipa de la *Paralela 45*. Mi-a zis atunci, în vara lui 2006, Căline, tu nici nu ai citit *Pupa*! Ba am citit-o și uite care sunt observațiile mele. I le-am expus punct cu punct, argumentându-i că, fără câteva elemente generate mai mult de aplicarea excesivă a unor procedee textualiste, volumul ar fi fost cu totul altceva. Mi-a dat dreptate, și el se gândise la acele observații, dar va îndrepta totul în viitoarea ediție.

Care nu a mai apărut niciodată. La 30 ianuarie 2007, George s-a stins. Din falanga prozatorilor optzeciști au mai rămas câțiva. Nedelciu, Ene, Lăcustă, Costi Stan (i-am publicat pe toți) nu mai sunt printre noi.

La acel revelion din 2004, ultima petrecere împreună, am trăit o întâmplare foarte ciudată. Stăteam la masa din sufragerie, vorbeam, ne amuzam de una și de alta, dar cam fără mare chef. Soția mea făcuse un avort spontan chiar în dimineața zilei de 31 decembrie și acum era sus la etaj în dormitor cu Ileana Flora și Simona Popescu care o încurajau și o linișteau, că nu e cazul să coboare în situația ei și că, uite, zicea Ileana, stau eu cu tine, că și așa nu am ce să fac jos, băieții discută de-ale lor. Tata, apoi, nu se simțea deloc bine, cancerul făcuse din el o mână de om și nu știam cât va mai trăi...

Cami se pregătise intens pentru această petrecere, făcuse mâncărurile, decorase cochet cu podoabele de Crăciun bradul și mobilierul de nuc, mutase singură niște vase enorme cu plante, ca totul să fie cât mai frumos (asta îi și declanșase avortul), iar când aranjase masa scosese tacâmurile de argint și paharele de cristal (zestrea de la mama ei) care acum erau folosite pentru prima dată. Torn în pahare vin roșu și dăm noroc. Pe Ionică Flora îl apucă brusc un râs zgomotos. Ne uităm înspre el, eu, Bogdan și George, și observăm vinul roșu prelins pe cămașa albă. Mai târziu, rememorând scena, ne-am dat seama cu toții, în același timp, că am gândit asta ca pe un semn rău. Ne apucă și pe noi râsul, crezând că e vreun caraghiozlâc de-al lui Ionică. Nu, nu era. Când Ionică punea buzele pe gura paharului ca să soarbă, vinul se scurgea prin burta paharului direct pe cămașa alba! Ionică, repetă, îi zic râzând, vreau să filmez. Am acel film teribil de cîteva secunde și nu pot să mă uit din nou la el. De vină era paharul cu multe crestături – o crestătură fusese polizată mai mult și pătrunsese sticla paharului. Pe acolo se scurgea vinul. După vreo două ore se întâmplă același lucru cu George! Controlez atent cu Bogdan toate paharele și constat că numai acelea din care băuseră Ionică și George aveau defecte de fabricație. Cami nu le folosise niciodată și la masă ne-am așezat absolut întâmplător.

După o lună, Ioan Flora a făcut infarct, ultimul telefon dat de el, înainte de clipa fatală, mi l-a dat mie. Dimineața mersesem la primărie să oficiem căsătoria mea cu Cami. Ar fi trebuit să fie și el acolo, pentru că îmi propusese să-mi fie naș de cununie. Păi, am vorbit cu altcineva, nu mai pot face nimic. Nu are importanță, poți să ai și zece nași, eu cu Ileana vrem să fim și noi nașii voștri. Mi-a spus la telefon (cred că era al treilea lui telefon pe care mi-l dăduse în acea zi): finuțule, m-am gândit serios, vin cu Ileana vineri seara, bem și noi ceva și sâmbătă mergem la biserică să vă punem pirostriile. Dar să știi că vin îmbrăcat cu o cămașă cum n-ai văzut, specială, neagră, de domn, am cumpărat și pentru tine un tricou tot negru, o să-ți placă la nebunie. Dimineața următoare m-a sunat Dodo Tomescu să-mi spună că aseară pe la 9 a murit Ionică. Ești nebună, am vorbit cu el aseară pe la 9, sâmbătă trebuia să vină la cununia mea religioasă. Așa am dedus că ultimul telefon mi l-a dat mie. A intrat în toaleta de la restaurantul din Piața Romană și acolo s-a întâmplat nenorocirea.

Nu aveam nici un chef de căsătorie. Tata nu mai avea mult de trăit și moartea lui ar fi însemnat să mai amânăm un an, după obiceiul religios ortodox, căsătoria. Avortul spontan îmi apăruse ca un semn că nu trebuie să facem copii fără cununie religioasă. Cununia religioasă s-a desfășurat în tăcere și cu lacrimi în ochi. A doua zi am plecat cu Cami la înmormântarea lui Ionică. Peste o săptămână s-a stins și tata. Începutul lui februarie 2005 a fost năucitor. Peste doi ani a murit și George, cum după două ore de când Ionică Flora și-a vărsat vinul roșu pe cămașa albă...

– La colocviul Generația '80 la maturitate, *din 2011, organizat la Pitești, ai lansat o teorie interesantă: există în paralel cu generația '80, aflată la conducerea literaturii actuale, și o generație '80 în politică, tot așa, aceasta conducând destinele politice ale țării. Vrei să sintetizezi?*

Liderii politici actuali au vârsta scriitorilor optzeciști

Generația '80 reprezintă o mișcare culturală, ideologică și civică amplă, dacă vrei, un nou pașoptism (asta o susțin din studenție, și am și scris în presa studențească de atunci). Liderii politici actuali au vârsta scriitorilor optzeciști care îi cuprinde pe cei născuți aproximativ între 1950 și 1970. Adrian Năstase e născut în 1950, în același an cu Liviu Ioan Stoiciu și Viorel Padina, Traian Băsescu în 1951, Crin Antonescu în 1959, Ponta e născut în 1972, poetul Adrian Suciu în 1970. Dar conceptul de generație nu trebuie limitat doar la valorile literare și politice. În acest concept trebuie inclus tot ce ține de structura funcțional-creativă a unei societăți.

Ideea e că o generație (nu grup, nu promoție, nu serie – noțiuni particulare care se cuprind în conceptul de generație) reprezintă manifestarea amplă a unui spirit care cuprinde toate straturile intelectuale ale unei societăți. În istoria noastră modernă, generațiile care au produs schimbări fundamentale și care au marcat identitatea noastră națională sunt, din punctul de vedere al structurilor marcant-evolutive: generația precursoare (sfârșitul secolului 18 - începutul secolului 19), generația pașoptistă, generația junimistă, generația interbelică, generația postbelică sau comunistă (incluzând aici perioada proletcultistă și generația șaizecistă), generația post-comunistă sau integratoare (care începe cu generația '80 și care se continuă până după anii 2000). Abia din 2010 putem identifica germenii unei a șaptea generații. Spiritul precursor al generației anterioare se varsă în spiritul generației imediat următoare pregătind premisele viitoarei identități. Cu excepția promoției/seriei naționaliste interbelice și a seriei proletcultiste, toate generațiile au un caracter constructiv, afirmativ și novator.

– Ca poet, dar și ca editor, crezi că a apărut o nouă generație, generația 2000, care reușește cu adevărat să schimbe paradigma generației '80?

Nouăzecismul ca și douămiismul sunt mai degrabă delimitări artificiale care își au originea în strategiile de control securistice din perioada comunistă

Paradigmele nu se schimbă ca batistele! Nu te ștergi la nas de mucii unei paradigme și aștepți să apară mucii altei paradigme după o altă viroză! Paradigmele au un grad de generalitate care cuprinde orice desfășurare intermediară. Șaptezecismul e o prelungire a generației șaizeci și o ultimă scuturare de pilitura modernismului și de frisoanele expresioniste ale agresivității artificialului creat de tehnologia modernă. Optzecismul, ca fenomen asumat postmodern, e primul val al unei lungi perioade de lansare a artificialului naturalizat, îmblânzit, personalizat, și al cărui suport esențial e comunicarea extinsă și supertehnicizată. Ne raportăm poetic la această mare modificare psihologică, culturală, tehnologică și socială în mod individual, dar nu complet diferit. Nouăzecismul ca și douămiismul sunt mai degrabă delimitări artificiale care își au originea în strategiile de control securistice din perioada comunistă, în număratul primitiv din zece în zece, de care am scris mai sus, când în realitate nu se întrevăd schimbări majore în sensibilitate și în gândirea teoretică în ultimi 35 de ani. Sunt delimitări produse de doi critici orgolioși, Martin și Mincu, formați în perioada comunistă. Sunt mirat că aceia în cauză au preluat atât de ușor aceste artificii. Se confundă cu ușurință revoltătoare procedeele poetice cu poetica însăși. Mai precis, diferențele de procedee tehnice în cadrul aceleiași poetici – normale și firești de la o serie la alta - nu pot schimba poetica generală, paradigma (cea postmodernă sau redenumită cu un termen mai adecvat decât acesta, dar acoperind același conținut) pe care ne-o asumăm sau nu. Eu îi percep pe Liviu Ioan Stoiciu (născut în 1950), pe Ioan Es Pop, pe Simona Popescu, pe Adrian Suciu (născut în 1970) ca exprimându-se diferit în cadrul aceleiași paradigme generale.

Poate noi nu mai vedem bine.

– Dragă Călin, luna asta, de Sfinții Împărați Constantin și Elena, împlinești 60 de ani! Îți doresc de acum la mulți ani! Cum arată generația '80 sexagenară? Mai este ea capabilă de surprize de creație?

E trist, suntem o generație secerată!

Mulțumesc pentru urare!

Dar e trist, suntem o generație secerată! Cei mai mari prozatori nu mai trăiesc. Au murit criticii Mircea Scarlat, Radu G. Țeposu, Al. Th. Ionescu, Dan Alexandru Condeescu, Ion Pecie, Radu Săplăcan. Dintre poeți, Mariana Marin, Ion Stratan, Cristian Popescu, Aurel Dumitrașcu, Ion Monoran, Ion Chichere, Ion Zubașcu, Iustin Panța nu mai sunt printre noi. Și atâția alții.

Cred că această generație va mai produce surprize. Uite ce volume excepționale au scos în ultimul timp Alexandru Mușina, Ion Mureșan, Ioan Moldovan, Matei Vișniec. Criticii de abia acum vor da marile sinteze. Mă gândesc la Ion Bogdan Lefter, la Al. Cistelecan, la Gheorghe Perian, la Nicolae Oprea, la Ion Simuț, la Virgil Podoabă. Alții, ca mine, conduc edituri și reviste literare importante, organizează manifestări cultural-literare de referință – de existența acestora depinde în mare parte viața literară și culturală actuală.

Interviu realizat de DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Ideea e că o generație (nu grup, nu promoție, nu serie – noțiuni particulare care se cuprind în conceptul de generație) reprezintă manifestarea amplă a unui spirit care cuprinde toate straturile intelectuale ale unei societăți.

Spiritul precursor al generației anterioare se varsă în spiritul generației imediat următoare pregătind premisele viitoarei identități. Cu excepția promoției/seriei naționaliste interbelice și a seriei proletcultiste, toate generațiile au un caracter constructiv, afirmativ și novator.

Horia DULVAC

Libertăţi, interdicţii, lucidităţi

O originalitate ce merge mână în mână cu libertatea şi curajul exploratoriu – o explorare în limbă, în structurile plastice de frontieră, aflate la marginea ultimă a existenţei; dar şi o rezolvare minunată (cuvânt căruia îi reclamăm conservarea întregului său bagaj metafizic, dacă se poate) a condiţiei omului aflat *în alteritate*, să-i spunem, a omului post-adamic, angajat în consumul propriei libertăţi.

Liviu Ioan Stoiciu, *Substanţe interzise*, ed. *Tracus Arte*, Bucureşti, 2012.

Senzaţia pe care o am deseori la teatru, când spectacolul pare o oficiere păgână, un soi de *alter-ritualitate* nouă şi neliniştitoare, în care zei vechi îşi revendică asupra noastră paternităţi uitate, am resimţit-o reînviind după lectura volumului de poezie al lui Liviu Ioan Stoiciu, *Substanţe interzise*, apărut la sfârşitul anului 2012 la editura Tracus Arte.

Imediat după apariţie, un anume succes a apărut cu promptitudine – volumul a primit de pildă premiul „Cartea de poezie a anului 2012" în cadrul ediţiei a III-a a Galei Tinerilor Scriitori (într-un mod straniu, recunoaşterea publică mi-a provocat mai degrabă un soi de indispoziţie geloasă şi constatarea lucidă că, dintr-un impuls de exclusivitate, pe unele dintre cărţi nu eşti dispus să le împărtăşeşti în regimul succesului, aşa cum nu eşti dispus să împarţi descoperirea unei insule proprii).

Universul acestei scrieri este unul deopotrivă familiar dar şi al teritoriilor trăirilor şi experienţelor „interzise".

Familiaritatea provine dintr-un soi de capacitate confesivă, acompaniată de o senină lipsă de inhibiţii. Cititorul este cu abilitate (profesională, dublată de o puternică disponibilitate emoţională) făcut părtaş unei fervente aventuri a explorării condiţiei fiinţei umane aflate în libertate - un bun atât de preţios şi greu de gestionat.

Nici urmă de retorică falsă sau redundanţă în împărtăşirea – de o intensitate ce atinge frecvent note tragice - condiţiei omului în egală măsură lucid şi liber. (Dimpotrivă, apelul la un soi de mize ultime consolidează nota generală de autenticitate şi esenţialitate).

Cuvântul *libertate* pare să fie unul cheie. Libertatea este - chiar dacă nu explicit formulată - o dimensiune solidă a poeziei lui Liviu Ioan Stoiciu, atât la nivelul condiţiei ontologic-auctoriale (să numim aşa poziţia ambivalentă a creatorului în opera sa), cât şi la nivelul „soluţiilor plastice" (o sintagmă care cere ea însăşi unele clarificări, mai ales în ceea ce priveşte conjunctura alarmantă în care a fost aşezat cuvântul *soluţie* – nu este vorba desigur de o soluţie *raţională*, ci una de integrare pe care o conferă finalitatea plastică!).

Pe fundalul acestei familiarităţi confesive se *supra/pune* o distanţare poetică ce constituie cumva nota dominantă a volumului. Este vorba de acea perspectivă exploratorie a discursului poetic, una care se depăşeşte pe sine, dusă în locuri îndepărtate şi imprevizibile. În spaţiul ei (al acestei perspective), se generează luciditatea, febra descoperirii, revelaţiile, bucuriile soluţiile...

Experienţa libertăţii individuale este împinsă în avanposturi încă neexplorate sau „interzise" de hermeneutica pe care o consumă cotidianul, iar în acest proiect exploratoriu, instrumentarul plastic este un acompaniament lipsit de redundanţă şi ostentaţie, dar eficace şi firesc.

Aşadar avem de-a face cu o poezie ce evoluează fără complexe într-un univers care este al unei existenţe deopotrivă individuale şi arhetipale: este vorba de omul deopotrivă vechi şi modern rătăcit în propria sa biografie, în detaliul cotidianului. Este vorba de omul (care îşi consumă cu tragism energiile prezentului) aflat în raportul binecunoscut de adoraţie şi adversitate faţă de un Dumnezeu - Tată al cărui nume nu este invocat direct, dar a cărui prezenţă este totuşi obsedantă.

Subiectul este omul prezentului şi cotidianului (un cotidian pe care trebuie să îl întreţinem prin propriul nostru consum faptic). Omul capabil să săvârşească acte, pe cât de aparent arbitrare, pe atât de esenţiale, căci gesturile noastre pe pământ creează legături în cer: „mă ard obrajii, îmi cauţi sursa de energie, aici nu, aici/nu, ar trebui să-mi smulgi inima/întâi, să faci scurtcircuit, după care să-mi suceşti/gâtul şi să-mi spui că: s-a încurcat în poartă cu gâtul/…/e clar, nu mai prinzi spectacolul." (din poemul *Cum e scris aşa va fi*).

Dar nu preocuparea pentru semnificaţiile multiple constituie nota dominantă a acestei poezii (deşi ai parte din belşug de sentinţe memorabile şi multiplu resemantizate), ci abilitatea/vocaţia/onestitatea poetului de a se sustrage locurilor comune, formelor redundante, de a depăşi limitele explorării plastice.

Acestea se produc de-a lungul unui discurs aproape prozodic, un fel de epică dezvoltată în interiorul poemului, într-un mod firesc: „Mă afund în interiorul meu, îngheţ de frig, dârdâi/pe zi ce trece mi se încetinesc mişcările,/nu mai am niciun motiv să/ies la suprafaţă. Mă rad, mă îmbrac frumos, nimeni nu/bănuieşte cât de departe am ajuns." (*Aştept aprobare).*

Materia poetică e compoziţă şi, antrenaţi de cursul firescului, îi putem rata esenţialitatea: „O ia de la capăt, revizitează aceleaşi locuri, frecventează/aceiaşi oameni şi aceeaşi epocă, nimic/nou - numai lucruri/şi sentimente vechi. Mai exact: ce i-a fost dat, a luat, nu/mai aude nici măcar clopotul dogit din viitor" (*Stricarea frumuseţii*).

Din loc în loc, antrenate de *pathosul* discursiv, sau alimentate de energiile lucidităţii, poemele sunt iluminate în clivaje metaforice de mare plasticitate: „Mestec, absent, grăunţe înmuiate în/vin. Una câte una, amintirile îşi/dau duhul şi putrezesc. Îmi faci cu/ochiul. Ura! Mă văd întins în pat. Plutesc." (*Aştept aprobare*).

La o examinare mai atentă însă, constaţi că această desfăşurare amplă a harnaşamentului stilistic are însă o anume structură repetabilă. Se porneşte de regulă de la o formulare esenţializată, oferită în titlu (*Până când să te caut*, *Sunt în exces*, *Ajunsă la o margine*, *Se deteriorează* ş.a.), se continuă prin dezvoltarea naturală, aproape organică (fapt remarcabil, de vreme ce semnificaţia multiplă guvernează totuşi constructul) a poemului, eventual este inserat un discurs/monolog interogativ tragic, pentru ca poemul să se încheie totuşi în aceeaşi „logică plastică".

Performanţa este însă că, în ciuda acestei structuri vast compozite, poemul poartă faciesul aparent al unei anume simplităţi stilistice.

Iată, de pildă, în poemul *Până când să te caut*, delimitarea/structura formală a acestei compoziţii. Întâi, punerea în schemă, formularea esenţială: „Până când să te caut/Întoarce foaia. Aici, unde/se întâlnesc picioarele acolo e şi capul?" Urmează derularea harnaşamentelor stilistice, dezvoltarea poemului pe mai multe registre din care nu lipsesc tensiunea lucidităţii, dimensiunea tragică, vizualitatea frapantă: „Unde se întâlnesc picioarele e liziera de salcâmi/înfloriţi - e o fotografie de la/2.000 de metri înălţime, făcută de mine în perioada/când aveam aripi. Frumoasă femeie,/nu? Forţa gravitaţională a acţionat asupra cartilagiilor". În final, revenirea poemului la premisele tematice, manevrarea lui spre un soi de logică unitară în materie de semnificare: „Am îmbătrânit, încetul cu încetul, nici n-am simţit/m-ai integrat în visul/tău, m-ai căsătorit cu o femeie care m-a iubit, mi-a/făcut un copil şi am intrat în linie/dreaptă, pierzând/şirul: după moarte o să-mi revină avântul?"

Remarcabilă - pentru cine este sedus şi apt să se aplece cu o anume analicitate asupra structurii plastice a poeziei lui Liviu Ioan Stoiciu – este însă maniera dirijorală, suverană cu care sunt orchestrate registre stilistice multiple în cadrul aceluiaşi poem - o unitate în care coexistă alături de formularea esenţială, uneori apodictică, mijloace şi instrumente ce ţin de vizualitate, de respectarea regimului de discursivitate a poemului, de consumarea până la capăt a unui soi de oralitate interogativă (poetul declamă, vorbeşte, se confesează firesc), toate acestea într-un product ce se lasă totuşi asimilat şi la un nivel prim, aproape prozodic al lecturii: iată ceea ce poate constitui în fond dozajul şi reţeta secretă a succesului acestei poezii.

În această derulare a instrumentarelor şi registrelor stilistice diverse, ranforsajul e susţinut în bună măsură de tonalitatea directă, confesivă: „E adevărat, între tine şi stolul/acela de porumbei de pe ţiglă nu e decât o/legătură de suflet: mai/tragi o carte? De sufletul maică-ti!", „Mai departe, numai/Dumnezeu ştie încotro ai s-o iei. O/sursă de lumină se deschide deasupra ta. Îţi vezi chipul//reflectat pe fundul unei prăpăstii, îi faci cu/mâna." (*Ajunsă la o margine*).

Impredictibilitatea şi eschiva fină sunt însă un soi de stratagemă intrată în reflex, substanţial exploatată în derularea discursului poetic.

Deseori suntem puşi în faţa unor formulări sentenţios ştiinţifice, al căror conţinut vidat e reumplut cu sensul tensiunilor existenţei, un soi de reformulare păgână şi rituală a unor *locusuri* comune: „o entitate negativă", „amantul cosmic" (*O lăcustă*), „E pentru o cauză universală" (*Ajunsă la o margine*), „Am/în componenţă acea substanţă care/este eliberată de creier atunci când o persoană/se îndrăgosteşte" (*Bătut în cuie*).

(Pentru exemplificarea felului în care se desfăşoară jocul semnificaţiilor, iată, de pildă, în poemul *Bătut în cuie*, cum se susţin unele mize hermeneutice: referinţa este la un *Iisus* (bătut în cuie) – identificat într-un *ego* poetic, unul pentru care durerea este absolvită de acea secreţie hormonală (acea „substanţă eliberată de creier") care beatifică durerea, dar care este una „a iubirii", şamd.).

De fiecare dată însă, ca o stratagemă frecvent uzitată, capcanele tautologice sunt rezolvate cu abilitate – poetul iese sistematic din închideri, aruncă lest, se aruncă pe sine cu fiecare vers, ceea ce îl face să fie unul dintre autorii greu de fixat într-un câmp stilistic determinat, cu sensibilităţi şi originalităţi de debutant. O originalitate ce merge mână în mână cu libertatea şi curajul exploratoriu – o explorare în limbă, în structurile plastice de frontieră, aflate la marginea ultimă a existenţei; dar şi o rezolvare minunată (cuvânt căruia îi reclamăm conservarea întregului său bagaj metafizic, dacă se poate) a condiţiei omului aflat *în alteritate*, să-i spunem, a omului post-adamic, angajat în consumul propriei libertăţi.

Aceasta face ca parcurgerea ofertei poetice în discuţie să fie depăşită de abilitatea (deşi suspectez cu admiraţie o tehnică poetică îndelung meşteşugită) cu care poetul iese din capcanele închiderilor stilistice şi ale precedentului: dincolo de orice demers hermeneutic, genul acesta de poezie cucereşte prin aptitudinea spre o lectură simplă care angrenează totuşi mize ultime şi universale. O lectură în măsură să dezvăluie arma secretă a acestei poezii: rarefierea profesionistă a mijloacelor de expresie, ceea ce generează golul în care se dezvoltă luciditatea şi care nu va înceta să se umple de neaşteptate şi imprevizibile semnificări.

Dar poate că întregul volum poate fi încadrat într-o hermeneutică simplificată ce vizează luciditatea, ca în poemul *Sunt în exces*: dacă poetul deplânge acel *exces de luciditate*, prezenţa excesivă a fiinţei, o prezenţă poetică insuportabilă la nivelul existenţei, în plan stilistic a realizat dezideratul esenţialităţii de invidiat. Putem aşadar să îl asigurăm pe Liviu Ioan Stoiciu că dozajul mijloacelor sale de expresie generează o rarefiere plastică şi, în vidul creat, potenţialitatea se simte bine, iar versurile sale continuă să secrete multă vreme după lectură frumuseţi, semnificări, revelări, bucurii.

Magda Grigore

Egoismul – pierdere şi câştig

Mulţi oameni au ajuns la concluzia că lumea de azi *şi-a pierdut generozitatea*. În zadar biserica/şcoala/familia/ ne recomandă *să ne iubim aproapele ca pe noi înşine*, lumea este tot mai egoistă şi noi „trebuie să fim ca ea”. Egoismul capătă o nouă dimensiune în (post)modernitatea speculativ-*degenerativă*. Tot mai puţini indivizi cred/încurajează/cultivă altruismul şi compasiunea. Omul preferă să trăiască doar pentru sine, preocupat excesiv de el însuşi, concentrat asupra propriului interes, acordându-şi *prioritate unică*, dezinvolt, consecvent şi autosuficient. Nu ne naştem egoişti, se spune, dar devenim egoişti. E o însuşire care face parte cu siguranţă din echipamentul nostru sufletesc, dar care se face prezentă în mod diferit, *după chipul şi asemănarea noastră*. Se extinde şi/sau se cenzurează în funcţie de cultură, de înţelepciune şi credinţă şi nu în ultimul rând de conştientizare şi autocontrol. Egoismul este în zilele noastre un mod de supravieţuire, poate un instinct exacerbat (cu motivaţii complicate, psihologice, care trimit la istorie, la natură, la societate) şi este considerat o şansă în plus pentru reuşita socială/ profesională, o metodă mai eficientă se pare decât disiparea pe care o presupune *alteritatea umanitară*. Puţini ştiu însă să *se bucure cu cei ce se bucură* şi *să plângă*, aşa cum grăia Apostolul Pavel, *cu cei care plâng*. Două vicii fundamentale are natura umană, egoismul şi vanitatea, iar ele atrag cu uşurinţă alte păcate: invidie, lăcomie, desfrânare, nedreptate, furt, minciună, mânie, ură, nepăsare etc. Prin urmare, egoismul este un păcat intrinsec structurii omeneşti, iar el trebuie ţinut închis în *cutia pandorei* ca să nu altereze conştiinţă umană. Dar a fi generos cu ceilalţi înseamnă inclusiv a te lipsi tu însuţi de ceva, a (-ţi) anula o rezervă, a da din ceea ce (virtual) îţi aparţine. A fi bun cu ceilalţi prezintă de multe ori riscuri, iar a fi bun cu toată lumea frizează uneori/deseori naivitatea. Lipsa de discernământ în selecţia oamenilor şi bunătatea/dăruirea necondiţionată ne trimit evident într-o *zonă minată*, plină cu dezamăgiri /necazuri/drame, într-o ipostază nefavorabilă pentru imaginea noastră de oameni raţionali, lucizi, circumspecţi. Risipirea în/prin ceilalţi şi, mai ales, *împărţirea bucuriei* (materiale şi spirituale) ne-ar dilua izbânzile şi ne-ar împuţina *talanţii* pe care noi înşine trebuie să-i înmulţim şi la propriu, şi la figurat. De aceea *să vezi* interesul celuilalt nu este un lucru simplu şi să pui umărul la bunăstarea altuia ne este niciodată comod, nici uşor. Puţini dintre noi pot alege/decide/renunţa *în favoarea celuilalt*, mai ales atunci când propriile interese sunt viabile/autentice/majore. Ne concentrăm mult mai repede/mai bine la noi înşine – plăcerea, succesul, bogăţia, puterea, confortul sunt culori care (ne) străpung uşor ochiul şi uneori (ne) întunecă *ochiul minţii*. Egoistul îşi dozează toate forţele, interesele şi voinţa spre aceste ţinte amăgitoare pentru suflet, nu împarte nimic cu nimeni, nu-l interesează *aproapele*, nu se opreşte şi nu dăruieşte *din convingere*. *Câştigul* lui este o recompensă personală, o monedă care-i achită doar dragostea de sine. Proliferarea teoretizării conceptului s-a produs o dată cu principiul iluminist al *egoismului raţional* pe care Tolstoi îl critica subtil (în *Însemnări din subterană*), demontând justificarea lui aparentă din dinamica familiilor. Acelaşi Tolstoi avertiza însă asupra unui *egoism camuflat*, când *iubirea faţă de tine însuţi poate fi extrapolată şi disimulată în dragostea abstractă pentru umanitate*. Acest aspect nuanţat trimite inclusiv la teoriile moderne, freudiene, ale dorinţelor noastre bine ascunse în adâncul fiinţei, amestecate/laolaltă cu temerile, cu spaimele periculoase şi iraţionale. Cu toate acestea, oameni de ştiinţă contemporani cred că *egoismul ne face nefericiţi* atunci când îl conştientizăm. Dacă nu dăm atenţie decât intereselor private, dacă nu perseverăm decât în dobândirea binelui destinat exclusiv nouă, dacă suntem preocupaţi de expansiunea ego-ului care asigură distanţa între noi şi celălalt, vom fi bântuiţi de remuşcări (chiar dacă ele vor veni cu întârziere). Indiferent de calea aleasă, *ca filozofie de viaţă*, este posibil ca moartea (perspectiva ei nivelatoare) să fie singura care *ne conştientizează* şi ne întoarce la *egalitatea cu celălalt*. Cei care dobândesc cât sunt *în putere* înţelepciunea de a trăi *prin prisma celuilalt*, împreună cu el, sunt puţini – dar ei au viziune, au spiritualitate şi învăţătură autentică. Ei sunt călători pe drumul cel bun – drumul din/înspre ei înşişi (drum plin de capcane şi prăpăstii). Vorbind despre *paradoxul egoismului fecund*, Gabriel Liiceanu spunea în cartea sa *Întâlnire cu un necunoscut* (Editura *Humanitas*, 2010): *La capătul celei mai adânci incursiuni în tine are loc întâlnirea neaşteptată cu celălalt*. Observându-i pe cei care „au puterea”, el îi diferenţia cu ajutorul tranzitivităţii: *Îmi place mult cuvântul „tranzitivitate”, care mi se pare că despică omenirea în două specii: cei care au şi cei care n-au puterea de a trece în locul altuia [...]. Maturizarea unei fiinţe umane se petrece când tranzitivitatea se instalează în centrul acesteia ca principiu de raportare la celălalt*. Aşadar, singurele forme de egoism acceptabil rămân, probabil, *egoismul copiilor* şi *egoismul în dragoste*. Cu restul arborescenţelor lui ne rămâne înfruntarea. Putem fi însă optimişti atâta vreme cât biologul britanic Richard Dawkins (cel care a lansat teoria *genei egoiste* în 1976, afirmând că *există tendinţa reală a unei gene de a-şi continua existenţa şi în următoarea generaţie*), a fost temperat/completat în ultimii ani de specialiştii din domeniul socio-biologiei care sunt mai puţin speriaţi de egoism. Aceştia au dedus că există o explicatie: *amigdala bazolaterală inhibă generozitatea, activând egoismul*, dar au liniştit spiritele cu afirmaţia că *gena egoistă* e atât de egoistă încât se poate uneori cenzura *singură* până la dispariţie. Altfel spus, dacă o ignorăm şi nu o susţinem, *se va sinucide*.

Mihai Rogobete

Udigma

Compoziţia (V)

Tot atât ne sinchiseşte că secolul XXI a prins deja viteză, cât pieptănăturile fistichii ale tinereţei, de coroana ei princiară. Ce pungi dodoloaţe de timp zornăiam şi s-au risipit; să fii tânăr, ce glorie şi ce rang doar odată în viaţă! Nu numai nostalgia de a ocupa locul în care nu eşti ţine de bovarism, ci şi timpul. Căci nu pentru c-ar fi curs apa, nu mai putea face baie Heraclit în acelaşi râu, ci fiindcă-l tulbura în alt timp. Secolul XXI are alt bâldâbâc: va fi cuantic, sau nu va mai fi.

Continuitatea spaţio-temporalităţii obligă acceptarea aceleiaşi tipologii şi pentru timp ca şi pentru spaţiu: nonspaţialitatea – căci, despre reprezentările ei vorbim, nu despre lume – opticii tautologic-cainice, (a cărei propoziţie de existenţă este „Ceea ce este, este.”) fiind nontemporală, circularitatea tribal-delimitativă a spaţiului „Este ceea ce a mai fost.”, adamevic sau atlantidic - fiind, temporal, ciclică, şi, ierarhizat cauzal, spaţiul raţionalist-social determinând temporalitatea progresivă „Este ceea ce poate deveni”: nontimp, timp staţionar şi timp săgeată – scara temporalităţii - în corespondenţă cu punctul, cercul şi piramida. Viziunea, compoziţia şi temporalitatea fac câmpul continuu al mentalităţii precuantice. Când, în cadrul unei colectivităţi, clasată în cele trei mentalităţi, trebuie să-i explorezi dis/continuitatea, aceasta „Este sau nu este” – cuantică - în probabilitatea dispoziţiei acestor continuumuri faţă de mentalitatea individuală şi de arhitectura celei colective. Propoziţiile existenţiale devin, astfel: „Este probabil ca ceea ce este să şi fie.”, „Este ceea ce probabil a mai fost.” şi „Este ceea ce probabil va deveni.”, în aleatoria continuitate spaţiu-timp.

Dacă trinomul viziune-compoziţie-temporalitate conceptualizează acţiunea politică a realităţii precuantice, cuadrinomul relativist îi conturează acesteia mentalitatea, filozofia, ideologia, doctrina – cuantice. Din perspectiva căreia, prin populismul ei dualist, însăşi gândirea disociaţiei dreapta-stânga, fiind de stânga, dreapta este tot de stânga, şi aceasta, per total, de probabilitatea maximă, 1. Fără acceptarea probabilistă a stângii de a fi dreaptă sau a dreptei de a fi stângă, stânga-stângă şi dreapta-dreaptă pot impune, prin viziune şi compoziţie contrarii, temporalitatea regresivă, antiistoria, precizând că nu timpul devine descendent, ci scara temporalităţii. Absolutismul unicei „drepte” – Ceauşescu – a partidului comunist a iscat îmbătrânirea infantilizatoare şi viitorul preistoric. Interpusă viziunii dualiste a ideologiei comuniste, care cerea structuri circulare în timp ciclic, şi compoziţiei piramidal centralizate a timpului progresiv – pentru a le proteja una de alta -, construcţia securist-poliţienească le-a măcinat, atât în eclectica pseudosocietate cât şi-n incoerenta reţetă a personalităţii. „Purificatoare”, tirania mâinii de fier deconstruieşte determinist şi, neorganizând, depolitizează; locul poliţiei nefiind între individ şi societate, ci între ea şi puterea de organizare. Bolşevismul n-a adus poporul la putere, ci-n netimpul şi primitivitatea stării amorfe.

Cert, nostalgia omenirii de a întinerii nu-i un vis. Nu numai că timpul cere ritm şi proporţii să devină istorie, ci şi probabilitatea bovaristă a tuturor temporalităţilor de a-şi regenera propriul continuum.

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

PĂUNESCU, ANTIPRIMĂVARA ŞI GUERNICA

În martie, 1983, amicul Marin Tudor, care primise de la serviciu 4 bilete, ne invită, pe mine, pe Titus Maxus, Marin Tudor şi Ion Durac, la o reprezentaţie a Cenaclului Flacăra, la Sala Sporturilor din Piteşti, să vedem pe viu „comedia" lui Adrian Păunescu ! Nu aveam chef de aşa ceva, mai ales că în urmă o lună, tovarăşii mă făcuseră şomer, înscenându-mi ceva legat de indisciplina tehnologică. Dar, cum amicii mei voiau să se distreze, am mers. Am ajuns târziu, pentru că în prealabil ne-am magnetizat un pic. Sala era plină, Vasile Şeicaru cânta în neştire „Antiprimvara", cântec devenit celebru şi lansat chiar atunci! Lipsiţi de locuri, ne-am aşezat lângă scenă, la câţiva metri de locul unde Păunscu era aşezat pe un scaun special, spaţios, din motive de gabarit. Bardul ne-a zărit şi nu-şi putea lua ochii de la noi, asta şi pentru că toţi patru eram aproape însemnaţi! Eu aveam un păr lung, circa 30 cm, şi mustăţile răsucite, ca ale lui Avram Iancu.

Cu Titus Maxus, în 1983.

Amicul Marin Tudor, cu faţă de efigie romană, prozator cum rar sunt azi, dar care s-a pierdut în meandrele vieţii, atrăgea iute atenţia cu părul aproape tot alb, deşi atunci avea doar 31 de ani. Un alt prieten, prâslea grupului, eseistul Titus Maxus (Noica îi dăduse acest pseudonim) semăna cu Rimbaud, cel din celebrul portret. Al patrulea spectator inedit, amicul Alex Duran, prozator de extracţie borgesiană, dispărut prematur acum 13 ani, era înalt, masiv, cu ochi scânteietori. El privea comedia siderat şi înspăimântat în acelaşi timp, cu ochii cât cepele! Energia colectivă îl capturase. „Băi, ne zicea, este de neimaginat, mă furnică, mă mănâncă, îmi vine să vă iau la palme, vreau să apăr Ardealu', aduceţi-mi nişte bozgori să-i fac arşice şi curele de bice!" Evident că ne-am prăpădit de râs, amicu' era în pasa lui cu jocuri de cuvinte.

După ce ne-a învăluit „Alma Venus" şi ne-a ocolit „Lancea lui Horea", Păunescu ne-a recitat un cântec pentru Ştefan cel Mare, a luat o pauză, după ce a comandat în numele nostru, al spectatorilor, şi ceva borhot pentru Marele Cârmaci. Apoi a venit momentul care era să ne facă ziua un fiasco, o tragedie, chiar!

Păunescu a mântuit pauza, circa 30 de minute, a revenit pe scenă, a scos nişte hârtii şi a tras cu ochiul spre noi şi parcă părea liniştit că ne regăseşte la locul nostru. A început să recite din poemul devenit celebru – „Întoarcerea ţăranului român". Poetul citea două versuri apoi se oprea, ca să le cânte Hruşcă, şi tot aşa, până la strofa număru' patru!

„Te-aşteaptă brazda s-o-nfloreşti/ si grajdul să-l îndeşi cu vite/ şi vechi colinde româneşti/te mustră, parcă părăsite.../"

Când a auzit versul al doilea, Titus Maxus a ridicat mâna şi a strigat la Păunescu: „Un moment, maestre, un moment !" Bardul i-a făcut semn lui Hruşcă să dea mai moale şi l-a întrebat pe Titus: „Ce e dragă, nu ţi-e bine ?" Amicul îi răspunde: „Cu tot respectul, maestre, da' ce, grajdul bietului ţăran este „Guernica" lu' Picasso, să îndese în el boi, cai şi alte rumegătoare ? Şi, apoi, vă întreb de unde să ia atelajele astea, că i le-a luat colectivu' ?" Păunescu s-a frecat la un ochi, a încercat să bâiguie ceva, dar guşa i se mişca de ziceai că e Dragon de Comodo! Pe noi ne-a pufnit râsul, chiar ne „prăpădeam" de râs!!!

În preajma scenei, ca de altfel, în întreaga Sală, erau miliţieni şi soldaţi de la trupele de Securitate. Păunescu i-a zis unui miliţian: „Ce te uiţi aşa, ca boul, ia-i pe golanii ăştia şi să nu-i mai văd!" Miliţianul, om în etate, un plutonier major, aflat în pragul pensiei, vine la noi cu doi soldaţi şi ne somează să-l urmăm. În timp ce ieşeam din Sală, Titus i-a zis lui Păunescu: „Mă, maestre, nu e frumos ce faci, duhu' lui Iancu te va judeca!" Nu ştiu dacă Păunescu a mai auzit replica asta, că era larmă mare. Ieşiţi din Sală, miliţianul ne zice: „'Tu-l în Cristoşi pe mă-sa, mă face ăsta, pe mine, bou??? ! Băieţi, duceţi-vă acasă, da' mai întâi să vă tai o chitanţă, pentru o amendă de 400 de lei, că poate mă întreabă nebunu' cum v-am pedepsit, aveţi bani?" Amicul Marin, cel cu părul alb şi voce gravă, spune că e mult, că mai bine să ne taie pentru 200 de lei şi că îi dăm şi lui o sută, să aibă pentru o seară la restaurant. Plutonierului i se pare rezonabilă propunerea şi o punem în practică. Mai stăm acolo, lângă Sala Sporturilor, câteva minute, să hotărâm încotro o luăm, să ne salvăm ziua! Marin ne invită la ele acasă, şedea aproape, să gustăm un vin ţărănesc, uşor acrişor dar înmiresmat şi în cantitate rezonabilă, adică un bidon de 5 litri ! Nu facem 10 metri că ne trezim strigaţi de plutonier. Ne oprim, acesta vine la noi şi ne spune: „Mă, băieţi, mă, tată, e groasă, Păunescu a zis să vă duc înapoi, în Sală." Intrăm în Sală, timoraţi. Păunescu ne vede şi ne face semn să urcăm pe scenă. Urcăm. Ne ia şi ne duce undeva, în culise, unde am văzut pentru prima dată aparatură profesionistă pentru concerte. Cineva aduce scaune pentru noi şi un fotoliu pentru Bard. Ne aşezăm şi bardul începe să ne descoase – cine suntem, unde lucrăm, ce pasiuni avem. Pe mine mă recunoaşte brusc – în 1982 îi dusesem un memoriu făcut de un inginer bătrân, legat de nişte case vechi, vestigii arhitectonice şi zvonurile despre demolarea ei. Dar, asta-i altă poveste şi s-a terminat, din păcate, destul de prost pentru bietul bătrân şi chiar pentru mine.

Auzind că toţi ne ocupăm cu literatura (toţi i-am spus, fără să ne vorbim, că scriem doar proză, nu care cumva să-i treacă Megapoetului prin gând să ne pună să recităm acolo, spre marea noastră ruşine, că ne durea pe toţi în bască de PCR!!!, Păunescu a discutat mult cu noi, ne-a întrebat câte în lună şi în stele. La un moment dat, sobrul Marin se uită hâtru în ochii bardului (care erau de un albastru mefistofelic) şi-i zice: „Maestre, noi am mai sta, dar nu avem rezistenţa Dumitale. Aşa că propun să ne daţi banii pe care i-am dat ca amendă şi, evident, chiar şi o sumă cumsecade, pentru deranj ! " Poetul amuţeşte, îl priveşte cu maximă uimire pe amicul nostru, guşa iar i se mişca aidoma reptilei de Comodo! Într-un târziu zice: „Aşa tupeu nu am întâlnit în toată viaţa mea! Adică voi îmi perturbaţi spectacolul şi pentru asta să vă mai şi plătesc ?! Mă, uite, până la urmă îmi place, aveţi curaj cu caru', vă dau banii de care ziceţi!" A scos portofelul, a băgat două degete în el şi a extras o tuflă de hârtii de-o sută de lei. Banii i-a primit Marin, deh, avea părul alb şi chiar era cel mai în vârstă. Mulţumim, salutăm politicoşi, apoi coborâm de pe scenă.

Titus întoarce capul peste umăr şi-l mai priveşte lung pe poet. Acesta-l vede şi-l întreabă: „Ce mai vreţi ? V-am despăgubit, n-oi fi vrând să vă pup şi în fund…" Titus îi dă un răspuns de-am crezut că nu vom mai vedea lumina zilei: „Acu', de, Maestre, dacă s-ar putea…" Păunescu a dus palma la ureche, semn că nu a înţeles ce a spus amicul nostru, care a dres-o, zicând cât putea de tare: „Sănătate, Maestre, să mai vii pe la noi!" Maestrul a încuviinţat din cap. În drum spre apartamentul lui Marin, spre vinuţul cel acrişor şi înmiresmat, acesta a numărat banii – erau 2000 de lei!!!

Am hotărât să-i facem fond special pentru băutură!

La Marin am consumat cei cinci litri de vin şi încă un litru de tescovină, destul de vânoasă, că avea cam la 36 de grade ! Ne-am văzut a doua zi, pe seară, osteniţi, dar dornici să scoatem cuiul cu încă un cui, prilej cu care aflăm că, după plecarea noastră, Marin, prea - bine dispus fiind, a avut revelaţia unui mare noroc, aşa că s-a dus la hotelul Muntenia şi a pierdut la jocuri mecanice toţi banii primiţi de la bardul care îndesa rumegătoare în grajdurile patriotice!

(Peste ani, în seara zilei de 22 iunie 1998, când echipa de fotbal a României a bătut echipa Angliei cu 2-1, eram cu poetul Mircea Bârsilă pe stradă, să vedem spectacolul străzii, de după victorie ! Primarul Pendiuc ne vede şi ne invită în primărie, să-i ţinem companie Bardului, care se întorcea de la un jubileu al F.C. Universitatea Craiova. Bârsilă îi cere voie să-i alcătuiască o antologie selectivă de autor, au loc discuţii, etc. La un moment dat mă întreabă: „Diavolul acela mic, ăla cu Guernica, ce mai face, ce s-a ales de capu' lui?!")

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica literară

Poezie de dragoste cu apendice samizdat

Nu ştiu dacă lui Virgil Diaconu i-a alcătuit cineva astrograma, dar, după o perioadă destul de lungă, la mijlocul vieţii, de degringoladă existenţială, cum poate observa şi un neofit într-ale astrologiei, se pare că, în conjuncţie favorabilă cu evoluţia planetelor, datele personale îi devin, în partea a doua a vieţii, cu totul benefice, deschizându-i cărări sigure spre împlinirea unui frumos destin scriitoricesc. Cert este că, în preajma vârstei bărbăteşti de 65 de ani, pe care o va împlini în acest an, doar peste câteva luni, Virgil Diaconu se numără printre cărturarii de atitudine ai acestei ţări, care contează, scoate o elegantă revistă de literatură, cu fiecare număr mai bună, şi, nu în ultimul rând, scrie cu entuziasm tineresc şi cu bun meşteşug o poezie tot mai des şi cu tot mai mare interes comentată. Cu vârsta, prin nimic, dar absolut prin nimic, frondeurul bineştiut n-a dat un pas înapoi în a-şi exprima fără menajamente şi în mod răspicat părerea cu privire la atâtea derapaje ori aspecte neplăcute ale vieţii scriitoriceşti şi sociale. Soldat neînregimentat, Virgil Diaconu e un franctiroir care luptă fără odihnă la ora de faţă mai ales împotriva "şobolanilor reciclaţi", rămânând pe acest palier, în continuare, precum în vremea revistelor de samizdat pe care le-a strecurat pe piaţă cu curaj, "un adevărat poet al ţării cu gura închisă".

După antologia *Mahalaua îngerilor*, ("Opera omnia", Ed. *Tipo Moldova* 2011), cu volumul *Prinţesă cu fluture* (Ed. *Limes*, 2012), Virgil Diaconu ajunge la a 12-a carte de poezie. Un vârf îndiscutabil al creaţiei sale, ajunsă nu numai la o deplină maturitate, dar şi la o formă de rafinament care trădează, fără doar şi poate, o rasată consistenţă a fondului. Aş cita din capul locului în întregime, atât pentru excelenţa valenţelor piesei ca realizare artistică cât şi ca expresie a unui realism magic de factură extrem de personală (altminteri, cu totul nou !) poezia *Tatăl meu*, una dintre poemele cele mai reuşite şi mai frumoase pe care le-am citit acum mai în urmă. "În ultima vreme, tatăl meu se întorsese la cele sfinte./Biblia se mutase din raft pe masa de lucru,/în mâinile lui *Cartea Psalmilor* (s.a.) se deschidea singură./tatăl meu se întâlnea cu Domnul în camera lui./În fiecare zi, cu Domnul, în camera lui.// În ultima vreme, tatăl meu se împărţea/între biserica de acasă şi bisericile oraşului./Biserici care, de la o vreme, îl învăţaseră pe de rost./Aici îşi petrecea el o parte din zi,/între Maica Domnului şi Domnul./Uneori, la plecare, câte un sfânt cobora din icoane/ şi îl însoţea, nevăzut, pe stradă. Ştiu asta/pentru că tatăl meu vorbea tot timpul cu câte cineva,/deşi nu era nimeni în preajmă.// El alerga prin oraş ca să răspândească Cuvântul Domnului./Pentru cine avea timp să-l asculte şi pentru cine nu avea.// Buzunarele lui erau întotdeauna pline cu rugăciuni,/pe care le împărţea trecătorilor la întâmplare,/ - *Asta e pentru viaţă lungă*, spunea, *asta pentru copii./Iar asta pentru salvarea sufletului înecat în păcate* ! (s.a.)// În ultima vreme, tatăl meu îşi rânduise/ toate cele de trebuinţă plecării. Costumul cel negru şi cămaşa;/cravata şi pantofii cei buni.// Poate că aşa trebuia să arate la întâlnirea cu Domnul,/îmi spuneam, în timp ce îl îmbrăcam la lumina lumânărilor/şi a dimineţii înecate în ceaţă.// Atunci, în ziua întunericului, eram trei:/Eu, trupul său împietrit şi Domnul./şi Domnul care venise să îşi ia sufletul înapoi./Ascuns în lumina rece a lumânărilor,/să îşi ia sufletul înapoi.// Fireşte, eu nu am înţeles niciodată/de ce are Domnul nevoie de sufletele noastre./De ce ne strânge El sufletele în împărăţia Sa,/încă de la începuturi.//Iată de ce va trebui să fiu cât se poate de atent:/ ca mâine vine Domnul şi îmi cere sufletul?//Deşi cel mai bine ar fi să se ferească din calea mea,/îmi spuneam, în timp ce îl îmbrăcam pe tatăl meu/în lumina rece a lumânărilor/şi a dimineţii înecate în ceaţă./Să se ferească!". Dincolo de linia pură realist-magică a "afabulaţiei" care exchibă un exerciţiu poesc de mare clasă, între veneraţia şi ironia sentenţioasă a regiei discursului, cititorul trăieşte înfiorat, alături de poet, atât descoperirea dramatică a conştiinţei morţii (şi, mai ales, a realităţii ei palpabile) cât şi revolta abia strunită împotriva absurdului acestui funest adevăr… Fără dezvoltări consistente – deocamdată -, ecouri, în prelungire, ale unei atare, mai noi, maniere poetice la Virgil Diaconu se pot întrevedea în volumul de faţă în piese precum *O risipire sunt!* şi *Cenuşă* ("Eu sunt pământul în care s-au îngropat privirile tatălui./ Ale tatălui, care în ultima vreme nu mai ştia cine sunt").

Dacă punem în paranteze componenta de revoltă socială împotriva "mistreţilor puterii" şi a tuturor "cârtiţelor întunericului" - aşa cum am mai spus-o şi altă dată -, poezia lui Virgil Diaconu pare un amplu şi nesfârşit poem romantic de dragoste, o perpetuă stare de beatitudine a amintirilor şi visului unui Paradis pierdut. Prezenţa marcată peste tot a cireşului înflorit sau plin de luminoase fructe roşii (simbol, deopotrivă, al frumuseţii primordiale, dar şi al frumuseţii existenţei terestre), a fluturelui (în care psihologii se întrec să vadă un semn al renaşterii) sau a gureşelor şi neliniştitelor vrăbii sunt la poetul nostru elemente ale miracolului grădinii Raiului şi ale permanenţei copilăriei. „În ceea ce mă priveşte,/pentru că uneori chiar mă priveşte cineva,/eu cred că mă sincronizez mai degrabă/cu aburii dimineţii şi ciripitul vrăbiilor;/cu cireşele din *grădina copilăriei* (s.n.),/(…)// De fapt, atunci când mă atingi eu sunt vrăbiile,/Sunt cireşele din grădina copilăriei". Grădina candorii şi a inocenţei neatinse trebuie să fie pentru Virgil Diaconu imaginea Cosmosului, dar şi a cunoaşterii superioare şi a lui Dumnezeu însuşi, probabil, după cum atrăgea atenţia undeva Sfântul Ioan al Crucii. Ea întreţine pentru el, în chip paradoxal, atât sentimentul apartenenţei la un regn pământean bezmetic, cât şi senzaţia participării la marele mister de dincolo de marginile velumului fenomenal. Din chingile "oraşului de fier" care scufundă aproape totul în beznă, de pildă, cu forţa de înrâurire a unei entităţi spirituale atemporale, poetul îşi îndeamnă iubita, într-un text de superbe decantări expresive, să-l urmeze în podgorii şi în cer, până acolo de unde nu se va mai şti cărui regn îi aparţine cu adevărat. "Bună dimineaţa,/dragostea mea cu unghiile albastre!//Hai să fugim în podgorii!/hai să fugim în cer!// Copilăria ta mă ia de mână.// Uite strugurii! – Sunt ei mai gustoşi decât strugurii tăi?/Uite verdele ierburilor! – Se va întrece el cu ochii tăi?// Copilăria ta aleargă/printre tulpinele înalte de floarea sorelui.// În curând nu voi mai şti care dintre ele eşti,/dragostea mea cu unghiile albastre!".

Figura centrală a imaginarului poetic al lui Virgil Diaconu în volumul pe care îl comentăm este "prinţesa" (*Prinţesă cu fluture*), un dincolo psihologic sau chiar un mit la scară redusă cum ar spune Gaston Bachelard: „uneori îmi pare că secolul meu este Apocalipsa adusă la zi./Apocalipsa această Facere cu beregata tăiată.//Atâta doar că cireşul nu mă lasă să-mi pierd minţile/ şi mă trage de mânecă atunci când trec pe lângă el/şi mă fac că nu l-am văzut. Şi îmi pune cireşe la urechi!// Cât despre prinţesă, ce să spun?/ Ea îmi umple ziua cu freamătul ei, cu văzduhul.// Ea este un psalm scris chiar de mâna *Lui* (s.n.).// Un psalm în care pot să văd începutul lumii/şi lumina dintâi". Consistenţa ei de lut strunjit de mâna Creatorului peste care mai apoi tot El a suflat aburul vieţii este şi partea de învăţătură, obiectul reflecţiei privilegiate şi, până la urmă, cartea pe care poetul nostru o descoperă şi o scrie mai întâi. „Ea se scrie în mine petală cu petală./ Şoaptă cu şoaptă.// de când am început să culeg petalele atingerii tale,/cartea de dragoste pe care o amân de atâta vreme/se scrie singură". Fără discuţie, printr-o evidentă simbolistică a exemplarităţii contradictorii, *prinţesa cu fluture* (în *Dicţionarul de simboluri*, J. Chevalier şi A. Gheerbrant subliniază în privinţa fluturelui mai ales "instabilitatea"), *prinţesa* este în primul rând un vehicol al visului, însă, în ciuda neînţeleselor rătăciri specific feminine (vezi la pagina 29, în piesa *Lecturi publice*, stigmatul "vânătăii proaspete de pe gât"), nu mai puţin, precum în basmele noastre populare, şi o idealizare a tinereţii fără bătrâneţe şi a vieţii fără de moarte. Un vis al omului dintotdeauna şi de oriunde! Iată, de altminteri, plin de gingăşii, crudităţi, penibil, dar şi ironie, mesajul ultimativ transmis alesei-plantă-carnivoră, probabil după consumarea unui asemenea episod, biblic şi el, de altminteri: "Cuvintele pe care ţi le-am trimis nu te-au atins.// Unii mi-au spus că s-au risipit în văzduh,/alţii că s-au izbit de tine ca de un zid.// Nici trandafirii pe care i-am furat/ din grădina zmeului pentru tine/ nu ţi-au deschis braţele.// şi cu toate astea inima mea/încă mai fuge noaptea de acasă să te întâmpine./Ea ştie că va dărâma cu bătăile ei/zidul ridicat între noi.// Aşa că nu mai trage speranţă/ că vei scăpa şi în noaptea aceasta.// În noaptea aceasta te voi deschide!/ Împeliţato!". Sigur, Virgil Diaconu este un poet al secolului său şi "setea de cultură carnivoră", vorba lui, nu are cum să nu-l excedeze la un moment dat, nefiind domnia sa, har Domnului! chiar bărbatul care să-şi cucerească femeia iubită, precum cavalerii provensali din fantasmagoricul secol al XII-lea (!!!), prin cântări trubadureşti cu acompaniament de chitară. Virgil Diaconu scrie în spiritul "neserios" al timpului său chiar o poezie ocazională, cu "personaje" şi întâmplări recognoscibile (vezi cele două piese dedicate, *à rebours*, Luizei), texte, din păcate, în pofida titlurilor înadins submise, destul de modeste. Cu o estompă mai severă sau, mai bine, cu o radieră bună, poetul ar fi putut uşor evita asemenea scăderi, să le zicem, de umoare. Amănuntul, mai degrabă futil, nu ajunge să diminueze însă valoarea de multe carate a poeziei de dragoste scrisă la acestă oră de Virgil Diaconu. Un poet ale cărui percepţii exterioare şi viziuni lăuntrice au căpătat în ultimul deceniu expresia unei amprente de mare distincţie şi netăgăduit rafinament.

Voi încheia aceste consideraţii despre ultima plachetă de versuri a lui Virgil Diaconu, cu câteva cuvinte referitoare la secţiunea *Schimnic* (*Cartea a III-a*) cu care se şi încheie volumul *Prinţesă cu fluture.* Nu îmi voi permite să judec aici nici potenţiala ei valoare, eventual, "subversivă" în epocă şi nici valenţele ei estetice câte vor fi existând. Date fiind tirajele aproape confidenţiale ale cărţilor la ora de faţă, mă voi rezuma a semnala cititorului doar fenomenul ca atare, scos din păcate la iveală, după evenimentele din '89, cu o întârziere de mai bine de douăzeci de ani. Din nota însoţitoare a autorului: "SCHIMNIC – o carte samizdat", acest, mai curând *apendice*, sau anexă, cum vrem să-i zicem, a *Prinţesei cu fluture* vine să contrazică flagrant părerile unora, anume că România n-a cunoscut un atare gen de literatură. „SCHIMNIC, scrie astăzi Virgil Diaconu, este cartea pe care am ‹‹tipărit-o›› la maşina de scris Erika, într-un singur exemplar, în anul 1981. Legată în fascicule şi cartonată de mine (format A5, 146 de pagini), ea intercalează şi poeme scrise de mână, pe care prezenta ediţie nu le-a preluat. Pentru ilustraţia abstractă în guaşă semnează pictorul Gh. Dobrică.

Ca şi revista literară samizdat *RA*, tipărită la aceeaşi maşină de scris (cinci numere, în anii 1981 şi 1982), *SCHIMNIC* circula doar printre prieteni, din mână în mână, ca manifestele. O carte destinată prietenilor şi potolirii energiilor mele ignorate de tiparniţele realist-socialiste ale timpului".

Dacă punem în paranteze componenta de revoltă socială împotriva "mistreţilor puterii" şi a tuturor "cârtiţelor întunericului"..., poezia lui Virgil Diaconu pare un amplu şi nesfârşit poem romantic de dragoste, o perpetuă stare de beatitudine a amintirilor şi visului unui Paradis pierdut. Prezenţa marcată peste tot a cireşului înflorit..., a fluturelui... sau a gureşelor şi neliniştitelor vrăbii sunt la poetul nostru elemente ale miracolului grădinii Raiului şi ale permanenţei copilăriei.

Virgil Diaconu,
***Prinţesă cu fluture*,**
Editura *Limes,* 2012

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

Mic tratat despre ipocrizie (II)

"La origine, erotismul este sex; fiind o creație și având funcții în societate, este cultură".

Octavio Paz

În "Fiziologia dragostei", Remy de Gourmont nu a lămurit până la capăt comportamentul sexual uman diferit de al celorlalte viețuitoare; de ce din necesitate biologică de perpetuare a speciei reglată ritmic a ajuns un joc haotic al cărui scop este înainte de toate plăcerea; de ce îmboldit de libido, insul, oricât de educat și civilizat, caută cu orice preț să-și satisfacă instinctul genezic.

Înainte de a cerceta motivul care a generat un astfel de comportament, să revenim la Scrierile Sfinte, mai exact la Cartea Facerii, capitolele 3 și 4, unde sunt povestite căderea în păcat și alungarea din rai. Momită de șarpe, Eva a mușcat din măr, după care l-a împins în păcat și pe nătângul de Adam. Doamne-Doamne, care se plimba prin rai în răcoarea serii, descoperă că Adam și Eva au mușcat din măr, aruncă asupra lor blestemul și îi alungă din Eden, punând în același timp heruvimi cu săbii de foc care să taie drumul spre pomul cunoașterii. De cine mai ferea Sfântulețul pomul cu pricina n-am prea înțeles, că alți oameni în rai nu mai erau.

Ajunși pe pământ, după ce s-au săturat de bocit după paradisul pierdut, Adam și Eva și-au zis să se "cunoască" în sens biblic. Și din "cunoscut" în "cunoscut" i-au zămislit pe Cain și Abel. Și când a crescut, Abel s-a făcut păstor, iar Cain, urmând pilda părintească, lucrător al pământului. Și în timp ce Abel păștea mioarele cântând din frunza de smochin, Cain, ca tot prostul, da cu hârlețul de i-o luau la vale apele pe șira spinării. Gândind cei doi frați să se puie bine cu ocârmuirea cerească, că, deh, nu se știe când dai de o belea din care numai Cel-de-Sus te mai poate scoate, și-au zis să aducă jertfe. Și a pus Cain de un borș cu ștevie, la care a adăugat niscaiva poame, iar Abel a luat gâtul câtorva miei grași și i-a trântit la frigare. Miroazna de friptane a gâdilat într-un mod plăcut nările divine, dar aburul de borș nici că a fost luat în seamă. Și l-a lăudat și binecuvântat Doamne-Doamne pe Abel, iar pe Cain l-a boscorodit ținându-i o predică despre... facerea de bine. Și tare s-a mai bucurat Abel, dară lui Cain, acrit de atât post cu lobodă și dragavei, dojana cerească i-a venit de-a curmezișul. Și cum cu Cel-de-Sus nu se putea pune, i-a ars lui Abel una cu săpăliga în moalele capului, așa pe chestie de concurență neloială, de a rămas acela lat pe miriște. Și văzând acestea, rău s-a mâniat Doamne-Doamne pe Cain și cu blestem greu l-a legat, nu doar pe el, ci și pe urmașii săi de șapte ori șapte generații să plătească pentru păcat. Și l-a alungat Sfântulețul pe Cain la răsărit de Eden, în țara Nod. Și acolo a însurat-o Cain cu o femeie care i-a zămislit pe Enoh, „iar lui Enoh i s-a născut Irad; lui Irad i s-a născut Maleleil; lui Maleleil i s-a născut Matusal, iar acestuia Lemeh" (Facerea 4; 17). Și uite așa, toți descindem din Cain. O singură nedumerire am: de unde a apărut femeia pe care Cain a "cunoscut-o" în țara Nod, că pe vremea aceea singura miss de pe Terra era Eva? Trebuie că tărășenia asta va fi făcând parte din acele pasaje sărite de cei care au scris Cartea Sfântă despre care vorbește cârtitorul Leo Taxil. Dar să lăsăm povestea asta în seama Domnului, care pe toate le știe și ceva încă pe deasupra, și să revenim la oile noastre, adicătelea să aflăm cum au luat-o razna cu "cunoscutul" cei din stirpea lui Cain. Că scrie în Biblie: "Iar după aceea au început a se înmulți oamenii pe pământ și li s-au născut fiice". De fii nu pomenește Sfânta Scriptură nimic, dar mai de vale pomenește ceva de "fiii lui Dumnezeu". Adicătelea cum vine asta, că n-am priceput: fiicele erau ale oamenilor, iar partea bărbătească a lui Doamne-Doamne? Discriminare! Dar s-o lăsăm baltă și pe asta. "Fiii lui Dumnezeu văzând că fiicele oamenilor sunt frumoase și-au ales dintre ele soții, care pe cine a voit" (...) "În vremea aceea s-au ivit pe pământ uriașii" - ăștia de unde au mai apărut? - "mai cu seamă de când fiii lui Dumnezeu începuseră a intra la fiicele oamenilor și acestea începuseră a naște fii" (Facerea 6; 1-4). Iritat peste poate de răutățile oamenilor, dar supărat și pe chestia cu cunoscutul, Sfântulețului i s-a făcut lehamite: "I-a părut rău și S-a căit Dumnezeu că a făcut om pe pământ" (Facerea 6; 6). Urmarea se știe: a dat Cel-de-Sus cod roșu de ploi și inundații de a înecat pământul. Și a fost așa.

Ce ocolește Biblia, iar noi știm bine, e faptul că de la incidentul cu săpăliga, când Cain și-a ucis fratele, oamenii au început să se mănânce între ei precum lupii. Azi carne crudă, mâine la frigare, poimâine la cazan, fiecare ce apuca. Dintre toate delicatesele umane însă, preferat era creierul. Cu hipofiză cu tot, adicătelea cu boțul acela de neuroni responsabil cu secrețiile hormonale. Și pe măsură ce se îmbuibau cu creier cu hipofiză cu tot, chestia cu "cunoscutul" a luat-o razna de tot de ajunseseră pitecantropii și neanderthalienii să alerge mai mult după fufele preistorice decât după vânat. Flămând, epuizat de atâta "cunoaștere", homo erectus a dat colțul și a ieșit din istorie de au rămas pe Terra doar băieții deștepți, homo sapiens, dar în materie de "cunoscut" n-au rămas nici ăștia de căruță. Și uite-așa am ajuns la șapte miliarde de locuitori pe pământ.

Lui Remy de Gourmont i-a scăpat legătura dintre "cunoscut" și consumul de creier crud, la capac ori pané cu hipofiză cu tot, și neînțeleasă ar fi rămas de n-ar fi descoperit-o întâmplător, prin anii 1960-'70 medicul austriac Oberth Kiss. Plictisit de rutina de laborator, doctorului i-a venit năstrușnica idee de a injecta șoarecii pentru experiențe cu extract de hipofiză. Zis și făcut. În așteptarea efectului, s-a sucit și s-a învârtit el printre cristalizoare și eprubete și când s-a întors, ce să vadă, șoarecii lui se puseseră frenetic pe "cunoscut", nu mai mâncau, nu mai beau, ci doar "cunoșteau" șoricuțele. Până la urmă, storși de vlagă de atâta "cunoaștere" se întorceau cu burta-n sus și fericiți dădeau ortul popii. Evrika! Motivul hipersexualității la oameni, ca și la șoarecii în cauză, a conchis doftorul austriac, era consumul de hipofiză. CANIBALISMUL, adică.

Dură lovitură descoperirea lui Oberth Kiss pentru persoanele delicate, pentru cei care îmbrăcau pudic, în culori pastel, amorul. Dar încă și mai grea pentru ipocriții moraliști: cum să recunoască ei că amorul fizic *la oameni* e urmarea unui lanț de crime, când inșii se mâncau între ei? După chestia cu păcatul originar, acu' una și mai boacănă, cică de vină ar fi străbunii canibali. Oroare peste rușinea păcatului originar, asta era chiar prea de tot. Degeaba s-au revoltat însă "delicații" și ipocriții: vălul de fățărnicie bigotă cu care acoperise biserica sexualitatea, ca și falsa morală care ambalase până atunci adevărul în straturi groase de minciuni au căzut definitiv din cauza descoperirii medicului austriac. Suntem oameni și nimic din ce e omenesc nu ne e străin, libertatea noastră e una singură, cea de a putea alege.

Persoanele fără educație și habotnicii încurcă erotismul cu pornografia și orice conotație erotică cu sexul în sens descalificant atunci când în realitate lucrurile stau cu totul altfel. La mijloc de bun și rău, erotismul împacă contrariile dând trupului ce e al trupului și sufletului ce-i al sufletului. Altfel spus, erotismul e forma cultă a sexualității în jurul căruia este construită întreaga societate umană. Dacă, prin absurd, s-ar elimina erotismul din viață, din relațiile sociale, din literatură și artă, omenirii nu i-ar rămâne decât să mestece nisip și să bea leșie. Cei care au avut nefericirea să trăiască în regimurile totalitare comuniste, obtuze și intolerante față de orice manifestare de erotism, în care condiția femeii nu era prea departe de cea a vitei de montă, cunosc prea bine gustul ăstui amestec.

În comunism, individualitatea pe care o presupune dragostea e călcată în picioare, dizolvată în ideologie și supusă controlului statului. "Politica", scria Octavio Paz, "este marele dușman al dragostei". Da, dar în același timp al culturii, literaturii și artei, pentru că libertățile artistice au mers mână în mână cu cele ale trupului.

Democrația s-a născut la Atena și tot Atena a dat cele mai mari valori artistice, nu numai ale antichității, ci universale. Trupul și mintea erau cultivate în mod egal, iar acest lucru se reflectă în artă. Frumusețea trupului la Atena putea ține loc chiar de argument juridic, așa cum s-a întâmplat în procesul intentat modelului praxitelian, celebra curtezană Phrine. Acuzată de impietate, în loc de orice alt argument întru apărarea ei, avocatul ei, Hiperide, i-a smuls chitonul lăsând-o goală în fața celor care o judecau. "Poate fi vinovată o astfel de frumusețe?", a întrebat Hiperide. Argumentul erotic a funcționat, el a fost mai puternic decât uscăciunea morală a celor care o târâseră în proces. Până la urmă, învingătoare a ieșit frumusețea, triumfător erotismul și câștigătoare arta. Afroditele praxiteliene realizate după modelul lui Phrine aflate în muzee atrag magnetic privirile vizitatorilor, însă e lesne de închipuit ce s-ar fi întâmplat dacă areopagul care o judeca ar fi avut câștig de cauză. În comunism, Afrodita în persoană ar fi înfundat pușcăria într-un astfel de proces. Diferența dintre cele două situații ține de modul de gândire diferit: liber, cu respect față de valorile umane și artistice, în adevărata democrație; tălâmb, insensibil și intolerant, fără niciun respect față de om și artă în regimul totalitar, unde nici frumusețea, nici logica, nici valoarea și nici adevărul nu aveau câștig de cauză. În societatea totalitară erotismul era privit ca pe vremea Inchiziției, iar literatura și arta care ar fi îndrăznit să abordeze acest subiect erau apriori condamnate. Cea mai potrivită etichetă pusă unei atare societăți a dat-o tot Octavio Paz: "Conformism moral și estetic, abjecție spirituală".

În totalitarismul comunist cuvintele „sex" sau „erotism" erau prohibite în literatură. Despre artele plastice, nici nu putea fi vorba. Dacă e să ne luăm după scrierile timpului, totul era doar muncă, eroism, patriotism înflăcărat și ideologie. Noaptea nunții, în viziunea comunistă sovietică, tinerii și-o petreceau, probabil, discutând până în zori scrierile lui Marx, Lenin și Stalin... Pățania scriitorului mexican Carlos Fuentes arată absurdul unui astfel de mod de a gândi. În plină perioadă a dezghețului hrușciovist, lui Carlos Fuentes i-a fost tradus în limba rusă romanul „Moartea lui Artemio Cruz". Invitat la Moscova

În comunism, individualitatea pe care o presupune dragostea e călcată în picioare, dizolvată în ideologie și supusă controlului statului.

arte

la lansarea romanului, scriitorul a rămas perplex la vederea lui în versiunea sovietică: din cele 400 de pagini, câte avea originalul, nu mai rămăseseră decât 200. Intrigat, l-a întrebat pe politrucul cultural care îl însoțea de ce din roman rămăsese doar jumătate. „Pentru că noi am tăiat cealaltă jumătate”, a răspuns acesta. „Cum ați putut face așa ceva?”, s-a mirat Fuentes. Sigur pe sine, politrucul a adăugat: „Am făcut-o în interesul dumneavoastră. Noi știm care sunt gusturile cititorilor sovietici. Ei nu apreciază nici discuțiile politice și nici scenele erotice. E tocmai ceea ce am eliminat în versiunea noastră”. La care, Carlos Fuentes a spus: „Ei bine, vă admir că ați mai găsit totuși 200 de pagini de tradus, pentru că în cartea asta nu-i vorba decât despre politică și sex”. Ce e straniu și de neînțeles e faptul că după prăbușirea regimului comunist în estul Europei, modul ăsta schilod de a gândi și reacționa mai persistă în fostele țări comuniste, inclusiv în România anului 2013.

Eseul de față a ales doar una din multiplele fațete ale ipocriziei, cea care privește sexualitatea și erotismul ca fiind și cea mai veche și general răspândită. În realitate, fățărnicia e atotcuprinzătoare în relațiile interumane, iar minciuna, invidia și răutatea o însoțesc permanent. Barem în politică, ipocrizia a devenit cutumă comportamentală practic oficializată chiar dacă nu se recunoaște acest lucru. Adevărata morală e însă doar cea în care numai Dumnezeu și propria conștiință sunt judecători, restul e încropeală de legi care se modifică în funcție de circumstanțe; ce era valabil ieri nu mai e valabil azi și încă și mai puțin va fi mâine. Esența moralei cuprinsă în cele zece porunci rămâne, în schimb, permanent valabilă și dacă lumea s-ar conduce după ele, omenirea n-ar mai avea nevoie de coduri de legi și nici de tribunale. Cât de imperfecte sunt legile omenești se poate vedea din faptul că în baza acelorași articole din Codul Penal poate fi condamnat un nevinovat și poate fi scăpat de pedeapsă un nemernic. Singura care deține adevărul e conștiința și deasupra ei, Dumnezeu, alte instanțe morale nu există.

Ipocrizia cu privire la sexualitate și erotism, până unde? Încă nu se știe și mai va până omenirea să fie lecuită de boala asta care, invocând morala e mai imorală decât toate păcatele omenești căci minte și batjocorește adevărul, spurcă gândirea și pune hăț libertății individuale. Goliciunea trupească a nudiștilor, permanent motiv de scandal pentru ipocriți, e în realitate un dat natural - Sfântulețul ne-a modelat golași și așa am venit pe lume. Nudismul nu înseamnă automat încălcarea moralei cum cred ei, după cum fustoaiele până-n pământ n-au împiediat niciodată încălcarea “moralei”, totul depinde de decența sau indecența în gândire a fiecăruia. Trist e însă faptul că ipocrizia, după ce că e născătoare de absurdități, ajunge să contamineze uneori în masă asemenea epidemiilor.

Anticul Pompei, descoperit la mijlocul secolului al XVIII-lea, atrage magnetic vizitatori din întreaga lume. Printre splendorile aduse la lumină se află mirifica frescă din Casa misterelor cunoscută sub denumirea de “Nunțile aldobrandine”. Sumum de calități artistice, fresca uimește prin amploarea compoziției, splendoarea culorii și fluența desenului. Nu-i singura frescă descoperită la Pompei, există încă multe altele, dar în mod cert e cea mai frumoasă. Paradoxal însă, vizitatorii nu se prea înghesuie să vadă această capodoperă - acum doi ani, când am ajuns la Pompei doar două persoane am vizitat Casa misterelor: două! - ci se bulucesc avizi să vadă scenele “deocheate” de pe pereții fostelor bordeluri. Care, nici acelea nu-s lipsite de calități artistice așa cum am constatat. Proștii își dădeau coate, chicoteau și rânjeau; persoanele culte și educate, în schimb, priveau, nu făceau comentarii de niciun fel și treceau mai departe. Mi-am amintit atunci de pățania soților Macovei care prin anii 1960 au vizitat situl arheologic. Pe atunci, accesul la frescele erotice era prohibit doamnelor, privilegiul de a le vedea fiind exclusiv masculin. Așa că, în timp ce ex-ministrul Culturii, Pompiliu Macovei se desfăta cu vederea scenelor de pedagogie erotică pictate, soția lui, cunoscuta graficiană Ligia Macovei, a trebuit să-l aștepte afară. Situația era absurdă, mai întâi că artistă fiind, Ligia Macovei știa prea bine cum arată un trup bărbătesc fără cravată, iar ca femeie, amorul nu mai era pentru ea un secret. A mai trebuit să curgă ceva apă pe Tibru până să fie ridicată interdicția, dar deși sexualitatea este răspândită cu excesivă generozitate prin canalele de televiziune, tot se mai găsesc nerozi cărora să li se scurgă ochii la vederea picturilor în cauză și să rânjească tâmpește. Educația, bat-o vina!

O vorbă înțeleaptă spune să nu te duci la biserica altuia cu Biblia/legea ta. Englezii, care au colonizat India, au procedat taman pe dos. Hindușilor, care făcuseră din ceea ce europenii numesc cu o strâmbătură sex, erotism divinizat, colonizatorii s-au străduit să le impună “morala” și puritanismul anglican. Lesne de închipuit ce ochi au făcut briții când intrând în templele vechi de vreme au dat nas în nas cu ditamai “bărbăția” în erecție, cu celebrul linga Shiva căruia populația îi aducea ofrande și i se închina. Încă și mai șocați au fost când, în sudul Indiei, au descoperit templele medievale erotice acoperite cu mii de basoreliefuri înfățișând cupluri îmbrățișate în poziții fel de fel, unele de-a dreptul năstrușnice. Uimirii i-a luat loc în curând indignarea, iar indignării revolta contra “porcăriilor” în piatră sau pictate. Multe temple au fost dărâmate, iar piatra din demolări a fost folosită la construcțiile de căi ferate. Pe unde n-au dărâmat templele, englezii au mânjit cu catran sau au spart basoreliefurile în cauză. Multe imagini ale templelor sau basoreliefurilor distruse au supraviețuit doar în volumul “Erotismul divinizat” al lui Alain Danielou. Acesta, împreună cu colaboratorul său Raymond Burnier, a avut inspirația de a le fotografia în perioada șederii sale în India, între 1932-1956. Ce n-au înțeles sau mai corect ce n-au vrut să înțeleagă pudicii insulari era faptul că, dacă religia creștină propovăduia asceza, abstinența și suferința, pentru hinduși, ca reflex al adevărului cosmic, era voluptatea: “Voluptatea este substanța supremă a Ființei supreme înglobate în Natură” (...). “Bărbatul pasionat în brațele iubitei uită de lumea exterioară. Tot așa, sufletul care se unește cu Ființa supremă uită întreaga lume” (Brihad Aranyaka). Prefațatorul volumului “Erotismul divinizat”, J-Louis Gabin adaugă: “Corpurile care se iubesc sunt oglinda în care zâmbește divinul“. În India s-au ciocnit nu două religii, ci două moduri complet diferite de a înțelege natura în întregul ei, precum și legătura omului cu Divinul.

Cuvântul “voluptate” lipsește cu desăvârșire din scrierile creștine, în schimb cuvântul “păcat” e prezent la mai tot pasul și simțurile pe care le reclamă omenescul sunt pretutindeni veștejite. Abstinența sexuală este ridicată în creștinism la rang de virtute supremă. Absurdul merge până într-acolo încât sunt date ca exemple de supremă curățenie morală cuplurile care nici măcar cu o floare nu s-au atins. Logic, se pune întrebarea: dacă Sfântulețul le-a dat primilor oameni porunca să se înmulțească, aceste cupluri nu cumva încalcă porunca biblică? Ba o încalcă, dar asta n-ar fi singura dată când Scrierile Sfinte se contrazic, așa că în această confuzie omul rămâne să se descurce cum îl taie capul.

În ce-i privește pe britanici, reacția lor în fața templelor erotice este de o ipocrizie fără margini din moment ce moravurile din Insulă dezvăluie o față deloc măgulitoare în ce privește sexualitatea. În secolul al XVIII-lea, contemporanul colonizatorilor puși pe demolări, pictorul William Hogarth a făcut în gravuri și picturi o radiografie acidă a viciilor societății londoneze, a stării de depravare ce domnea, egal în high-life, cât și în păturile cele mai de jos, în palate ca și în bordelurile de mahala. Ciclurile de gravuri “Destinul unei prostituate”, “Destinul unui depravat” și “Căsătorie la modă“ sunt oglinzile unei lumi în care nu mai era urmă de decență, o societate fără Dumnezeu și fără morală pornite pe panta pierzaniei. Latinii aveau o vorbă: Ridendo castigat mores. Nici urmă de râs în gravurile și picturile lui Hogarth, el doar rânjește sardonic la vederea dezmățului general din societatea engleză, a unei lumi care se clama puritană, dar se comporta taman pe dos. De aceea, brusca indignare la vederea templelor erotice indiene este mai mult decât ipocrizie, este cinism.

Presiunea pretins morală britanică în fața culturii, literaturii și artei a avut urmări catastrofale asupra spiritualității indiene. De-ar fi fost vorba doar de oamenii de rând, lucrurile ar fi fost oarecum de înțeles, de fiecare dată cuceritorii și-au impus voința în teritoriile ocupate. Dar când o personalitate precum Gandhi se aliniază unui astfel de mod de a gândi și reacționa, te înfiori. Se știe că în India exista/există credința conform căreia prin abstinență și tehnici yoghine, energia care s-ar risipi în sexualitate poate fi înturnată în corp și transformată într-o energie de tip superior capabilă să servească unor țeluri spirituale înalte. Așa a procedat și Gandhi: în urma unui accident de viață (și-a abandonat tatăl pe patul de moarte pentru a face sex) și îndârjit de ideea obținerii independenței țării, de comun acord cu soția sa a intrat în abstinență sexuală totală încă de la 16 ani. Educația primită ulterior în Anglia, unde a urmat studiile de drept, au făcut din Gandhi un ins rigid și intolerant sub aspect moral. Luptătorul pentru independența Indiei devenise om politic... Întors pe pământul natal a început să propovăduiască morala în spirit european, instigându-și adepții să distrugă orice imagine erotică pictată sau sculptată. De n-ar fi intervenit poetul Rabindranath Tagore, apologet al iubirii și senzualității, Gandhi ar fi reușit probabil să desăvârșească opera distructivă începută de colonizatorii englezi. Venirea la putere a socialistului Jawarlal Nehru, care, precum toți socialist-comuniștii, suferea de pudibonderie, a înrăutățit lucrurile. Din ordinul lui s-au luat măsuri “morale” drastice privind sexualitatea. Practic, prin introducerea în codul civil a articolului 377, sub pretextul sancționării deviațiilor și perversiunilor de natură sexuală, statul ajunsese, exact ca în țările comuniste, să cenzureze și controleze viața intimă a indienilor. Volumul “Erotismul divinizat” al lui Alain Danielou, unde erau prezentate fotografii cu sculpturi reprezentând raporturi sexuale, l-a înfuriat pe Nehru. Danielou nu i-a rămas dator președintelui Indiei. Incriminând măsurile punitive luate de acesta, el a scris: “Țara în care a fost scrisă Kama Sutra a fost astfel adusă la nivelul celor mai înapoiate țări în privința libertăților”. Indignarea lui Danielou era cu atât mai mare cu cât Nehru pretinsese că arta erotică din templele indiene ar fi fost rezultatul influenței europene. Afirmația era cu atât mai aberantă, cu cât monumentele și sculpturile în cauză datau din secolul al XI-lea, iar europenii puseseră piciorul în India abia patru secole mai târziu, mai exact în 1510. Dar ce mai contează adevărul istoric atunci când ipocriza caută să-și impună puterea: orice fals, orice minciună sunt binevenite...

(va urma)

Cuvântul “voluptate” lipsește cu desăvârșire din scrierile creștine, în schimb cuvântul “păcat” e prezent la mai tot pasul și simțurile pe care le reclamă omenescul sunt pretutindeni veștejite.

Presiunea pretins morală britanică în fața culturii, literaturii și artei a avut urmări catastrofale asupra spiritualității indiene.

Sterian Vicol – 70

Scândura de măr

Nu-i nicăieri scaunul lui Dumnezeu,
doar el umblă de un timp mai mult pe pământ
cum umblă noaptea şobolanii în lesă –

Trebuie să fii nebun să-ţi crească zarzări
în pământul abia vizibil dintre
degetele picioarelor, Doamne!

Dar sandaua Ta umedă, pe marmura cui
începe să plângă subţire cât un fir tras
de mâna mamei din fuiorul dezgropat şi el
în podul casei bătrâneşti?

Mai jos, tot mai jos, umflată de lacrimi,
Străluceşte, ca o sabie, scândura de măr!

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

tremurând lătra a pâine

ieri a venit la mine - un câine era de dincolo luminii
de unde dorm în oameni câinii pe unde nu există viață mâinii
și s-a oprit a mirosit din mers apoi a ridicat să plece
era flămând și era singur în toiul vieții mele să aplece

avea la gât un lanț din lanțul lumii scurt
fugise din vecii spre dumicatul zilei rupt
mărise Dumnezeu chiria în gămălia unui ac
lăsase vorbă cât să intre ață câtă lumină să îmbrac

ningea și era frig în buzunarul din care te tot strig
un colț de pâine ceva mărunt și un covrig
apoi s-a auzit ciudat de undeva un zgomot
lătra cu limbă mută câinele din clopot

trăgea de funie... distanța - altă linie!

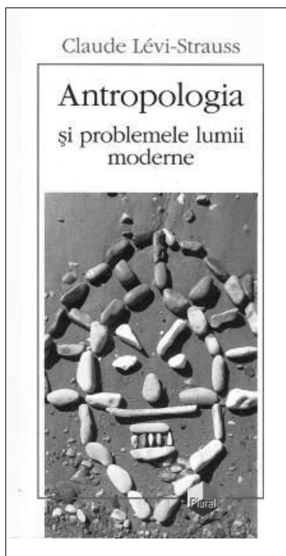
Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Antropologia ca pledoarie pentru diversitatea culturală

Demersul antropologic se poate subsuma unui umanism numit “democratic” pentru a-l deosebi de cel renascentist, “aristocratic” şi de cel al secolului al XIX-lea “burghez”.

Considerată cea mai bună introducere în gândirea lui Claude Lévi-Strauss, părintele antropologiei moderne, *Antropologia şi problemele lumii moderne* (trad. de Giuliano Sfichi, Ed. *Polirom*, Iaşi, 2011) reuneşte trei conferinţe ţinute de acesta în Japonia, în anul 1986. Întrucât avem de-a face cu o sinteză a gândirii marelui antropolog francez, extrem de vastă, după cum se ştie, diversitatea temelor abordate ar putea crea anumite blocaje de receptare. Nu se întâmplă aşa datorită stilului colocvial, bogat în comparaţii şi exemple concrete, dar mai ales fiindcă autorul *Antropologiei structurale* reuşeşte întotdeuna să facă vizibilă structura (unitatea) de dincoace de multiplicitatea aparent deconcertantă a fenomenului uman. Aceasta este de altfel chiar esenţa metodei antropologice: a căuta forma comună, proprietăţile invariante ce se manifestă în spatele celor mai diverse tipuri de viaţă socială. Pe lângă munca de teren, studii, învăţarea unor limbi exotice, a fi antropolog presupune, o dovedeşte din plin Lévi - Strauss, o mare putere imaginativă. Funcţia imaginaţiei constă atât în a empatiza cu populaţiile studiate, cât şi în a construi modele teoretice explicative şi interpretări ce fac posibilă înţelegerea, pe cât posibil nedeformată, a unor culturi îndepărtate de a noastră deopotrivă în timp şi în spaţiu. Scopul studierii societăţilor aşa-zis primitive nu este doar satisfacerea unei simple curiozităţi, de anticar, ci de a ne înţelege mai bine pe noi înşine.

“O civilizaţie nu se poate gândi pe sine dacă nu dispune de alta sau altele care să-i servească drept termen de comparaţie. Ca să cunoşti şi să-ţi înţelegi propria cultură, trebuie să înveţi să o priveşti din punctul de vedere al altuia”, afirmă cât se poate de clar Claude Lévi-Strauss. Problema antropologului, dar în condiţiile civilizaţei globale, nu doar a lui, ar fi în primul rând descentrarea, depăşirea valorilor şi prejudecăţilor propriei culturi. Se poate realiza într-adevăr acest lucru, şi cât este de necesar? Paradoxal, răspunsul marelui antropolog este cât se poate de prudent. Ca demers teoretic antropologia conduce la o atitudine mai smerită faţă de celelalte culturi ca şi faţă de cea proprie. Una din concluziile sale este că valorile civilizaţiei occidentale nu sunt singurele posibile şi că alte moduri de viaţă, alte culturi au permis constituirea unor societăţi cât se poate de îndreptăţite. Respectul faţă de alte culturi are ca rezultat o atitudine mai flexibilă faţă de propriile norme şi valori, care nu sunt nicidecum “naturale”, incluse în ordinea lucrurilor, ci în general constructe culturale, convenţii, chiar dacă nu arbitrare. Astfel, arată Lévi-Strauss, multe probleme ale bioeticii contemporane, legate de fertilizarea *in vitro* şi de relaţiile ciudate de rudenie ce pot rezulta de aici au primit soluţionări adecvate în societăţile arhaice. De altfel, ele au dezvoltat relaţii extrem de complexe ale înrudirii şi ierarhiei sociale studiate cu predilecţie de antropologia straussiană. Ea învaţă că nu trebuie să înţelegem culturile şi societăţile pe care le-am numit peiorativ “primitive” ca pe nişte etape înapoiate sau eşuate în evoluţia spre civilizaţia noastră actuală, ci ca pe nişte sisteme perfect construite şi viabile, care în multe privinţe oferă avantaje pe care noi nu le-am avut sau le-am pierdut.

Una dintre distincţiile cele mai interesante ale lui Claude Lévi – Strauss este cea dintre cultură şi societate: „cultura, constă în ansamblul raporturilor pe care oamenii dintr-o civilizaţie dată le întreţin cu lumea; societatea constă îndeosebi în raporturile pe care aceiaşi oameni le întreţin unii cu alţii”. Cultura noastră, susţine el, fabrică multă ordine, în schimb societăţile noastre funcţionează tocmai prin conflicte, prin dezordine. În schimb, culturile arhaice fabrică mai puţină ordine, dar societăţile lor reuşesc să facă să domnească ordinea şi armonia între membrii ce le compun. Ele pot fi comparate cu motoarele mecanice care teoretic ar putea funcţiona la nesfârşit, pe când civilizaţia occidentală modernă s-ar asemăna motoarelor cu aburi care produc mai mult lucru mecanic decât celelalte, însă cu preţul consumării progresive a energiei.

Demersul antropologic se poate subsuma unui umanism numit “democratic” pentru a-l deosebi de cel renascentist, “aristocratic” şi de cel al secolului al XIX-lea “burghez”. Umanismul democratic nu se constituie pornind de la nişte civilizaţii privilegiate, cea greacă, sau cea ştiinţifică, ci studiază societăţile aparent umile, lărgind astfel baza pe care se construieşte umanitatea. Concluzia este că toate civilizaţiile au în general acelaşi set de valori, originalitatea fiecăreia ţinând de dozajul acestora şi de felul specific de a-şi rezolva marile probleme ale vieţii şi ale morţii.

Claude Lévi – Strauss nu contestă progresul pe care l-a generat civilizaţia occidentală, care spre deosebire de cele tradiţionale a valorizat pozitiv istoria. Numai că, din perspectiva antropologiei, acest progres are anumite limite: nu se manifestă decât în sectoare particulare şi într-un mod discontinuu, care nu exclude stagnările sau chiar regresiile. Progresul nu poate justifica superioritatea civilizaţiei occidentale deoarece: 1. nu există criterii care să justifice ierarhizarea societăţilor pe o scală comună şi 2. nu există criterii de ordin moral sau intelectual prin care să poată fi judecate din afară societăţile. Aceste argumente întemeiază aşa-numitul, de însuşi autorul, **relativism cultural**. Conform acestuia, civilizaţiile s-au constituit prin izolarea faţă de altele datorită barierelor geografice sau/şi lingvistice. Acest fapt a creat o diversitate biologică (genetică) şi culturală incontestabile. Mai poate fi menţinută diversitatea în condiţiile în care toate civilizaţiile pământului par a adopta cu frenezie modelul occidental? Răspunsul antropologului francez este destul de sceptic: comunicarea între oameni contribuie la creşterea creativităţii, dar în exces ea omogenizează, distrugându-se de fapt pe sine. Însăşi noţiunea de “civilizaţie mondială” îi apare ca o contradicţie, deoarece: “ideea de civilizaţie implică şi reclamă coexistenţa unor culturi care să prezinte cea mai mare diversitate între ele”. În acest sens un model demn de urmat este cel al Japoniei, deoarece a reuşit să alterneze deschiderile şi închiderile faţă de valorile altor culturi.

Concluzia finală a relativismului cultural este următoarea: “Pentru a fi originală şi a menţine faţă de celelalte culturi nişte distanţe care să le permită să se îmbogăţească reciproc, orice cultură îşi datorează sieşi o fidelitate al cărei preţ este o anumită surditate la unele valori diferite faţă de care va rămâne total sau parţial insensibilă”. Ideea cred că ar putea interesa direct şi România, o ţară mereu dornică de integrare, fără condiţii, în diverse structuri şi mecanisme europene şi mondiale.

Teodor Oancă

Numele de familie Argeşeanu

Numele de familie rezultate prin derivarea unui toponim cu sufixul **-(e)anu** exprimă originea locală. Fără îndoială că un nume de familie ca **Argeşeanu** se raportează la toponimul **Argeş**.

Numele de familie pe care le purtăm datează, în marea lor majoritate, din secolul al XIX-lea şi se explică din nume personale sau supranume, acestea funcţionînd mai multe generaţii ca nume de familie neoficiale. Obligativitatea ca fiecare persoană să poarte un nume de familie oficial, consacrat pentru ea şi pentru urmaşii ei, datează din 1895, când a fost adoptată *Legea asupra numelui.* Până atunci a funcţionat sistemul tradiţional de nominalizare, prezent şi în acte publice, precum registrele de stare civilă. În locul numelui de familie figura numele tatălui, urmat de al bunicului, chiar al străbunicului, uneori cu menţionarea poreclei acestora sau a precizării etniei, meseriei, a locului de provenienţă etc. (Ion Gheorghe Radu Cojocaru, Vasile Dumitru Petre Argeşeanu etc.)

Consacrarea numelui de provenienţă ca supranume a fost posibilă atunci când o persoană şi-a schimbat domiciliul, iar comunitatea în mijlocul căreia a ajuns l-a identificat cu numele localităţii de origine (Ploieşti – Ploieşteanu, Craiova – Craioveanu etc.), al zonei geografice (munte - Munteanu, câmpie - Câmpeanu, deal - Deleanu etc.), al unui curs de apă (Argeş - Argeşeanu, Jiu - Jianu, Dunăre - Dunăreanu etc.). În felul acesta s-a ajuns ca numele personal al cuiva, stabilit într-o altă localitate, să prezinte mai puţin interes pentru identificare faţă de numele rezultat de la localitatea (zona, provincia) de provenienţă. Acest nume dobândit a funcţionat ca nume de familie neoficial. Conoaşterea frecvenţei unor astfel de nume, cu distribuţia lor în teritoriu, dau o imagine cât de cât veridică asupra circulaţiei în timp a persoanelor numite cu astfel de nume, devenite nume de familie consacrate. Iată câteva exemple de nume derivate cu sufixul *–(e)anu*, cu frecvenţa absolută a lor, aşa cum figurează în Baza de date antroponimice a României (BDAR), constituită la Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere, în octombrie 1994 (Numele fără –u final provin din provinciile româneşti Transilvania, Maramureş, Crişana, Banat. Această situaţie s-a datorat autorităţilor administrative ungureşti, care au operat până în 1918): Ardelean 23237, Ardeleanu 8669, Câmpean 14435, Câmpeanu 7127, Moldovan 61978, Moldoveanu 15511, Muntean 29651, Munteanu 63811, Oltean 14480, Olteanu 34855, Pădurean 3258, Pădureanu 2176, Ungurean 3805, Ungureanu 54415, Vălean 1981, Văleanu 3059, Craioveanu 1224, Dunăreanu – 568, Jianu 9094, Pruteanu 5186 etc.

Din exemplele date apreciem că numele fără –u final sunt specifice antroponimiei de tip transilvănean. Totodată, un nume ca Pădureanu este, în bună parte, echivalentul lui Munteanu, iar Ungureanu înseamnă „originar din Transilvania”.

Cifrele de mai sus indică numărul persoanelor care poartă în prezent astfel de nume de familie. Ele au ca înaintaşi persoane care au dobândit aceste supranume, devenite în timp nume de familie oficiale. Iată câteva exemple care justifică dobândirea unor asemenea supranume în alte provincii decât cele de origine: numele de familie **Munteanu** are frecvenţa absolută 63811. În judeţele riverane Dunării şi Prutului, adică la graniţa cu relief predominant de câmpie, în BDAR se înregistrează o frecvenţă de 31811. Numele de familie **Câmpeanu** este purtat în judeţele de munte din Muntenia şi Moldova de 2750 de persoane, din totalul de 7127. Frecvenţe semnificative prezintă numele de familie **Ardeleanu** în judeţele de munte din Muntenia şi Moldova: Gorj – 124, Argeş – 108, Prahova – 494, Buzău – 328, Vrancea – 366, Bacău – 2510, Neamţ – 375, din totalul de 8669. Frecvenţele mari din Vrancea, Bacău şi Neamţ se explică prin migrarea unui însemnat număr de români din Transilvania, cu deosebire din judeţele Harghita şi Covasna, în secolele al XVIII-ea şi al XIX-lea. Motivele nu puteau fi decât de ordin politic şi social. Merită amintit şi faptul că un număr de 64 de abonaţi telefonici cu numele de familie **Argeşeanu** locuiau în Bucureşti în 1992, ceea ce înseamnă, potrivit BDAR, 221 de persoane cu acest nume de familie.

Distribuţia în teritoriu a numelui de familie **Argeşeanu** era în 1994 următoarea:

Argeşeanu 464: O-63 (13-Dj, 19-Gj, 10-Ot, 21-Vl); **M-**210 (50-Ag, 1-Br, 1-Bz, 1-Cl, 3-Db, 50-Gr, 15-Ph, 89-Tr); **D-**9 (7-Cţ, 2-Tl); **ML**-32 (1-Bc, 1-Bt, 1-Gl, 1-Iş, 3-Nţ, 5-Sv, 20-Vr); **T-**16 (9-Bv, 6-Hd, 1-Sb); **CR**-1 (Bh); **BNT-**12 (Tm); **B-**221.

Numele de familie **Argeşeanu** exprimă, după caz, locurile de provenienţă ale unor înaintaşi ai celor numiţi în prezent cu acest nume: localitatea Curtea de Argeş, judeţul Argeş (în sens larg), localităţi situate pe cursul râului Argeş. Mişcările de populaţie în trecutul mai mult sau mai puţin îndepărtat pot fi explicate prin cauze economice, sociale, culturale. Un rol important l-au jucat în trecut transhumanţa şi comerţul cu produse specifice bazinului superior al Argeşului.

Numele de familie **Argeşeanu** corespunde prin structură şi conţinut sistemului românesc de derivare antroponimică.

Consacrarea numelui de provenienţă ca supranume a fost posibilă atunci când o persoană şi-a schimbat domiciliul, iar comunitatea în mijlocul căreia a ajuns l-a identificat cu numele localităţii de origine...

La Crâşma Roinei, fierar era ţiganul Gheorghe a lu' Dumnezeu

— urmare din pag. 24 —

Meserii şi iniţiative în satul sadovenian

Mai erau în sat lemnari şi constructori (care ridicau casa de la fundaţie până la cheie), tâmplari, rotari, constructori de căruţe (dar nu se dădeau în lături să confecţioneze uşi şi geamuri ba chiar şi mobile), butnari, dogari (care erau meşteri şi-n balerci şi-n putini), cojocari, căciulari (care confecţionau cojoace, bundiţe şi căciuli din blană de oaie) dare şi croitori. Pentru a învăţa această meserie Neculai Pîrlea a învăţat şi graiul evreiesc. Apoi din ce-a câştigat cu acul şi-a cumpărat pământ.

La Verşeni, bărbaţii făceau haine bărbăteşti (Manole Puiu, Virgil Ungureanu) iar femeile (Veta Zegreanu, Zoiţa Pânzaru, Olga Cojocaru şi Agripina Corcaci) haine muiereşti. Apoi mai erau fântânari precum Nică Gîrbea, Gheorghe Amăloaiei şi Nicolae Belea, constructori de garduri şi frizeri ca Gheorghe Mihai şi Zamfir Ursache. Primul era cel mai priceput dintre ei pentru că se socotea un om polivalent: repara ceasuri, ascuţea brice, cuţite şi ceasuri. Alţii făceau coveţi şi reparau încălţări. Primul cizmar a venit, în Verşeni, de prin părţile Muscelului şi s-a „măritat” în sat. Cu toate că îl chema Sturzu, lumea îi ziceau Mihai Azamfirii. Cel mai priceput s-a dovedit, în timp, Costică Mahu care ştia să facă şi curele şi hamuri, făcea sobe şi repara maşini de cusut. Cu toate că era un om extrem de muncitor şi de priceput la toate a dus-o prost toată viaţa.

Cărămidăria, în Verşeni, a început cu un alt Mahu. Niculae a fost primul care şi-a exploatat dâmbul de lut din grădină şi, ajutat de nevastă şi copii - când aceştia nu erau la şcoală - a devenit un om înstărit. Tot neamul lui Mahu s-a îndeletnicit cu cărămidăria iar ginerele lui Niculae, Nică Ciurea se lua la întrecere cu tata socru.

Intelectualii creşteau albine şi îmblânzeau duhurile necurate

Destoinici crescători de albine s-au dovedit a fi popa Vasile Popuţoaia, dascălii în frunte cu Pavel Corcaci. Grădinari vestiţi au fost Neculai Bogza şi Iancu Mahu care şi-au făcut grădini de zarzavat în locul numit „Sub Gorgană”, folosind apa izvoarelor din preajmă. Învăţătorul Mihai Popuţoaia le-a urmat exemplul. Viţă de vie au pus, primii, tot cei din familia Mahu. Ei au sădit o jumătate de hectar „La sat”, au înconjurat locul cu pruni şi au fost viticultori până la colectivizare.

Nălbarii erau un fel de veterinari ai satelor. Foloseau ierburi şi leacuri cu care vindecau bolile animalelor. Ei ne se dădeau în lături de la descântece şi puneau, imediat, mâna pe cuţit când trebuiau să ia sânge animalelor bolnave. Nălbari vestiţi erau Costache Amăhoaiei, Manole Cozma Cojocaru, Costache şi Manole Matei. Mai erau în Verşeni şi crescători de oi (printre care îl găsim şi pe Mihai Bogza), baci la stâne şi ciobani, împletitori de coşărci şi făuritori de mături din sorg. Din păcate, Sadoveanu nu i-a făcut nemuritori pe toţi consătenii săi. Articolul de faţă îl puteţi socoti doar o palidă consolare pentru cei care n-au avut acces direct în opera maestrului..

În altă ordine de idei, vă informăm că primul aparat sonor (un fel de difuzor) pe care cei din Verşeni l-au văzut în viaţa lor a fost cel din dugheana lui Haim Blumenfeld. Ţăranii care l-au văzut şi ascultat erau convinşi că în cutia respectivă acţionau duhuri necurate. Primul aparat de radio l-a adus în sat, în anul 1937, învăţătorul Neculai Luchian. Preotul Vasile Popuţoaia nu s-a lăsat mai prejos şi, în anul următor, şi-a cumpărat şi el unul.

Număr ilustrat cu artă indiană.

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că *Argeş* nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Secretar de redacţie:
SIMONA FUSARU (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

actualitate

Mihai Barbu

Poiana lui Iocan ***a avut un echivalent şi la Verşeni:***

La Crâşma Roinei, fierar era ţiganul Gheorghe a lu' Dumnezeu. Tatăl lui Gheorghe era chiar Dumnezeu cel Bătrân

E azi atâta sărbătoare/ În satul nostru la Verşeni/ Pe razele acestui soare/ Vin amintiri din alte vremi/ Aici s-a zămislit Şoimaru,/ Nicoară, Costea tot aici/ Aici copilul Sadoveanu/ S-a întâlnit cu mulţi voinici/ Pe osemintele lor sfinte/ Stă satul nostru aşezat/ Şi tot pe-aceste oseminte/ Şi şcoala noastră s-a-nălţat/ Simbolizând aceste zise/ Putem de-acum să ne mândrim/ Că la Verşeni trăi cu mama/ „Ceahlăul Scrisului Român".

(Scrisă de Carmen-Magda Corcaci pentru eternitate)

Toată lumea bună care a trecut prin Verşeni s-a simţit datoare să consemneze acest fapt într-o carte de impresii aflată la sediul şcolii generale din localitate. "Cu toate că îl purtăm pe Sadoveanu în inimile noastre noastre încă din vremea copilăriei îl citim şi îl recitim, ne cuprinde un sentiment deosebit ori de câte ori ne găsim în locurile legate în mod sacru, de existenţa lui. Venim aici la Verşeni încredinţaţi că oficiem un pelerinaj la un templu sacru. Sadoveanu a plecat de aici. Pe moştenirea de aici, în primul rand, el a clădit un monument unic foarte apropiat de ceea ce a făcut, puţin mai înainte, Mihai Eminescu. El a contribuit la formarea conştiinţei noastre naţionale şi a

caracterului nostru încât îndrăznim să ne considerăm, într-un fel, copiii lui" au scris şi au semnat G. Istrate, D. Micu, Nicolae Manolescu plus încă 3 vizitatori (indescrifrabili), în ziua de 4 noiembrie 1989. Criticul Nicolae Manolescu a mai adăugat următoarele: "Închinare Măriei Tale şi Neamului Măriei Tale, stimate Maestre!"

După revoluţie au venit, pe urmele lui Sadoveanu, la Verşeni şi alţi scriitori: "Suntem în stare de rezonanţă cu pământul copilăriei lui Sadoveanu. A face un pelerinaj aici înseamnă a respira din aerul în care s-au succedat înaintaşii lui necunoscuţi. Autorul Baltagului a dat expresie sufletului acestui loc, după care din treaptă-n treaptă a devenit un monument al al sufletului etnic". E textul scris de Constantin Ciopraga şi însuşit de M. Coloşenco, la 6 noiembrie 1993. Fix peste un an a fost, la Verşeni, poetul Cezar Ivănescu care nu a scris nimic memorabil dar s-a semnat în cartea de onoare.

Corneliu Sturzu a fost de mai multe ori la Verşeni drept pentru care nu şi-a mai datat textul: "Încă o dată la Verşeni, locul unde am învăţat omenia, cinstea şi visul".

Cea mai interesantă însemnare ni s-a părut, însă, cea semnată de o doamnă aflată în căutarea unor obârşii commune: "În sfârşit visul dorit să se înfiripeze în fapt s-a realizat. Adică am călcat în satul Profirei Sadoveanu unde mai departe întâlnim satul Iaci, vatra lui Iordache Comăniţă; mai departe satul Moţu, locul de baştină a mamei lui Cezar Petrescu, fiica lui Iordache Comăniţă - tentaţie de mers pe firul apei şi de căutat obârşia moldavă a marelui Mihail Sadoveanu care - tradus într-un limbaj exegetic - ar suna aşa: Cezar Petrescu nu l-ar fi <u>căutat</u> pe marele său înaintaş-şi maestru întru toate- dacă mai întâi nu l-ar fi <u>găsit"</u> (**Smaranda Chelate, sora romancierului Cezar Petrescu**)

În mod logic, Şcoala din Verşeni e de-o vârstă cu Sadoveanu

În 1980, la centenarul şcolii din Verşeni, cadrele didactice din comună au scris un text monografic care povesteşte viaţa unei localităţi faimoase în care acestea trăiau şi trudeau. Sigur că, atunci când au scris-o, nu s-au gândit că lucrarea ar putea să le aducă vreo gradaţie de merit sau vreo mărire substanţială de salariu. (Apropo, ştiaţi că metodologia actuală pentru obţinerea acestei gradaţii „recompensează" cu două puncte - dintr-o sută - scrierea unei cărţi. Iar dacă, asemenea lui Sadoveanu - cel din 1904, un dascăl are proasta inspiraţie să scrie şi să publice patru volume într-un an, ar lua maxim 4 puncte. De ce? Pentru că Metodologia lui madam Andronescu nu încurajează oamenii care scriu cărţi ci doar pe cei care adună adeverinţe!) . Ca să revenim la oile noastre (ne referim la cele din *Baltagul*) vom spune că din respectiva monografie aflată (încă) în manuscris am aflat următoarele lucruri pe care le vom rezuma mai jos.

În anul 1820, în Verşeni locuiau 50 de familii şi trei văduve: Nastasia, Ichimoaia şi Cărpăneasa. Numele Ursachi era purtat de familiile lui Simion şi Călin. Cei ai lui Bogza erau grupaţi în trei familii conduse de: Toader Abogzii, Gheorghe Bogza şi Moise, ginerele lui Bogza.

Pe lângă aceste familii aşezate, în sat, mai erau 7 slugi (Gavril Chişar, Toader, Rusu, Dumitru, Ioan Rusu - ciubotar, Dumitru Scutelnicu şi Vasile Aiordachiei), 8 argaţi (Vasile Prisecaru - ginerele tătarului, Gheorghe Unguru - morar, Miron Plugaru, Neculai Cîrjău, alde Covaci, Toader Vlas şi Sofroni Tătaru) plus trei slujitori la biserică (preotul Vasile, preotul Iordache şi dascălul Ioniţă).

Biserica era comună pentru două sate vecine, Verşeni şi Miţeşti, şi parohia a fost astfel constituită la interveniţia lui Mihail Sadoveanu care era, în 1927, consilier eparhial la Mitropolia Moldovei. Biserica respectivă ar fi fost adusă dintr-o aşezare aflată chiar în coasta locului unde era Hanul Ancuţei şi mutată exact pe locul bisericii vechi. Ea era din lemn de stejar, cioplit cu barda. Primul preot a fost Vasile Popuţoaia, un fiu al satului. În 1929, biserica a fost pictată de doi absolvenţi ai Şcolii normale din Fălticeni, Diaconescu Al şi Vasiliu Gh. Odată cu pictura s-a mai construit şi o şură pentru praznice şi hramuri.

Despre pământul boierului şi munca ţăranului. La Verşeni

Cei care lucrau pământul şi boierii făceau înţelegeri înainte de sărbători: fie înainte de Crăciun, fie înainte de Paşti. Oamenii, majoritatea neştiutori de carte, puneau degetul, în faţa primarului şi jandarmului, pe respectivele contracte. Odată „semnate", acestea erau trecute într-un catastif şi ţăranul primea o „ţidulă" cu care mergea să-şi încaseze „arvuna" (avansul). Adică bani, făină de grâu, de porumb, brânză, lână, nutreţ pentru vite sau lemne din pădure. În schimb, ei trebuiau să are, să prăşească porumbul, sfecla, să facă secerătura, cositura şi cărăuşia.

Plugăria începea pe 15 martie şi sfârşea înainte de sfârşitul lunii mai. Tinerii trebuiau să stea la ocoale, indiferent de vreme. Ocoalele erau construcţii semiînchise înconjurate de garduri unde se adăposteau boii. În apropiere erau nutreţul şi o sursă de apă. Pentru moşia Verşeni-Ciohăreni ocoalele erau la „7 izvoare" şi sub coasta locului numit „Dealul Bourei". Pe atunci, luna de plugărie costa 18 lei. Pristavul (sau supraveghetorul) avea grija lucrării şi potrivea adâncimea la care trebuia să se are. Ce puteai face cu aceşti bani la începutul secolului XIX? Multe. Un car de lemne era 2-3 lei, o pereche de încălţări era 8-9 lei iar un viţel de un an (un mânzat) era 20 lei fix.

„Cumpărătura" era un fel de arendare de către moşier a unui teren mai slab, aflat mai aproape de sat. Ţăranul îl cultiva şi plătea arenda prin diferite munci agricole solicitate de boier. Preţurile se fixau, de obicei, de către boier şi ţăranul intra în posesia recoltei abia după „răfuială". Adică după socoteala finală. Dacă ţăranul rămânea dator, recolta era depozită la boier până când ţăranul îşi plătea datoria. Dacă nu reuşea acest lucru, de Crăciun se făcea o nouă învoială şi lua recolta veche în contul unor munci viitoare. De Crăciun nu aveai doar bucurii: se prea putea ca şoarecii şi ploile să fi distrus porumbul şi cocenii. De exemplu, Zamfirache Pânzaru a făcut o înţelegere pentru 4o de prăjini de „cumpărătură" şi a trebuit să presteze următoarele munci agricole: a secerat 80 de prăjini de grâu şi a prestat toate muncile necesare îngrijirii a 10 prăjini de sfeclă. Alte înţelegeri dintre boier şi ţăran erau „în parte" şi „cu ziua".

Dumnezeu cel Bătrân pune foc şurii şi fuge de-i scapără călcâiele

Ţăranul sadovenian era un un om extrem de harnic şi priceput. El îşi construia singur casa, adăpostul pentru vite, îşi fabrica încălţările, îşi ţesea pânza pentru lenjerie şi stofa pentru haine. Dar erau şi meserii la care nu se pricepeau. Una din acestea era fierăria. Atelierele fierarilor erau aşezate la marginea satelor. La sud de moşia Verşeni, înspre Miţeşti, era fierăria lui Alistir Bengoi. În bordeiul de pe moşia boierească, unde a fost odată „Crâşma Roinei", s-au aciuiat doi ţigani pe nume Iancu Aliman şi însuşi Gheorghe a lui Dumnezeu. Tatăl lui Gheorghe, adică Dumnezeu cel Bătrân, a avut o vreme fierăria lui Ion Iftode Cojocaru. „Divinul" trebuit, însă, să fugă cât a văzut cu ochii după ce a dat foc şurii gospodarului care-l găzduise. Primul fierar din sat, şcolit la un meseriaş din Paşcani, a fost Gheorghe I. Ursache care şi-a organizat o fierărie cu toate ustensilele necesare. I-au urmat exemplul consătenii Gh. Zamfir Ioniţă, Ion Brânzei, Lazăr T. Ungureanu şi Vasile Azamfirii. Fierarii din Verşeni exercitau şi meseria de potcovar.

— continuare în pag. 23 —

eveniment